

Наукова економічна організація «Перспектива»

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ
У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ: НАПРЯМИ
ТА ПРІОРИТЕТИ**

17 листопада 2018 року

м. Дніпро

УДК 330.34(063)
М 74

Модернізація економіки у контексті інноваційного розвитку: напрями та пріоритети: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 17 листопада 2018 р.). – Дніпро: НО «Перспектива», 2018. – 112 с.

У збірнику представлені матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація економіки у контексті інноваційного розвитку: напрями та пріоритети». Розглядаються загальні питання економічної теорії, фінансів та страхування, банківської справи, міжнародної економіки, менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності.

Призначений для науковців, практиків, викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей, а також для широкого кола читачів.

УДК 330.34(063)
М 74

**Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників.
У збірнику максимально точно відображається орфографія і пунктуація,
запропонована учасниками.**

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ МІЖ США ТА УКРАЇНОЮ

ГОНЧАРЕНКО Ю. С. 6

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСБАЛАНСІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ПЕТРЕНКО К. В. 10

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

ДЕМ'ЯНЧУК М. А., МАСЛІЙ Н. Д. 15

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ПОКАЗНИКІВ У СФЕРІ ВОДОПОСТАЧАННЯ

ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ (СУЧАСНИЙ СТАН)

КРИЛОВА І. І. 20

ПРАВОВІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

СТЕБЛЯНКО О. В. 25

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

ПІДПРИЄМСТВА В ЛОГІСТИЧНУ СИСТЕМУ ПІДПРИЄМСТВА

АЛЕКСАНДРОВА М. О., ДОЛГА А. В., ДЕРКАЧ С. В. 28

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КІБЕР-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ,
ТА ПЕРЕШКОДИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ

ГРЕБЕНЮК А. В., ПАРТИН Г. О. 32

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ МЕХАНІЗМІВ МОТИВАЦІЇ

УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ

ГУРКО І. В. 34

SHAPING COMPETITIVE ADVANTAGES OF AN ENTERPRISE

DZIADYK S. I., PETRYNA M. YU. 36

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ

ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

КАНЦІР І. А., ДУБАС Ю. Я. 39

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ

БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

ЛЮБОТА В. М., МОШАН А. Т. 42

SMART-SYSTEMS FOR ENTERPRISES

BASHYNSKA I., NOVAK N. 44

THE INEFFICIENCY OF PRODUCTION IN UKRAINE

AS THE MAIN CAUSE OF ECONOMIC INSTABILITY

PARASKEVYCH K. A. 46

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

СЕРГІЄНКО В. В., СМЕТАНКІНА Н. С., ШЕВЧЕНКО Н. І. 48

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

ЧОРНЕНЬКИЙ О. В. 51

КОРПОРАТИВНА БЕЗПЕКА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ШИРА Т. Б.	53
СЕКЦІЯ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ШОЛЯ Р. І.	58
СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
ІНТЕРНАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНІХ ЕФЕКТІВ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ДОСЯГНЕННЯ ПОЗИТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ НА ЛОКАЛЬНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ ФЕЩЕНКО О. О.	62
СЕКЦІЯ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА	
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ КОБРІНСЬКИЙ А. В.	66
СЕКЦІЯ 7. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАВДАНЬ ТА ЕТАПИ ФІНАНСОВОЇ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА КАТІРНОГА І. М., ПАРТИН Г. О.	71
ФІСКАЛЬНІ ПРАВИЛА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕФЦИТУ СЕКТОРА ЗАГАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КОНОВАЛЕНКО Д. В.	74
ВИКОРИСТАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ ПРИ ФОРМУВАННІ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ ПАВЛЮК А. С.	78
СУЧАСНИЙ СТАН ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ СТАРУХ А. І., ЛАПКА В. Р.	83
СУЧАСНИЙ СТАН ПРОВЕДЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКАМИ УКРАЇНИ УКРАЇНЕЦЬ О. І.	86
СЕКЦІЯ 8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
ВИНИКНЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СВІРКО С. В., ТРОСТЕНЮК Т. М.	90
ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ БАЗІ ПІДПРИЄМСТВА СКРИПНИК С. В.	93
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА В УКРАЇНІ ШЕПЕЛЬ І. В.	98
ВПЛИВ ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА РИНКОВУ ВАРТІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ШРАМ Т. В., ЧУГУЙ О. Ю.	103

**СЕКЦІЯ 9. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ,
МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ SMART-ТУРИЗМУ
КИЙ Т., КІШ Г.В..... 107**

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ МІЖ США ТА УКРАЇНОЮ

ГОНЧАРЕНКО Ю. С.

студент

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Вінниця, Україна

В ході дослідження розглянуто динаміку зовнішньої торгівлі товарами та послугами між Сполученими Штатами Америки та Україною за останні декілька років. Проаналізовано товарну структуру зовнішньої торгівлі товарами та послугами.

Америка є стратегічним партнером України, що зумовлено великою роллю США у світовій економіці та політиці.

Метою тез є дослідження розвитку зовнішньої торгівлі між США з Україною, а також визначення ролі США на міжнародному ринку товарів, їх вплив на економіку інших країн.

Зовнішня торгівля – це відносини між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з приводу купівлі-продажу товарів, капіталів, робочої сили та послуг. Вона є основним напрямом господарської діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Обмін товарів та послуг між країнами на світовому ринку сприяв виникненню міжнародного поділу праці. Це визначило територіально-географічну структуру спеціалізації різних країн на певних видах продуктів та послуг. До того ж механізм функціонування міжнародної торгівлі обмежує панування монополій і стимулює конкуренцію. Це змушує виробників підвищувати продуктивність ресурсів і потужностей виробництва для покращення якісних та кількісних показників товарів. У свою чергу перехід на нові технології породжує використання найбільш новітніх досягнень в області науки і техніки, що в цілому сприяє підвищенню якості продукції, приросту продуктивності праці та економічно-соціальному розвитку країни загалом. Для України в сучасних умовах важливо здійснити оновлення та подальший розвиток

інноваційних технологій, що дозволить покращити стан економіки держави [1, с. 13].

Структуру та розвиток зовнішньої торгівлі між США та Україною вивчали такі вчені, як Буркат Т., Попова Ю., Зарицька Н. С., Гелбрейт Д. К., Козк Ю. Г., Ковалевський В. В. Актуальність обраної теми полягає в тому, що США є країною-лідером на світовому ринку товарів та послуг. Також Америка є стратегічним партнером України, що зумовлено великою роллю США у світовій економіці та політиці проте в зв'язку зі швидкими змінами темпів зростання економік країн світу і збільшенням ролі США на міжнародній арені питання відносин України та США у сфері міжнародних економічних відносин залишаються досі актуальними і потребують подальших досліджень.

Економіка США є однією з найбільш диверсифікованих національних економік світу, що утримують світову першість протягом багатьох десятиліть. США і в ХХІ ст. залишаються найважливішим учасником міжнародних економічних відносин, глобальним гравцем у сфері світового виробництва і споживання, лідирує ця країна в світі і за рівнем розвитку промисловості, сільського господарства, науки і техніки. Економіка США має не тільки безперечні конкурентні переваги перед більшістю інших держав практично по всіх позиціях, а й має особливе становище як у світовій економіці так і на окремих ринках товарів та послуг. США посідають перше місце у світі по витратах на НДДКР – більше 400 млрд дол, при цьому більше 2/3 витрат на НДДКР в країні припадає на промисловість. Займаючи лідируючі позиції в області НТП і використовуючи можливості мереж американських ТНК по всьому світу і контроль над міжнародними фінансовими організаціями, США можуть використовувати глобалізацію світової економіки в своїх інтересах [2, с. 24].

Однією із ключових тенденцій пріоритетного розвитку США є глобалізація ринкової економіки. У своїй зовнішньоекономічній політиці Сполучені Штати орієнтуються на національні пріоритети, які повинні забезпечити лідерство країни у світовому господарстві: стійкий економічний ріст країни; збільшення зайнятості; економію бюджетних коштів; регіональне і глобальне стратегічне домінування завдяки раціональній політиці експорту та імпорту товарів і послуг.

Жодна важлива подія у світі сьогодні не обходиться без прямої або опосередкованої участі Сполучених Штатів. Глобалізація світових процесів, в тому числі економічних, призводить до того, що від стану економіки США у великій мірі залежить економічна ситуація в решті держав світу, в тому числі й в Україні. Україна оголосила себе

без'ядерною, нейтральною державою, добровільно відмовилася від ядерної зброї. Гарантом її безпеки розглядаються Сполучені Штати. Тобто це свідчить про пряму залежність України від США.

Україна на даному етапі інтенсивно проводить політику вступу у міжнародні економічні організації, такі, як Світова торговельна організація, де авторитет Сполучених Штатів стоїть дуже високо. Від позиції США в Міжнародному валютному фонді, МБРР та ЄБРР багато в чому залежать можливості України одержати кредити й фінансову допомогу, що є дуже важливим для розвитку економіки.

Зовнішньоторговельні зв'язки між двома країнами базуються на експорті та імпорті. Україна експортує в США переважно чорні метали й продукцію хімічної промисловості. Хоча, наші товари на американському (як і на європейському) ринку часто підлягають дискримінації, оскільки Україна ще остаточно не визнана як країна з ринковою економікою. Імпорт України із США складається з машин, обладнання й продовольчих товарів. Товарообіг між нашими країнами розвивається повільно, що не відповідає потенційним можливостями обох партнерів. Тому було б доцільним використовувати стратегії розвитку та покращення зовнішньоторговельних зв'язків [3, с. 18].

Таблиця 1

Нормативно-правове регулювання торговельно-економічних відносин між США та Україною

Дата укладання	Офіційні двосторонні документи
06.05.1992	Угода про торговельні відносини між Україною та США
01.03.1994	Сфера компетенції Українсько-американської Комісії сприяння розвитку торгівлі та інвестиціями
04.03.1994	Спільна Заява про створення Українсько-американської Комісії сприяння розвитку торгівлі та інвестиціями
22.11.1994	Спільна заява щодо розвитку торгівлі та інвестицій
05.09.2000	Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки
09.12.2008	Хартія Україна – США про стратегічне партнерство
18.05.2015	Угоди про гарантійні запозичення між Україною та США

В таблиці 1 ми бачимо наведені дані, які показують, що Україна та США співпрацюють давно та регулярно підписують нові угоди щодо розвитку торгівлі.

Ринок США дуже привабливий для українських виробників, тому Україна зацікавлена в розширенні товарообігу між державами. Пріоритетним напрямком зовнішньоекономічної діяльності України є залучення інвестицій із США [4, с. 54].

**Динаміка обсягів торгівлі послуг між США та Україною
у 2017 р., млн. дол.**

Назва	Експорт	Імпорт
Транспортні послуги	52,1	15,7
Подорожі	2,2	2
Послуги зв'язку	1,8	1,4
Будівельні послуги	0,2	0,3
Страхові послуги	0,4	0,5
Фінансові послуги	8,1	16,3
Комп'ютерні послуги	20,1	4,9
Роялті	0,2	6,8
Послуги приватним особам та послуги в галузі культури та відпочинку	0,2	0,7
Послуги з ремонту	2	0,9
Всього	87,3	54,4

Щодо торгівлі, за даними Державної служби статистики України та підсумками 2017 року загальний товарообіг між Україною та США склав 3,35 млрд. дол. США. Обсяг експортних поставок товарів з України до США склав 828,1 млн. дол. (порівняно з аналогічним періодом минулого року відбулось зростання на 194,1%). Імпорт товарів з США склав 2,524,6 млн. дол. (зростання склало 149,6%). Аналіз наведений у таблиці 3 [5].

**Динаміка обсягів торгівлі товарами між Україною та США,
млн. дол.**

	2014	2015	2016	2017
Експорт	934	759,7	1035,9	828,1
Імпорт	1278	727,3	1923,9	2,524
Сальдо	-344	32,4	-888	825,576
ЗТО	2212	1487	2959,8	335

Отже, проаналізувавши динаміку зовнішньої торгівлі України та США, ми дійшли висновку, що співпраця України з США є вагомим чинником економічного розвитку двох держав, але попри великий потенціал Америки, вона не є головним торговельним партнером України. Експорт України до США в основному сировинний, а імпорт – технологічний. На даному етапі проходить відновлення та збільшення поставок для досягнення високого рівня економіки України. В розвитку зовнішньої торгівлі України важливим є курс на залучення інвестицій та новітніх технологій з такої держави лідера, як США.

Література:

1. Буркат Т.Л. Міжнародний маркетинг підприємств України у торговельно-економічних відносинах із США. – К., 2004. – 17 с.
2. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В. Економіка зарубіжних країн – К., 2007. – 544 с.
3. Зарицька Н.С. Сучасний рівень та потенційні можливості торговельного співробітництва України та США. Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – № 17. – 32-35 с.
4. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2017 р. Статистичний збірник. – К., 2017. – 155 с.: Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Торговля між Україною та США. – К., 2018. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/trade/statistics>.

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСБАЛАНСІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ПЕТРЕНКО К. В.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Глобалізація економік країн світу супроводжується суперечливими наслідками для країн, що проявляється у дисбалансах їх економік. З одного боку, глобалізаційний процес сприяє підвищенню ефективної діяльності світової економіки, надає можливість знизити транзакційні витрати, з іншого боку, вона призводить до загострення боротьби між територіями за енергоресурси, фінансові та інвестиційні ресурси, що в свою чергу впливає на загострення соціальних та економічних проблем особливо депресивних територій. Тому будь які загрози, що підлягають процесу глобалізації економічного простору, потребують належного теоретичного та практичного осмислення.

Дослідження факторів економічного розвитку в умовах глобалізації світогосподарських процесів та в європейській інтеграційній моделі зокрема, є метою створення ефективної економічної політики та системи для будь якої країни, в тому числі і для України, що має бути спрямована на стимулювання ефективного соціально-економічного розвитку.

В сучасних умовах дисбаланси економік світу призводять до депресивності національних економік, тому Україні важливо підібрати ефективну модель глобалізаційних процесів економіки, яка б з одного боку сприяла зростанню соціально-економічного розвитку, з іншого захищала суспільне виробництво від маніпулювання великими фінансовими ресурсами з боку країн донорів.

Таким чином, глобалізаційний процес стає важливим фактором впливу як на внутрішнє, так і міжнародне економічне життя. Його впровадження відзначається суперечливими наслідками для національних економік країн світу.

З одного боку, глобалізація надає можливість окремим країнам, особливо країнам з потужним фінансовим потенціалом, щодо використання та оптимізації різноманітних ресурсів, їх більш глибоко проникаючої участі в системі поділу праці, з іншого – глобалізаційні процеси сильно загострюють конкурентну боротьбу, що становить зростаючу загрозу для країн з низькими та середніми доходами, а також для депресивних територій в середині країн, що впливає на конкурентоспроможність країни в цілому.

Згідно з індексом глобальної конкурентоспроможності країн можна оцінити мікроекономічні та макроекономічні основи національної конкурентоспроможності, яка визначається як сукупність багатьох показників щодо умов та принципів діяльності в країні, а саме: установ, політики та факторів, що визначають рівень продуктивності країни.

Відповідно з опублікованим звітом 2017–2018 рр. всесвітнього економічного форуму рейтинг країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності традиційно очолила Швейцарія. До десятки найконкурентоспроможніших країн, як і в попередньому році, увійшли США, Сінгапур, Нідерланди, Німеччина, Гонконг, Швеція, Великобританія, Японія та Фінляндія [1], саме ці країни мають потужний фінансовий капітал і можуть впливати як позитивно, так і негативно на економіки країн з невисокими доходами.

За останні роки Україна пережила багато потрясінь, що не могло не позначитись на її рейтингу конкурентоспроможності. Проаналізуємо динаміку рейтингу конкурентоспроможності України по деяким показникам (табл. 1).

**Рейтинг конкурентоспроможності та стан деяких показників,
що впливають на глобальний рівень
конкурентоспроможності України**

	2008–2009 (з 134 країн)	2009–2010 (з 133 країн)	2010–2011 (з 139 країн)	2011–2012 (з 142 країн)	2012–2013 (з 144 країн)	2013–2014 (з 148 країн)	2014–2015 (з 144 країн)	2015–2016 (з 140 країн)	2016–2017 (з 138 країн)	2017–2018 (з 137 країн)	2018 (з 140 країн)
Рейтинг конкурентоспроможності України	72	82	89	82	73	84	76	79	85	81	83
Основні вимоги (макросередовище, інфраструктура, установи)	86	94	102	98	79	91	87	101	102	96	93
Людський капітал	43	46	46	51	47	43	40	34	33	35	46
Розмір ринків	31	29	38	38	38	38	38	45	47	47	47
Інноваційна екосистема	66	80	88	93	79	95	92	72	73	77	

Джерело: складено автором за даними <https://www.weforum.org/reports/Global-Competitiveness-Index> за 2008–2018 рр.

Згідно з даними таблиці, видно що за останні 9 років рейтинг конкурентоспроможності України коливався в межах з 72-ї позиції до 89. Найкращим для України він був в 2008–2009 роках. В наступних роках до 2011 було значне падіння рейтингу конкурентоспроможності на 15 позицій, а потім поступове зростання. Так за 2017–2018 рік Україна посіла 81-е місце серед 137 країн світу, покращивши свій рейтинг на чотири позиції відносно попереднього року. Відбувається певна тенденція стосовно індексу конкурентоспроможності, вона має циклічність 2-3 роки. На жаль Україні так і не вдалося покращити свої позиції відносно 2008 року. Найбільш негативно для України на цей рейтинг впливають показники з групи основні вимоги стосовно установ та макросередовища (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка деяких показників, які впливають на індекс конкурентоспроможності України

Згідно з рейтингом 2018 року, за рівнем державних інститутів України знаходиться на 110 місці, за інфраструктурою – на 57 місці, за рівнем адаптація технологій – 77 місце. Макроекономічна стабільність України на 131 місці, рівень охорони здоров'я – 94 місце, рівень освіти – 46 місце, ринок товарів – 73 місце. Ринок праці України оцінений 66 місцем, фінансова система – 117 місце, обсяг ринку – 47 місце, динаміка бізнесу – 86 місце, здатність до інновацій – 58 місце [1]. Найбільш проблемними факторами впливу для конкурентоспроможності України була і залишається інфляція, корупція, політична нестабільність, податкове регулювання, нестабільність уряду та неефективна державна бюрократія.

Слід зазначити, що в світовому рейтингу за 2018 рік змінився лідер рейтингу конкурентоспроможності, ним стали США, хоча країни першої десятки не змінюються і йдуть в наступному порядку: Сінгапур, Німеччина, Швейцарія, Японія, Нідерланди, Гонконг, Великобританія, Швеція та Данія [1].

Висновки. Глобалізація світової економіки визначається зростаючою економічною взаємозалежністю країн і регіонів, тому регіональні проблеми можуть породжувати глобальні, і навпаки глобалізація відчутно може впливати на загострення проблем окремих територій. Для України відчутний вплив глобалізації, з одного боку, він змушує проводити реформування економічної системи, з іншого долати наслідки депресивності розвитку регіонів в середині країни.

Відсутність позитивної динаміки в більшості сфер стає причиною погіршення рейтингу конкурентоспроможності України. Внаслідок цього спостерігається спад економічних показників та диференціація соціально-економічного розвитку регіонів. Корупція, неефективність бюрократичного апарату, і захист прав власності є визначальними факторами, які суттєво впливають на низький рейтинг. Україні варто проявити рішучість у здійсненні економічних реформ та подоланні негативних факторів, щоб бути не лише споживачем в міжнародному економічному просторі, а й достойним конкурентоспроможним партнером.

Література:

1. <https://www.weforum.org/reports>.

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

ДЕМ'ЯНЧУК М. А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування*

МАСЛІЙ Н. Д.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування*

*Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Одним із дуже помітних феноменів сучасності, які дедалі частіше привертають до себе увагу дослідників, є глобалізація та інформатизація суспільства. У цих умовах відбувається збільшення міжнародної торгівлі, зростання масштабів і темпів переміщення капіталів, інформаційного обміну тощо. Все це відбувається цілодобово в реальному часі на світових фінансових ринках завдяки сучасним технологіям і мережі інтернет, які дозволили подолати відстань, кордони і час для обміну активами, ідеями і науковими новинками. Основним ресурсом сучасних підприємств є інформація, яка, як і матеріальні ресурси, володіє якістю та кількістю, має собівартість і ціну. Порухення основних властивостей інформації може стати серйозною небезпекою для підприємств в умовах зростаючого числа загроз і вразливостей як з боку зовнішнього, так і з боку внутрішнього середовища підприємства. До числа таких загроз відносяться кіберзлочинність, яка проявляється у вигляді хакерських атак (кібератак), що позначається у втраті корпоративних даних, інтелектуальної власності або даних клієнтів чи втрата всього переліченого. Наслідки даних загроз варіюються від штрафів регулюючих органів та репутаційних втрат до повної втрати бізнесу. Тому питання забезпечення захисту інформаційних ризиків та кібербезпеки підприємств від несанкціонованого доступу до внутрішньої інформації компанії є надзвичайно важливими, основою яких є нормативно-законодавчі акти, що регулюють питання кібербезпеки.

Аналіз загроз і можливості страхового захисту від кіберзлочинів проводиться в зарубіжних країнах протягом останніх 10-15 років. Публікації зарубіжних авторів Ю. В. Бородакія, А. Ю. Добродеева і І. В. Бутусова, С. В. Бреннера і М. Д. Гудмана націлені на аналіз ризиків і страхового захисту від кіберзагроз. Такі вітчизняні автори як В. П. Прохоренко, О. В. Сергієнков, А. Устенко у своїх працях розглядають питання кіберзлочинності, правового та технічного захисту від кіберзагроз. С. Пател у своїх працях виокремлює такі ризики сучасного розвитку підприємств як кіберризик (віртуальний ризик) (cyber risk), ризик збою у бізнесі (risk of business disruption), ризики довкілля на макро рівні (macro environment risks), репутаційний ризик (reputation risk), кадровий ризик (talent risk). Наводить приклади та методи зниження деяких з них, зауважує, що страхові компанії мають активно включитись у страхування таких ризиків. Приймаючи до уваги існуючі дослідження особливої уваги потребує аналіз правового регулювання питань кібербезпеки в Україні, що і є метою роботи.

27 червня 2017 року увійшов в історію, як день, який показав на скільки вразлива економіка країни до кібератак. За даними кіберполіції від здійсненого нападу постраждали понад 2000 компаній: серед великих компаній приватного сектору від вірусу постраждали ТОВ «Нова пошта», мережа магазинів ДІУ «Епіцентр», промислово-будівельна група «Ковальська», основні українські мобільні оператори – ПАТ «Київстар», ПрАТ «Vodafone» і ТОВ «Lifecell» та інші.

У липні 2018 року співробітники служби безпеки України (СБУ) відбили хакерську атаку на мережеве обладнання ТОВ «Аульська хлоропереливна станція», яке є об'єктом критичної інфраструктури країни. Як з'ясували співробітники спецслужби, протягом декількох хвилин системи управління технологічними процесами і системи виявлення ознак аварійних ситуацій підприємства були вражені шкідливим ПЗ VPNFilter [1]. Дана кібератака потенційно могла призвести до зриву технологічних процесів і можливої аварії. Задум хакерів полягав у блокуванні сталого функціонування переливної станції, що забезпечує рідким хлором водопровідно-каналізаційні підприємства по всій території України.

Після масованих хакерських атак на український бізнес і державний сектор протягом останнього року, вітчизняні підприємці почали замислюватися про те, як перестрахувати себе від подібних ризиків. Для вітчизняного страхового ринку таке явище далеко не масове і до світових обсягів (світовий ринок кіберстрахування оцінюється в \$ 3-3,5 млрд) ще дуже далеко. Українські страховики засвідчують, що затребуваність в такому продукті на вітчизняному ринку є, відзначаючи при цьому, що в першу чергу він може бути цікавий компаніям, які мають серйозні бази даних.

До сих пір в світі немає закріплених законодавством стандартів з питання страхування кіберризиків, проте серед позитивних показників галузі кібербезпеки України аналітики Міжнародного союзу електрозв'язку [2] відзначили законодавчу базу (табл. 1), професійну освіту, державне регулювання питань кібербезпеки, міжвідомче та міжнародне співробітництво у галузі, рівень державно-приватного партнерства.

Таблиця 1

Основні нормативно-правові акти, що регулюють питання кібербезпеки в Україні

Назва нормативно-правового акту / Дата прийняття	Питання, що регулюються нормативно-законодавчим актом
Директива 2002/58/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про секретність та електронні комунікації» / 12.07.2002	Директива гармонізує положення держав-членів, необхідні для забезпечення еквівалентного рівню захисту основних прав та свобод, та зокрема права на таємницю, щодо обробки персональних даних у секторі електронних комунікацій та забезпечення вільного руху таких даних та обладнання для електронних комунікацій та послуг у Спільноті.
Конвенція про кіберзлочинність / 23.11.2001	Конвенція встановлює заходи, які мають здійснюватися на національному рівні та у міжнародному співробітництві щодо правопорушень
Закон України Про основні засади забезпечення кібербезпеки України / 05.10.2017	Закон визначає правові та організаційні основи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України у кіберпросторі, основні цілі, напрями та принципи державної політики у сфері кібербезпеки, повноваження державних органів, підприємств, установ, організацій, осіб та громадян у цій сфері, основні засади координації їхньої діяльності із забезпечення кібербезпеки.
Указ Президента України Стратегія кібербезпеки України / 15.03.2016	Метою Стратегії є створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави.
Закон України «Про інформацію» / 02.10.1992	Закон регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації.
Закон України Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах / 05.07.1994	Закон регулює відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах
Закон України Про авторське право й суміжні права / 23.12.1993	Закон охороняє особисті немайнові права і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва – авторське право, і права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення – суміжні права.
Закон України Про поширення екземплярів аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних / 23.03.2000	Закон визначає правові основи розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних і спрямований на захист інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав та захист прав споживачів

Джерело: сформовано авторами на основі даних [3-10]

Для мінімізації або усунення кіберризиків існує три основних напрямки: технологічні рішення безпеки, просвітницька робота в сфері протидії та профілактики кіберзлочинів, а також кіберстрахування.

Поняття кіберстрахування на сьогодні є доволі новим і мало дослідженим. В останні роки цей інструмент набув поширення на міжнародному ринку. І зараз його пропонує понад 60 страхових компаній по всьому світу. На даному етапі український страховий ринок істотно відстає від своїх західних колег у питанні розробки і впровадження продукту кіберстрахування.

В останні роки інструмент кіберстрахування набув широкого поширення на міжнародному ринку. І зараз його пропонує понад 60 страхових компаній по всьому світу, на відміну від українського ринку.

Основним завданням кіберстрахування є захист від великомасштабних хакерських атак. Цей вид страхування забезпечує фінансовий механізм відновлення після великих збитків, допомагаючи підприємствам повернутися до нормального функціонування, збереження стабільності, платоспроможності і зниження втрат в результаті перерви у виробництві.

Свою популярність в розвинених країнах кіберстрахування отримало завдяки розумінню того, що, впроваджуючи новітні рішення в сфері кібербезпеки і проводячи постійну роботу з персоналом, завжди залишається той 1% ризику компрометації системи, який неможливо передбачити і оцінити. Кіберстрахування характеризується широким спектром покриттів і захищає насамперед компанії від фінансових втрат.

Тому в сучасних умовах розвитку необхідним є розроблення заходів спрямованих на захист інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем підприємств різних сфер економічної діяльності і відповідних ресурсів від кібератак та кіберзагроз на основі законодавчого впровадження сутності питань з кібербезпеки. Оскільки кібербезпека є один із важливих факторів розвитку економічного потенціалу країни, основних сфер її економічної діяльності та їх підприємств: якщо держава досягає певного прогресу у сфері забезпечення кібербезпеки, то це є ознакою сприятливого інвестиційного клімату для залучення зовнішніх донорських фінансових активів, що в свою чергу сприяє більш ефективному розвитку як підприємств, так і економіки країни в цілому.

Література:

1. Братюк В. П. Сутність кібер-злочинів та страховий захист від кібер-ризиків в Україні. Актуальні проблеми економіки. Київ, 2015. № 9. С. 421-427.
2. Міжнародний союз електрозв'язку. URL: <http://www.itu.int> (дата звернення: 24.10.2018).
3. Директива про секретність та електронні комунікації: Директива 2002/58/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12.07.2002 L 201/38. URL: <https://nkrzi.gov.ua/images/upload/58/19/6f96b8148ef15842f70cba3dd98f055b.pdf> (дата звернення: 24.10.2018).
4. Конвенція про кіберзлочинність від 23.11.2001. Ратифікація від 07.09.2005 № 2824-IV. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення: 24.10.2018).
5. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. Дата оновлення: 05.10.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19> (дата звернення: 24.10.2018).
6. Стратегія кібербезпеки України: Указ Президента України від 15.03.2016 р. № 96/2016. Дата оновлення: 15.03.2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016> (дата звернення: 24.10.2018).
7. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 01.01.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 24.10.2018).
8. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 5.07.1994 р. № 80/94-ВР. Дата оновлення: 19.04.2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр> (дата звернення: 24.10.2018).
9. Про авторське право й суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. Дата оновлення: 22.07.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 24.10.2018).
10. Про поширення примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних: Закон України від 23.03.2000 № 1587-III. Дата оновлення: 04.10.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1587-14> (дата звернення: 24.10.2018).

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ПОКАЗНИКІВ У СФЕРІ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ (СУЧАСНИЙ СТАН)

КРИЛОВА І. І.

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри економічної політики та врядування

Національна академія державного управління

при Президентові України

м. Київ, Україна

Сфера водопостачання та водовідведення – одна з важливих соціальних сфер національного господарства країни, яка забезпечує населення, підприємства та організації необхідними послугами, суттєво впливає на розвиток економіки країни. Тому питання аналізу сучасного стану сфери водопостачання та водовідведення є актуальним і важливим для формування політики державного регулювання сфери.

Сьогодні у сфері функціонує 2716 підприємств водопровідно-каналізаційного господарства різних форм власності, з яких 781 спеціалізованих комунальних підприємств. З них ліцензіатами НКРЕКП є 60 підприємств, ліцензіатами обласних державних адміністрацій – 2072 підприємства. Форма власності підприємств у сфері переважно комунальна. Підприємств комунальної власності – 1459, державної – 63.

Виробнича діяльність підприємств сфери водопостачання та водовідведення має свої специфічні особливості, що відрізняють її від виробничої діяльності підприємств інших галузей народного господарства. Характерною рисою більшості цих підприємств є те, що вони не виробляють матеріалізованої продукції. Їх виробнича діяльність спрямована на надання населенню послуг з централізованого водопостачання та водовідведення. При цьому, виробництво цих послуг органічно пов'язано з їх доставкою до споживачів. Характерними рисами виробничої діяльності комунальних підприємств централізованого водопостачання та водовідведення є наявні резервні потужності, втрати в інженерних мережах, неможливість заощадження їх продукції, стислість виробничого циклу тощо.

№	Область	Кількість підприємств ВКГ		Форма власності		Ліцензіати	
		всього	спеціалізовані	комунальна	державна	НКРЕКП	ОДА
						2017	2017
1.	Вінницька	77	21	62	2	1	76
2.	Волинська	44	4	36	5	1	43
3.	Дніпропетровська	84	35	67	3	6	63
4.	Донецька	42	0	42	0	7	70
5.	Житомирська	86	10	73	0	1	85
6.	Закарпатська	16	9	15	0	1	14
7.	Запорізька	141	110	105	1	4	90
8.	Ів. Франківська	30	15	30	0	1	26
9.	Київська	147	55	99	12	8	147
10.	Кіровоградська	81	39	65	5	1	80
11.	Луганська	9	9	8	0	3	6
12.	Львівська	51	26	45	2	6	45
13.	Миколаївська	222	93	202	3	1	99
14.	Одеська	303	197	86	4	1	302
15.	Полтавська	334	10	35	11	2	332
16.	Рівненська	39	9	25	7	1	38
17.	Сумська	495	21	21	1	1	71
18.	Тернопільська	34	5	33	0	1	33
19.	Харківська	91	43	85	0	1	72
20.	Херсонська	267	10	212	4	3	266
21.	Хмельницька	39	14	37	1	2	37
22.	Черкаська	41	36	38	1	2	39
23.	Чернівецька	19	1	18	1	1	18
24.	Чернігівська	23	8	20	0	3	20
25.	м. Київ	1	1	0	0	1	0

Сформовано станом на 2017 рік на підставі Національної доповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2016 році [1]

У 2016 році підприємствами водопровідно-каналізаційного господарства країни було досягнуто наступних показників виробничої діяльності. Обсяги води у системах водопостачання: піднято – 2065,92 млн.м³; очищено – 1519,55 млн.м³ або 73,55% до обсягу піднятої води; подано усім споживачам – 1826,60 млн.м³ або 88,42%; реалізовано – 1359,22 млн.м³ або 65,79%; втрати та технологічні витрати – 706,17 млн.м³ або 34,18%; знезаражено – 1645,03 млн.м³ або 79,63%. У порівнянні з 2015 роком обсяги води знизились: піднятої – на 119,79 млн.м³; очищеної – на 89,28 млн.м³; поданої усім споживачам – на 175,36 млн.м³; реалізованої – на 108,23 млн.м³; знезараженої – на 76,92 млн.м³; втрати та технологічні витрати – на 12,37 млн.м³. По окремих областях загальні показники водопостачання змінювались таким чином: найбільші обсяги води у 2016 році було піднято у Донецькій – 426,5, Дніпропетровській – 341,9, Одеській – 301,8, Харківській областях – 232,4 та м. Києві –

273,2 млн.м³. При цьому обсяги подачі води усім споживачам були такими: у Донецькій – 400,6, Дніпропетровській – 292,17, Харківській – 223,6, Одеській областях – 222,1 та м. Києві – 252,9 млн.м³ [1]. Слід зазначити, що витрати свіжої води в Україні на одиницю виробленої продукції значно перевищують такі показники у розвинутих країнах Європи: Франції – у 2,5 рази, Німеччині – у 4,3 рази, Великобританії та Швеції – у 4,2 рази [4, с. 471].

Окремі кількісні показники потужності водопровідно-каналізаційного господарства складають технічні характеристики водопровідних та каналізаційних мереж, витрати електроенергії, облік послуг з централізованого водопостачання та водовідведення, собівартість наданих послуг тощо.

Сумарна протяжність водопровідних мереж (без Донецької та Луганської областей) у 2016 році дорівнювала – 101437,8 км, в т.ч. ветхих та аварійних – 35846,3 км або 35,3%; протягом року було замінено 729,1 км або 2% від потреби. З урахуванням вказаних областей ці показники склали: всього – 113419,0 км, в т.ч. ветхих та аварійних – 44112,0 км або 38,9%; замінено 804,5 км або біля 1,8% від потреби.

Найбільший відсоток ветхих та аварійних водопровідних мереж був у Львівській – 50,1% (до загальної протяжності мереж), Дніпропетровській – 47,5%, Кіровоградській – 45,6%, Харківській – 44,2%, Херсонській областях – 40,8% та у м. Київ – 42,5%; в інших областях цей показник був меншим за 40%; у Донецькій та Луганській областях, відповідно, дорівнював 72,3% та 53,7% [1; 2; 3].

Витрати електроенергії. Згідно представлених даних протягом 2016 року у системах водопостачання країни було витрачено 2436,66 млн. кВт/рік, з них у Донецькій області – 691,0 млн. кВт/рік або 28,4% від загального обсягу (у 2015 році ці показники, відповідно, становили 2216,1 та 523,88 млн. кВт/рік). Порівняно з 2015 роком у 12 областях та м. Києві витрати електроенергії дещо знизились, в інших – підвищились або залишилися практично такими самими.

Облік послуг з централізованого водопостачання. У 2016 році показник обладнання житлових будинків приладами обліку спожитої води був найбільшим у м. Києві – 98,7%, у Дніпропетровській – 89% та Житомирській областях – 86,8%; найменшим – у Сумській – 2,8%, Полтавській – 5,1% та Хмельницькій областях – 6,9%. Відносно 2015 року цей показник збільшився в 11 областях, у 2 областях (Запорізька та Донецька) він зменшився, в інших – залишився на такому самому рівні [1]. Собівартість послуг з централізованого водопостачання. Середня величина

собівартості послуг з централізованого водопостачання протягом звітного року у порівнянні з попереднім роком майже у всіх областях та м. Києві – зросла (окрім Вінницької, де вона залишилась на тому ж рівні, і Луганської областей, де вона збільшилась). Найвищі значення цього показника та його найбільший приріст були у Донецькій області – 18,16 та 11,64 грн./м³, відповідно; у Запорізькій – 15,35 та 1,22; у Житомирській – 11,2 та 0,2; в Одеській – 11,08 та 0,33; у Черкаській областях – 10,65 та 0,79 грн./м³, відповідно. Ще у 6 областях середня собівартість знаходилась у межах від 9 до 10 грн./м³, у 5 областях – від 7 до 9 грн./м³, у 6 областях – від 5 до 7 грн./м³; у м. Києві була найнижчою – 4,78 грн./м³ [1].

Каналізаційні мережі. Сумарна протяжність каналізаційних мереж (без Донецької та Луганської областей) у 2016 році дорівнювала – 31140,1 км, в т. ч. ветхих та аварійних – 11438,9 км або 36,7%; протягом 2016 року було замінено 121,2 км або біля 1,1% від потреби. З урахуванням вказаних областей ці показники склали: всього – 35001,2 км, в т.ч. ветхих та аварійних – 13984,3 км або 40%; замінено 127 км або 0,9% від потреби [1].

Найбільший відсоток ветхих та аварійних водопровідних мереж був у Харківській – 62,2% (до загальної протяжності мереж), Запорізькій – 48,3%, Одеській – 47,4%, Чернігівській – 44,3%, Тернопільській – 43,7%, Житомирській – 40,7% та Херсонській областях – 40,3%; в інших областях та м. Києві цей показник був меншим за 40%; у Донецькій та Луганській областях, відповідно, дорівнював 68,5% та 56,1% [2; 3].

Витрати електроенергії. Протягом 2016 року у системах централізованого водовідведення країни було витрачено 1184,59 млн. кВт/рік. Порівняно з 2015 роком у 11 областях та м. Києві витрати електроенергії дещо знизились, в інших – підвищились або залишились практично такими самими.

Собівартість послуг з централізованого водовідведення. Середня величина собівартості послуг з водовідведення протягом звітного року у порівнянні з 2015 роком майже у всіх областях та м. Києві – зросла (окрім Вінницької області, де вона залишилась на тому ж рівні, Львівської і Чернігівської областей, де вона знизилась). Найвищі значення цього показника були у Запорізькій – 13,12, Херсонській – 12,6 та Житомирській областях – 11,6 грн./м³. Ще у 3 областях середня собівартість знаходилась на рівні 10,3-10,4 грн./м³, у 6 областях – змінювалась від 6 до 7,5 грн./м³, в інших областях та у м. Києві – коливалась у межах 3,5-6 грн./м³. Найбільший приріст показника середньої собівартості у звітному році був у Херсонській та Дніпропетровській областях – 7 та 6,78 грн./м³, відповідно [1].

Як видно із наведених даних, однією із найбільших проблем підприємств водопровідно-каналізаційного господарства є незадовільний технічний стан їх обладнання, значна зношеність основних засобів (більше 60%), високі питомі витрати енергоресурсів, втрати питної води (35-40%). Ці проблеми є спільними для всієї країни, з причини неефективної експлуатації споруд, невідповідного, застарілого, зношеного обладнання споживання електроенергії у водопровідно-каналізаційному господарстві становить майже 4,5 млрд кВт/рік, або 3,9% від загального обсягу її споживання в Україні.

Література:

1. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2016 році. База даних «Мінрегіон України». URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/teplo-vodopostachannya-ta-vodovidvedennya/natsionalna-dopovid/proekt-natsionalnoyi-dopovidi-pro-yakist-pitnoyi-vodi-ta-stan-pitnogo-vodopostachannya-v-ukrayini-u-2016-rotsi/> (дата звернення: 25.10.2018).
2. Стан водопровідно-каналізаційного господарства. Презентація Мінрегіону України (доповідач Медведь Т.А.) від 16.02.2016 р. База даних: «Центр ресурсоефективного та чистого виробництва». URL: http://respc.kpi.ua/images/ear_green/16.02.16_Forum_Kyiv (дата звернення: 29.10.2018).
3. Технічний стан водопровідно-каналізаційного господарства. Презентація Мінрегіону України (доповідач Хоцянівська Н.) від 13.09.2018 р. База даних: «Львівводоканал». URL: http://eco-forum-lviv.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/4_2-Khotsianivska.pdf (дата звернення: 29.10.2018).
4. Штогрин Г.С. Аналіз сучасного стану водовідведення та водозабезпечення сільських територій в умовах євроінтеграційних процесів // Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – 2016. – № 2. – С. 470-475.

ПРАВОВІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

СТЕБЛЯНКО О. В.

студентка факультету соціології і права

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Найважливішим законодавчим актом щодо підвищення мотивації державних службовців сьогодні є Закон України «Про державну службу» [1], який вступив в дію з першого травня 2016 р. Матеріальна мотивація державних службовців закріплена в розділі 6 цього Закону.

Нинішня заробітна плата державних службовців, особливо спеціалістів, залишається надто низькою, і мало залежить від результатів праці [2, с. 42]. У Законі України «Про державну службу» [1] зазначено: «Держава забезпечує достатній рівень оплати праці державних службовців для професійного виконання посадових обов'язків, заохочує їх до результативної, ефективної, добросовісної та ініціативної роботи». Основою матеріальної мотивації є матеріальна винагорода, тобто оплата праці [3, с. 11]. Згідно з статтею 50, державним службовцям забезпечуються достатні матеріальні умови, їх матеріальне забезпечення складається з:

- 1) посадового окладу;
- 2) надбавки за вислугу років;
- 3) надбавки за ранг державного службовця;

4) виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків тимчасово відсутнього державного службовця у розмірі 50 відсотків посадового окладу тимчасово відсутнього державного службовця;

5) виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків за вакантною посадою державної служби за рахунок економії фонду посадового окладу за відповідною посадою;

- 6) премії (у разі встановлення).

Фонд преміювання державного органу встановлюється у розмірі 20 відсотків загального фонду посадових окладів за рік та економії фонду оплати праці.

Посади державної служби з метою встановлення розмірів посадових окладів поділяються на 9 груп оплати праці.

Схема посадових окладів на посадах державної служби визначається щороку Кабінетом Міністрів України під час підготовки проекту закону України про Державний бюджет України на наступний рік з урахуванням юрисдикції державних органів [4, с. 2], а також виходячи з того, що мінімальний розмір посадового окладу групи 1 в державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, становить не більше семи мінімальних розмірів посадового окладу групи 9 в державних органах, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міст обласного значення.

Також у Законі зазначено, що керівники державної служби протягом двох років з дня набрання чинності цим Законом у межах економії фонду оплати праці мають право встановлювати державним службовцям додаткові стимулюючі виплати відповідно до Положення про застосування стимулюючих виплат, що затверджується Кабінетом Міністрів України. Залишається спірним питання стосовно встановлення заробітної плати і премії лише у відповідності до сталих критеріїв (вислуга років, ранг тощо) абсолютно без урахування професійних якостей державного службовця, досягнутих у роботі результатів, без його мотивації, можливо доцільним є запровадження процентного співвідношення між оплатою праці і заслугами з метою підвищення мотивації державних службовців. Процес справедливого розподілу надбавок до заробітної плати можливий лише за умови об'єктивізації процедури щорічної оцінки державних службовців.

Новим Законом не передбачено грошову винагороду за сумлінну безперервну працю в державних органах та зразкове виконання трудових обов'язків, як це було в старому Законі. Безумовно, що ця винагорода посилювала інтерес державних службовців до змісту і процесу праці. Окрім цього, нерозвинена система мотивацій чиновників – поживне середовище для корупції в державних установах [2, с. 45].

Закон України «Про державну службу» хоча і формує законодавчу базу сучасної державної служби, проте, з погляду мотиваційного забезпечення недостатньо буде реалізовувати потреби державних службовців. Проблемними питаннями у законодавчій сфері залишаються недосконала система мотивації державних службовців; соціальна незахищеність державних службовців; невідповідність їх статусу, матеріальному забезпеченню та соціальному захисту рівня покладеної на них відповідальності.

Література:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
2. Озірська С. М. Про доцільність та потреби визначення мотивації професійної поведінки державних службовців / С. М. Озірська // Вісник УАДУ. – 1997. – № 3–4. – С. 42–49.
3. Артеменко Н. Ф. Управління професіоналізацією кадрів державної служби України: форми, методи, технології: монографія / Н. Ф. Артеменко, Н. Т. Гончарук. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2012. – 184 с.
4. Артеменко Н. Ф. Мотивація як чинник підвищення професійної компетентності та кар'єрного зростання державних службовців / Артеменко Н. Ф. // Теоретичні і прикладні питання державотворення [Електронне фахове видання]: зб. наук. пр. – 2008. – № 2. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tppd/2008-2/08anzds.htm/odyframe.htm>.

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В ЛОГІСТИЧНУ СИСТЕМУ ПІДПРИЄМСТВА

АЛЕКСАНДРОВА М. О.

магістр

ДОЛГА А. В.

магістр

ДЕРКАЧ С. В.

магістр

*Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна*

Зростаюча необхідність швидкої адаптації до умов ринкового середовища, що змінюються, та попиту на продукцію, обумовлює необхідність у підвищенні загальної організації виробництва, чіткому ув'язуванні його ланок, підвищенні керованості системи, її чутливості до керуючих впливів. Задоволення цих вимог можливо на основі застосування логістичного підходу та впровадженні механізму управління економічною безпекою підприємства в логістичну систему підприємства.

Вже в процесі формування логістичної системи виникають умови поліпшення багатьох показників її функціонування, таких як: рівень запасів, час проходження матеріалів по логістичному ланцюгу, тривалість обслуговування замовлення, якість та рівень сервісу, розміри партії вантажів, рівень використання виробничих потужностей, маневреність, адаптивність, сталість системи. У той же час, логістична система в будь-якій практичній реалізації – від процесу переміщення вантажів до процесів руху товарів у ринковому просторі – включає безліч різнорідних елементів. Їхнє функціонування знаходиться під впливом різних факторів загроз та пов'язано з певним ризиком, який повинний бути зведений механізмом управління економічною безпекою підприємства до мінімуму або цілком нейтралізований.

В економічній та науковій літературі виділяють два принципових напрямки у визначенні логістики. Одне з них пов'язано з функціональним

підходом до руху товарів, тобто управлінню всіма фізичними операціями, які необхідно виконувати при доставці товару від постачальника до споживача. Інший напрямок характеризується більш широким підходом: крім управління операціями руху товару, воно включає аналіз ринку постачальників і споживачів, координацію попиту та пропозиції на ринку товарів і послуг, а також здійснює гармонізацію інтересів учасників руху товарів. Застосування другого підходу, в рамках якого є безліч різноманітних трактувань, дозволяє більш обґрунтовано підійти до проблеми формування механізму економічної безпеки підприємства.

Будь-яка логістична система містить у собі безліч різнорідних елементів, функціонування яких знаходиться під впливом різних факторів та поєднано з певним ризиком. Одним з основних принципів логістики є надійність як на мікро– так і на макрологістичних рівнях. Це означає, що загрози безпеки функціонування логістичної системи повинні бути доведені до мінімуму або взагалі нейтралізовані. При цьому, досить широке коло проблем підтримки безпеки логістичних систем практично не знайшло відображення в економічній літературі, в якій в основному розглядаються питання управління, планування, оптимізації або узгодження руху матеріальних та інших супутніх їм потоків.

Саме це обумовило необхідність побудови моделі забезпечення безпеки логістичних процесів підприємства та розробки на її основі процедур нейтралізації загроз з боку контрагентів, що функціонують на ринку.

Таким чином, новизна концепції логістичного підходу до організації механізму економічної безпеки підприємства складається у всебічному та комплексному вирішенні питань забезпечення безпечного руху матеріальних і супутніх їм потоків у процесі виробництва та споживання. Логістична система охоплює та погоджує процеси виробництва, закупівель і розподілу продукції, а також є основою при стратегічному плануванні та прогнозуванні. Прийняття концепції логістики вимагає комплексного підходу до управління системою каналів, через які надходять на підприємство, убувають з нього, а також переміщуються усередині нього всі матеріальні елементи процесів виробництва та розподілу.

Що дозволяє провести аналіз поточних операцій, спрямований на виявлення всіх можливих загроз та втрат, з якими може зустрітися підприємство. Такий аналіз здійснюється шляхом побудови як узагальнених, так і детальних схем, які демонструють всі операції

підприємства, починаючи з постачання сировини, матеріалів, палива та закінчуючи доставкою готової продукції споживачам.

Логістика буде сприяти підвищенню рівня безпеки, сталості та ефективності роботи підприємства при дотриманні ряду вимог, таких як підтримка зв'язку логістики з корпоративною стратегією; удосконалювання організації руху матеріальних потоків; надходження необхідної інформації та сучасна технологія її обробки; ефективне управління трудовими ресурсами; налагодження тісного взаємозв'язку з іншими фірмами в сфері вироблення стратегії; облік прибутку від логістики в системі фінансових показників; визначення оптимальних рівнів логістичного обслуговування з метою підвищення рентабельності; ретельна розробка логістичних операцій.

Одним з базових понять логістики є поняття логістичної системи, відмітні ознаки якої – наявність потокової ознаки та певна системна цілісність. Така цілісність і дозволяє механізму економічної безпеки підприємства за допомогою логістичної системи накладати критерій безпеки на всю виробничо-господарську діяльність підприємства. При цьому, всі процеси, що відбуваються на підприємстві та які забезпечують достатній рівень безпеки, треба розглядати як логістичні.

Економічний механізм кожного окремо взятого підприємства націлений на те, щоб довести до максимуму різницю в ціні між закупівлями та реалізованою продукцією. Інтегрований же підхід, заснований на використанні логістичних ланцюжків, орієнтований на всіх учасників процесу постачань (послуг).

В даному аспекті управління безпекою, в реальності буде являти собою процес регулювання та прийняття рішень зі зниження витрат, підвищення продуктивності і якості продукції та послуг в інтегрованому логістичному ланцюжку забезпечення прийнятного рівня сталості («виживаності») системи та її розвитку (у цьому й полягає безпека всіх економічних процесів). Застосування критерію безпеки для логістичних процесів дозволить не тільки протистояти загрозам середовища, але й досягти стратегічних цілей підприємства, створити ефективний механізм його адаптації до ринкового середовища.

Накладення критерію безпеки на господарські процеси підприємства вимагає відповідного уточнення поняття логістичного менеджменту. З одного боку, він являє собою синергію основних управлінських функцій (організації, планування, регулювання, координації, контролю, обліку й аналізу) з елементарними та комплексними логістичними функціями для досягнення цілей логістичної системи, головною з яких і буде підтримка

економічної безпеки. Розгляд же логістичного менеджменту як інструмента управління стосунками персоналу з контрагентами підприємства обумовлює актуальність підвищення кадрової безпеки.

Особливістю логістичного менеджменту є те, що він як за стратегічними, так і за тактичними (оперативними) цілями та задачами зв'язаний з усіма функціональними сферами підприємства, що і дозволяє виділити інтегруючу функцію безпеки логістичної системи. Інтегруюча роль логістики в процесі забезпечення безпеки розвитку досягається і за рахунок її забезпечуючих підсистем, тобто за рахунок інфраструктури. У загальному вигляді під логістичною інфраструктурою розуміється сукупність видів діяльності, за допомогою яких здійснюється й обслуговується процес руху матеріальних та фінансових потоків (процес руху товарів).

При формуванні механізму економічної безпеки підприємства велике значення має також і визначення місця логістичного менеджменту в загальній структурі управління підприємством, та визначення сфер взаємодії з іншими сферами менеджменту. Сучасна система управління являє собою композицію організаційної структури управління з функціонально орієнтованими сферами діяльності (фінанси, інвестиції, виробництво, маркетинг та збут, інновації, персонал тощо), об'єднаними стратегічними, тактичними й іншими цілями. З погляду на механізм економічної безпеки підприємства, здійснення функцій стратегічного (тактичного, оперативного) та логістичного менеджменту повинне сприяти реалізації місії підприємства, погодженої з маркетинговою та виробничою стратегіями і спрямованої на забезпечення сталості роботи.

Література:

1. Верхоглядова Н.І., Судакова О.І., Горела В.Д. Концепція протидії загрозам з боку контрагентів підприємства в рамках механізму управління економічної безпеки підприємства // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент». – № 27. – Частина 1. – Одеса: МГУ, 2017. – С. 103-107.
2. Судакова О.І., Щеглова О.Ю., Медведовська Т.П., Туз К.В. Методичні основи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки персоналу в стратегіях розвитку підприємства [Електронний ресурс] // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – № 4 (15). – Режим доступу до журналу: www.easterneurope-ebm.in.ua/.
3. Verkhogliadova N.I., Sudakova O.I., Sepik K.O. la gestion de la sécurité de l'interaction de l'entreprise avec les partenaires agissant dans l'espace général de vie // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Антикризове управління: держава, регіон, підприємство». – Ле-Ман, Франція, 2017. – С. 17-19.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КІБЕР-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ, ТА ПЕРЕШКОДИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ

ГРЕБЕНЮК А. В.

магістр

ПАРТИН Г. О.

кандидат економічних наук,

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

З розвитком робототехніки стало можливим автоматизувати багато видів виробничих процесів, проте водночас з'являються ризики іншого типу – кібер-ризиків. Тільки дві великі кібер-атаки в 2017 році – «Wanna Cry» і «PetyaA», уразили комп'ютери підприємств та користувачів по всьому світу. Від цих програм постраждало 150 країн [1].

Кібер-страхування стає однією з галузей, що найбільш динамічно розвивається на ринку страхування. Темпи розвитку кібер-страхування в кожній країні світу зумовлюються їхнім соціально-економічним та технологічним становищем, впровадженням ІТ-технологій, рівнем інформатизації суспільства. В Україні ж ринок кібер-страхування перебуває на початковому етапі становлення.

Основним завданням кібер-страхування є захист від великомасштабної хакерської атаки. Цей вид страхування забезпечує фінансовий механізм відновлення після великих збитків, допомагаючи підприємствам повернутися до нормального функціонування, збереження стабільності, платоспроможності і зниження втрат у результаті перерви у виробництві [2].

Гальмування розвитку кібер-страхування в Україні зумовлюють такі чинники [3]:

- відсутність законодавчо-нормативної бази регулювання ринку кібер-страхування, діяльності страхових компаній, які можуть надавати послуги зі страхування кібер-ризиків;

- недостатній обсяг фінансових ресурсів, що вкладаються у сферу забезпечення кібер-безпеки на державному, регіональному, локальному рівнях;

- помилки в розробці й підтримці інформаційних систем страховиків і страхувальників;

- відсутність кваліфікованого персоналу у сфері страхування кібер-ризиків;

- відсутність довіри юридичних і фізичних осіб до діяльності страхових компаній і ринку кібер-страхування;
- низький попит на продукти кібер-страхування через їхню високу вартість;
- небажання клієнтів надавати необхідний для виявлення страхових випадків доступ до своїх інформаційних систем;
- відсутність досвіду страхових компаній з врегулювання ситуацій настання страхових подій, пов'язаних з втручанням в інформаційний простір держави, суб'єктів господарювання і населення;
- відсутність рекламування в засобах масової інформації, соціальних мережах переваг страхування кібер-ризиків у порівнянні з можливими збитками від кібератак;
- низький рівень конкуренції в сегменті кібер-страхування;
- відсутність наукового обґрунтування методики визначення показників оцінювання та розрахунку кібер-ризиків, стандартів оцінки збитків від настання кібератак та суми їх відшкодування страхувальниками.

Зворотною стороною проникнення технологій в основні процеси ведення бізнесу є їх вразливість і постійно зростаюча загроза безпеки. Для управління сучасною організацією необхідна розробка і впровадження ефективної стратегії інформаційної безпеки, враховуючи те що до кібер-ризиків схильні компанії всіх галузей та розмірів.

Ризики, пов'язані з кібер-безпекою, все ще в значній мірі маловивчені та непередбачені. При цьому в сучасному світі цінність персональної інформації значно виросла. Її втрата чи витік несуть за собою для компанії серйозні репутаційні та фінансові втрати. Тому потенціал розвитку кібер-страхування є дуже високим.

Література:

1. Munich Re про страхування кібер-ризиків: тільки 5% кібер збитків в світі застраховано [Електронний ресурс] // Фориншурер. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://forinsurer.com/news/18/09/20/36240>.
2. Кібер-страхування: новий інструмент ризик-менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1426423-kiber-strahuvannya-novij-instrument-rizik-menedzhmentu>.
3. Ільчук В. П. Інноваційні підходи до розвитку ринку кіберстрахування в Україні [Електронний ресурс] / В. П. Ільчук, О. М. Парубець, Д. О. Сугоняко // Ефективна економіка. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/5.pdf.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ МЕХАНІЗМІВ МОТИВАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ

ГУРКО І. В.

студент

Науковий керівник: БОГАЦЬКА Н. М.

кандидат економічних наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Вінниця, Україна

Питання стимулювання працівників до збільшення продуктивності праці є одним з найважливіших питань в умовах, коли підприємство прагне отримати якомога більше конкурентних переваг від найму і використання висококваліфікованого персоналу. Але на даний час в нашій державі тільки починають з'являтися ефективні системи мотивації працівників, що стимулюють їх до ефективності праці.

В сучасному управлінні персоналом підприємства застосовуються наступні групи методів [1]:

– Адміністративно-організаційні методи управління: регулювання взаємин співробітників за допомогою положень про структурні підрозділи та посадових інструкцій; використання владної мотивації (видання наказів, віддача розпоряджень, вказівок) правлінні поточною діяльністю підприємства.

– Економічні методи управління: матеріальне стимулювання праці працівників: преміальні за результатами праці, використання для окремих категорій працівників відрядної форми оплати праці.

– Соціально-психологічні методи управління: стимулювання праці працівників за допомогою гарантованого надання соціальних гарантій (лікарняні листи, виплати допомог). Основний акцент у системі стимулювання персоналу зроблений на матеріальні методи стимулювання.

Також велика кількість підприємств використовує такий метод стимулювання як «Кращий працівник місяця». Тоді персонал має бажання до самовираження та самовдосконалення [2].

В сучасних умовах підприємство самостійно визначає системи оплати праці та форми її реалізації, виходячи з: особливостей виробничої діяльності; поставлених цілей; впливу зовнішніх факторів на діяльність підприємства. В результаті підприємство може змінювати структуру доходів співробітника, за рахунок яких здійснюються основні і додаткові виплати.

Слід зазначити, що на відміну від традиційних підходів управління персоналом керівники сучасних підприємств повинні активізувати інноваційну поведінку персоналу, створювати умови для професійного та творчого розвитку, застосовувати прогресивні підходи до мотивації [3].

Для того, щоб мотивація була ефективною і спрямовувалася на розвиток підприємства необхідно запровадити мотиваційний моніторинг.

Мотиваційний моніторинг – це система постійного спостереження і контролю стану мотивації трудової діяльності.

Запровадження мотиваційного моніторингу є актуальним для більшості підприємств, адже на сьогодні вивчення потреб, інтересів мотиваційної спрямованості персоналу здійснюється на підприємстві епізодично, або взагалі відсутнє. Діяльність сучасних підприємств передовсім базується на трудових ресурсах. Якщо люди – це основа виробництва, то правильне заохочення їх до праці першочергове завдання керівника кожного підприємства. Як організовує, мотивує керівник персонал, так і працює підприємство. Ефективна мотивація трудової діяльності, індивідуальний підхід до кожного найманого працівника приведе до зростання продуктивності праці, а як результат до бажаних успіхів та до досягнення головної місії підприємства – це максимальне отримання прибутку.

Таким чином, розробка ефективного мотиваційного механізму має стратегічне значення для підприємств. Розуміння, формування і задоволення потреб персоналу є основою створення цього механізму, а отже вирішальним кроком до досягнення мети діяльності підприємства. Запровадження ефективного мотиваційного механізму сприяє підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності і, в кінцевому результаті, прибутковості підприємства. Також, це дозволяє вийти підприємству на економічно новий рівень розвитку і відкриває можливості реалізувати свої можливості на світовому рівні.

Література:

1. Долішній І.М., Колодійчук А.В. Мотивація персоналу як об'єкт управління на підприємстві / І.М. Долішній, А.В. Колодійчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.5. С. 211-216.
2. Богацька Н.М. Значення мотивації праці персоналу для досягнення цілей підприємства / Н.М. Богацька, І.О. Демчук // Регіональна економіка. – 2009. – № 6. – С. 11-17.
3. Клименко М.П., Філатова О.О. Мотивація управлінського персоналу в реалізації загальної стратегії / М.П. Клименко, О.О. Філатова // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2015. – С. 81-85.

SHAPING COMPETITIVE ADVANTAGES OF AN ENTERPRISE

DZIADYK S. I.

Student of the Institute of Economics and Management

PETRYNA M. YU.

Docent of the Management and Administration Department

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Ivano-Frankivsk, Ukraine

The ground to shape, provide and increase enterprise competitiveness is acquiring, maintenance and development of its competitive advantages. This is the consequence of enterprise long-term potential and resource capacity realization in competitive conditions. Enterprise potential determines its capabilities. Such potential is realized in enterprise competitive advantages following the market regulations and influence of positive factors.

Both foreign and Ukrainian researchers point out the importance and necessity to form and reach competitive advantages [1-6]. M. Porter, a known foreign scientist in the field of competition, indicates that firms beat their rivals when they have a firm competitive advantage [4, p. 155].

Such an enterprise can exist and successfully develop which possesses certain competitive advantages; those create a good background for the enterprise efficient functioning. Enterprise existing competitive advantages are in fact its realized opportunities [3, p. 243].

Competitive advantage favors shaping competitiveness of businesses creating the national economy therefore. Experts have recently indicated the following competitive advantages as those with increasing importance: «enterprise size and degree of vertical integration, accumulated experience and expertise, liaisons between its different fields of work, ability to apply experience and expertise in other business units, factors of moral amortization of fields of work, investment solutions in different time periods, regulatory laws and norms, etc.» [2, p. 61].

There are various ways of acquiring competitive advantages. The three ways identified by V. Cherneha are as follows: improving the enterprise, weakening your competitors, switching to a different market environment [6, p. 21].

In the first case, a business should apply a complex of actions focused on improving itself. E.g. increasing product quality, lowering prices.

In the second case, a business activity aims at weakening its competitors. They can use various legal methods, such as: luring rivals' best professionals,

creating obstacles in product distribution by concluding contracts of exclusive distribution, etc.

However, in the recent years, both in Ukraine and in the West businesses have been trying to change the environment they compete in [6, p. 22]. Thus, competitive advantages shall be oriented on both consumers and rivals.

We consider that, regardless numerous definitions and approaches of competitive advantages, scientists avoid the most important one of them, which is qualified professionals. They make one of the main resources which influences creation of competitiveness.

Analyzing world and national experience we may conclude that the most significant long-term competitive advantages appear not due to the technical innovations. Any technical solutions and innovative strategies can be fast copied by your rivals. In order to achieve the most stable advantage you have to master improved organizational technologies [5, p. 12]. Great attention is paid to the quality of innovative systems, efficient use of human capital, institutional environment, etc. [1, p. 188].

The main business management tasks of today must be individual development, education, motivation of employees, development of creative approach and thinking in administration, fulfillment of various tasks. Shall a business create positive environment for employees of all levels to be willing to work, grow and improve their professional skills, the outcome will be forming stable competitive advantages.

Having researched on the work of different scientists, we identified that there is a great number of definitions of «competitive advantages». However, they can be divided into two main groups based on their origin: internal and external. Both make a great influence on enterprise competitiveness (table).

External and internal competitive advantages, in cooperation with each other, create general competitive advantages. This enables an enterprise successfully function in a competitive environment following its selected strategy, thus actually creating its competitiveness.

In this way, external competitive advantages, on the one hand, orient an enterprise on development and use of certain internal advantages; on the other hand, provide it with firm competitive positions as they orient it on targeted satisfaction of needs of a specific consumer group.

In my opinion, therefore, competitive advantages play an important role in shaping and providing enterprise competitiveness. They guarantee its stable competitive positions, define the direction of enterprise competitive strategy shaping, participate in creation of competitive potential.

External and internal competitive advantages of an enterprise

External competitive advantages (in relation to organization external environment)	Internal competitive advantages (in relation to organization internal processes)
<p>Positive political, economic, informational and social climate of a country (stability of political system, modern informational chain in the market environment, legal obedience of businesses, absence of corruption in government divisions, connection with National Research Institutes, with advisory organizations, settling connections with Universities to invite young highly-qualified professionals, quality infrastructure in of an area).</p>	<p>Competitive advantages which identify the efficiency of an enterprise (financial indexes: profitability – based on profitability of products, manufacturing, capital, sales; intensity of capital use – based on coefficient of types of resources or capital turnover, enterprise liquidity and solvency, access to financial resources).</p>
	<p>Competitive advantages based on resource competitive advantages:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Natural, climate, land resources; 2. Financial resources; 3. Work resources: high qualification, competence and sufficient work experience or opportunity to train personnel, development of a creative intellectual and willing to work individual, efficient work processes organization; 4. Technological resources: modernity of material-technical facilities, use of science technical progress, work resource automation.
<p>Cooperation with consumers (your target consumer orientation (awareness of his needs, based on his purchase capacity with maintaining high product (goods or services) quality), creating a settled system of businesses contacts)).</p>	<p>Competitive advantages based on managerial and organizational competitive advantages:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Managerial competitive advantages – efficiency and productivity of an existing management system (for example, oriented to provide quality and
<p>Cooperation with provider and competitors creating cooperation atmosphere, fairness image, cooperation, friendly ties between an enterprise and providers and competitors, with an efficient system of monitoring your rivals, their policies and strategies of development, adapting your own strategy respectively; use of opportunity of integration and cooperation to achieve a common goal.</p>	<p>safety of eco goods, etc.), strategic managerial approach in an enterprise, innovative character of managerial activity, flexibility of management system reaction to changes of external environment, efficient product and sale policy, flexible pricing policy.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Informational competitive advantages – high quality of data collection and processing; use of modern IT, system of informational maintenance of competitiveness management.

Resource: product of author

References:

1. Боришкевич І. І. Стратегічні напрями забезпечення конкурентоспроможності підприємств // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. –2017. – Випуск 12. – Т. 1. – 311 с.
2. Варга І. Ф. Формування конкурентних переваг на підприємстві / І. Ф. Варга, О. М. Літвін // Бізнес Інформ. – 2013. – 260с.
3. Кузьминчук Н. В., // Конкурентний статус підприємства: теоретичний аспект // Н. В. Кузьминчук, О. Ю. Терованесова // Матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 листопада 2014 р. // Нац. гірничий ун-т. У 2-х частинах. – Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – Ч. 1. – 188 с.

4. Терованесова О. Ю. Конкурентний статус підприємства в системі наукових категорій / О. Ю. Терованесова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – Вип. 48. – 358 с.
5. Пилипенко Н. М. Науково-практичні аспекти оцінки конкурентоспроможності підприємств / В. В. Пилипенко, Н. М. Пилипенко // Вісник СНАУ. – № 1(67) – 2016. – 273 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

КАНЦІР І. А.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ДУБАС Ю. Я.

*магістр спеціальності «Менеджмент»
Інститут інноваційної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури»
м. Київ, Україна*

Економіка України в умовах сьогодення перебуває під впливом кризових явищ, як ендогенного, так і екзогенного характеру. З огляду на ситуацію в державі більшість підприємств комунального господарства під впливом економічних і політичних чинників знову опинились у кризовому стані.

Тому особливої актуальності набувають питання дослідження оцінки економічних результатів діяльності підприємств з урахуванням ступеня кризи їх фінансового стану.

Вагомим внеском у розвиток сучасної теорії та практики оцінки фінансово-економічних результатів діяльності підприємств виступають дослідження вітчизняних й зарубіжних вчених: О. І. Амоші, І. О. Бланка, Е. Брігхема, Дж. К. Ван Хорна, С. Б. Довбні, А. П. Ковальова, В. В. Новожилова, В. Я. Нусінова, С. Я. Салиги, К. Уолша, Н. В. Шевчук, А. Д. Шеремет та ін. Однак питання оцінки економічних результатів діяльності підприємств і сьогодні є предметом пильної уваги та дискусій науковців, що викликає безліч підходів до їх тлумачення й обчислення.

Діяльність будь-якого підприємства орієнтована на отримання результатів, які формуються внаслідок виконання певних поставлених

перед ним цілей (економічних, технічних, стратегічних, соціальних, організаційних тощо). Тому питання оцінювання результатів діяльності підприємств є предметом підвищеної уваги й дискусій науковців.

У науковій літературі виокремлюють такі види результатів діяльності підприємств: виробничий, фінансовий, економічний, соціальний, екологічний, техніко-технологічний та ін. До конкретних результатів діяльності підприємства на думку вітчизняних науковців, доцільно віднести: корисний результат, кінцевий результат, матеріальні блага, кінцеву продукцію, продукт тощо [1; 2].

Економічні результати фінансово-господарської діяльності підприємства відображають у цілому ефективність використання його економічного потенціалу, що включає кадровий, технічний, виробничий і фінансовий потенціал, характеризує загальні можливості, а також конкретні види економічної діяльності підприємства [3, с. 207].

На результати економічної діяльності підприємства впливають такі чинники, як: обсяг виготовленої продукції, обсяг реалізованої продукції, валовий дохід, прибуток, вартість майнового комплексу підприємства.

І. А. Бланк [4] акцентує увагу на залежності економічних результатів діяльності підприємства від конкурентоспроможності, попиту на продукцію (роботи, послуги), рівня рейтингу, ділової активності та ділової репутації; пов'язані з ефективністю використання економічних методів управління, дія яких полягає в широкому застосуванні економічних регуляторів (важелів), але оцінити їх вплив на результати фінансово-господарської діяльності підприємств досить складно, оскільки вони суперечливі в своїй основі; характеризуються розподілом і використанням прибутку.

На практиці найчастіше використовують економічний і бухгалтерський підходи до визначення економічних результатів, між якими спостерігається принципова відмінність.

На відміну від бухгалтерського підходу, який ґрунтується на бухгалтерських оцінках, економічний підхід передбачає визначення розрахункової величини, що характеризується різницею між виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та альтернативними витратами, методом «спреду доходності», заснованому на визначенні різниці між рентабельністю капіталу та його вартістю тощо [5; 6; 4].

Множинність завдань і підходів до оцінювання економічного результату діяльності підприємства призвела до існування значного переліку показників, серед яких найвагомішими виступають: економічний ефект, прибуток, фінансовий результат, виручка, валовий дохід,

конкурентоспроможність, приріст вартості підприємства, рівень рейтингу, ділової активності, ділової репутації тощо. Кожен із підходів заслуговує на увагу, а їх використання залежить від конкретних завдань і цілей.

Проте панівним в економічній науці є традиційне розуміння економічного результату як прибутку підприємства, і це положення покладене в основу цілої низки підходів, різниця між якими полягає в методиці його визначення.

На нашу думку, дефініція «економічний результат» відображає кінцевий результат діяльності підприємства за досліджуваний період часу й ґрунтується на одночасному врахуванні прибутку та величини зміни фінансового стану підприємства у вартісному виразі.

Література:

1. Турило А. М. Економічна сутність і особливості формування статичних показників результативності, ефективності і продуктивності / А. М. Турило, А. А. Турило // Економічний вісник НГУ. – 2004. – № 4. – С. 41-45.
2. Удосконалення методів оцінки ефективності функціонування підприємств: монографія / В. Я. Нусінов, А. М. Турило, О. В. Нусінова, Н. М. Кругла. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2007. – 135 с.
3. Лебедзевич Я. В. Сутність бухгалтерського прибутку як бази 180 оподаткування в умовах інституційних змін / Я. В. Лебедзевич // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – № 1(22). – С. 206-216.
4. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2001. – 448 с.
5. Покропивный С. Ф. Критерии, показатели и методы определения экономической эффективности капитальных вложений / С. Ф. Покропивный, В. М. Колот. – Киев: Знание, 1972. – 28 с.
6. Хендриксен Э. С. Теория бухгалтерского учета: пер. с англ. / Э. С. Хендриксен, М. Ф. Ван Бреда; под ред. проф. Я. В. Соколова. – Москва: Финансы и статистика, 2000. – 576 с.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

ЛЮБОТА В. М.

*доцент кафедри економічної кібернетики
та інформаційних технологій*

МОШАН А. Т.

студентка

*Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Метою проведення оцінки ефективності бізнес-процесу являється виявлення нерентабельних бізнес-процесів, визначення проблемних місць, знаходження шляхів вдосконалення бізнес-процесів, збільшення прибутку і скорочення витрат, підвищення ефективності діяльності всієї організації.

Бізнес-процес – стійка, цілеспрямована сукупність взаємопов'язаних видів діяльності, яка за певною технологією перетворює входи і виходи, що представляють цінність для споживача [3, с. 23].

Існує безліч причин, що викликають проблеми при оцінці ефективності бізнес-процесів. До загальних проблем відносяться:

1) Відсутність стандартів, керівних документів і єдиних методик оцінки ефективності бізнес-процесів. Область оцінки ефективності інформаційних технологій в даний час є недостатньо дослідженою для того щоб виробити єдиний стандарт або методику, які були б універсальними для всіх типів організацій. Крім того, бізнес-процеси підприємств, що відносяться до різних галузей, мають специфічні для даної галузі характеристики, і для оцінки їх ефективності використовуються відрізняються показники. Даний фактор значно ускладнює створення єдиного керівництва для оцінки ефективності бізнес-процесів [1, с. 137; 2, с. 133].

2) Динамічно мінливі умови економічного середовища і невизначеність. Зміни в оточенні бізнес-процесів призводять до перерахунку показників ефективності. Підтримка даних в актуальному стані в даному випадку збільшує для підприємства матеріальні, часові, трудові витрати.

3) Обмеження в термінах проведення оцінки ефективності бізнес-процесів. Якщо оцінка ефективності бізнес-процесів буде проводитися тривалий час, то вона призведе лише до додаткових витрат ресурсів і не принесе актуальних результатів. Організації необхідно ефективно

планувати процес оцінки, постійно вдосконалювати його відповідно до змін всередині компанії і за її межами.

4) Невизначеність меж бізнес-процесів. Відсутність чітких меж бізнес-процесів перешкоджає проведенню точного аналізу бізнес-процесу. Крім того, всі бізнес-процеси в організації тісно взаємопов'язані, і невизначеність меж призводить до наявності областей перетину. Це може стати причиною дублювання даних і внаслідок цього перешкоджати адекватній оцінці ефективності бізнес-процесів [2, с. 131].

Для усунення вище зазначених проблем найбільш оптимальним рішенням є створення загальних правил оцінки ефективності бізнес-процесів, які регламентували б цей процес, позначили загальні принципи оцінки, вимоги до результатів оцінки [5, с. 2].

Організації слід інвестувати в навчання і підвищення кваліфікації своїх співробітників. Дані інвестиції сприятимуть зміцненню становища підприємства на ринку і, як наслідок, поліпшенням матеріального становища.

Необхідно грамотно сформулювати цілі і завдання оцінки ефективності бізнес-процесів і довести їх до відома співробітників організації. Працівники повинні мати повне уявлення про те, як оцінка здійснюється, для чого, які результати будуть досягнуті, як це покращить діяльність компанії і чому не можна обійтися без неї [4, с. 54].

Для запобігання проблеми невизначеності меж бізнес-процесів, компанії необхідно найбільш точно і коректно описувати, документувати, формалізувати. Тоді межі бізнес-процесів будуть чітко визначені та оцінка ефективності буде найбільш результативною.

Література:

1. Анфилов В. С. Системный анализ в управлении / В. С. Анфилов, А. А. Емельянов, А. А. Кукушкин. – Москва: «Финансы и статистика», 2002. – 368 с.
2. Билалова И. М. Проблемы оценки эффективности бизнес-процессов и пути их решения / И. М. Билалова, Д. Б. Сулейманова. // Фундаментальные исследования. – 2017. – № 5. – С. 131–136.
3. Елиферов В. Г. Процессный подход к управлению. Моделирование бизнес-процессов / В. Г. Елиферов, В. В. Репин. – Москва: РИА «Стандарты и качество», 2004. – 522 с.
4. Ефимов В. В. Процессы и процессно-ориентированный подход / В. В. Ефимов. – Ульяновск: УЛГТУ, 2005. – 82 с.
5. Ковалев С. М. Современные методологии и стандарты описания бизнес-процессов: преимущества, недостатки и области применения / С. М. Ковалев, В. М. Ковалев // Справочник экономиста. – 2006. – № 11. – С. 1–13.

SMART-SYSTEMS FOR ENTERPRISES

BASHYNSKA I.

PhD (Economics),

Assoc. Prof. of the Department of Accounting, Analysis and Audit

NOVAK N.

Senior Lecturer of the Department of Accounting, Analysis and Audit

Odessa National Polytechnic University

Odessa, Ukraine

For the most effective work of the enterprise and improvement of its competitive position, manager need to set clear business goals in order to increase profits, develop and move forward [1]. Nowadays SMART-system is known as the best management practice.

SMART / SMARTER is a mnemonic abbreviation used in management to define and set goals. The first known use of the term is mentioned in article by Paul J Meyer in 1965 and later in November 1981 in Management Review by George T. Doran [2].

SMART philosophy denotes distinctiveness and clarity of the task, the basis for discussion and cooperation between departments of the enterprise and a powerful motivational tool.

The SMART-system is a comprehensive solution that includes both a new management methodology and software systems, which implies the introduction of modern approaches and management principles into the work of the enterprise, as well as new models, methods and decision support algorithms for managing resources, aimed at the effective achievement of results at each workplace [3]. Effective SMART-systems need to be instrumented, interconnected, and intelligent [4].

The first stage of the SMART-system is formulation of the problem. So, the decoding of the first letter of this abbreviation sounds like Specific. Thus, the principle of setting the problem is «one goal – one result». At this stage, you can check the goal using 5 W: What (what you need to achieve), Why (why you need it), Who (who can help with the work), Where (where the work will be done), Which (which requirements and restrictions you need to have in mind).

The second stage is the measurability and criteria for evaluating the results of the enterprise. So, the second letter of the abbreviation is M – Measurable. It is necessary to establish clear criteria for evaluating the final result.

The next item of this system is achievement, by the name of the third letter A – Achievable. Thus, any goal on SMART should be achievable with all

restrictions: time, investment, knowledge and skills, people, access to resources and information. It is important to adequately assess the resources and capabilities of the enterprise in order not to waste time on goals that are obviously unattainable.

Another important point of this system is relevance, by the name of the fourth letter R – Relevant. The management of the enterprise should clearly assess the need to achieve the goal, analyze it and conclude that the achieved goal will not be useless and how much it will increase the efficiency of the enterprise.

The last letter of the abbreviation is T – Time bound, which means the time frame. This is the most important point of the SMART-system, because clearly selected deadlines make it possible to take control over the management process and prevent procrastination, which means «postponing important things for an uncertain future».

SMART targets can be:

- Short-term (1-3 months).
- Medium-term (3-12 months).
- Long-term (more than 12 months).

The use of the SMART-system to improve performance and business development is a trigger for change in the development of an enterprise. After properly setting goals and objectives, creating a clear plan of action, you need to continue to look for improvement points and opportunities for feedback. The SMART-system is closely connected with the motivational goals of employees who contribute to the company, promoting to success and prosperity of business.

References:

1. Новак Н. Г. Організаційні зміни управління корпоративними ризиками та їх вплив на конкурентоспроможність інноваційно-активних підприємств / Н. Г. Новак, А. Оразмурадов, Г. І. Шаврієва // Економіка. Фінанси. Право. – 2018. – № 1/2. – С. 24-26.
2. Bashynska I., Filyppova S. (2017) Risk Management. Lecture course: textbook // Bashynska I., Filyppova S. – Харків: вид-во «Діса плюс», 2017. – 101 с.
3. Bashynskaya I. Informing staff and company management about threats and risks of information security // Problems of social and economic development of business: Collection of scientific articles. Vol. 2 – Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2014. – 400 p. – P. 256-258.
4. Robert R. Harmon, Fulvio Corno, Enrique Castro-Leon (2015). Smart Systems. IT Professional 17(6):14-17 DOI: 10.1109/MITP.2015.115.

THE INEFFICIENCY OF PRODUCTION IN UKRAINE AS THE MAIN CAUSE OF ECONOMIC INSTABILITY

PARASKEVYCH K. A.

Student

Prydniprovska State Academy of Civil Engineering and Architecture

Dnipro, Ukraine

The current situation in Ukraine has an ambiguous position as the Ukrainian government seeks to create better conditions for its people and to ensure a successful transition of the state to the European level. However, such goals contradict the actual state of Ukraine, both economically and socially. Most Ukrainian enterprises experience significant difficulties and are forced to close their businesses due to low profitability. Focusing on products, regulations, and standards, entrepreneurs are not interested in the business improvement of enterprises, although the effectiveness of the national economy depends on it.

One of the major problems of Ukraine is that entrepreneurs underestimate the importance of management systems for ensuring the competitiveness of organizations, and do not quite correctly understand what should be the management systems of organizations in a saturated market, and what need to be done to improve their effectiveness.

The Ukrainian economy was formed for more than 70 years in conditions of total deficit and totalitarian regime. This aspect has led to the fact that Ukrainian production is characterized by low-quality products with its high cost, low productivity, environmental negligence, lack of commitment in business relations, and other factors that bring negative consequences for the economy of the country [2]. As a result, according to expert estimates, the majority of Ukrainian enterprises, concerning the leaders of world business, have productivity lower than ten times, defectiveness higher than 1 thousand times and cost of production higher in several times [3].

Ukraine seeks to adopt all the norms and standards of Europe, but it ought to be remembered that these norms are not an ideal, but a compromise between strengths and weaknesses. European standards are only the minimum norm acceptable for the EU markets, and their compliance does not guarantee long-term competitiveness in saturated markets, where competition is fought not so much at the level of standards as at a level that exceeds these norms. The standards of requirements are only guidelines, and only manufacturers should overcome them. Besides, such actions are possible just under the condition that

manufacturers are at a certain level of business excellence, which is performed by a small number of enterprises.

Focusing on products, regulations, and standards, Ukrainians do not focus on the problems of business excellence of enterprises and their management systems, on which the effectiveness of the functioning of both organizations and the national economy as a whole directly depends [5, p. 321]. As a result, the overwhelming majority of domestic enterprises have imperfect management systems that will contribute to the downfall of the business. If the state, setting requirements, especially mandatory, does not take into account the real capabilities of its organizations and assist them in improving, then producers can be destroyed, or conditions for the further development of corruption can be created.

For more than two decades, processes have been developed aimed at improving local target management systems based on international standards such as ISO 9000 (quality), ISO 14000 (ecology), ISO 22000 (food safety), and OHSAS 18000 (industrial safety) [4]. Due to the inadequate understanding of the essence of these processes and the standards themselves in Ukraine, the improvement of enterprises based on them is formally organized. Ukraine has a Development Strategy until 2020, which provides for the implementation of about 60 reforms, but without a real mass improvement of domestic organizations and a significant change in business culture, such reforms will not provide a tangible increase in the competitiveness of Ukrainian enterprises and the economy [1]. Therefore, Ukrainian entrepreneurship should strive to optimize the business not only from the technical but also from the management side, giving people the opportunity to become more conscious and rational.

References:

1. Ukraine: Main foreign policy outcomes of January. (2018, February 1). Retrieved from <https://easily.com/en/news/2018/02/01/ukraine-main-foreign-policy-outcomes-of-january>.
2. <https://www.stratfor.com/region/eurasia/ukraine>.
3. <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. <http://www.enterpriseoutcomes.com/>.
5. Havrylyshyn O. (2016). The Political Economy of Independent Ukraine. (1st ed.). Palgrave Macmillan UK.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

СЕРГІЄНКО В. В., СМЕТАНКІНА Н. С., ШЕВЧЕНКО Н. І.

студенти фінансового факультету

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро, Україна

Створення добре обґрунтованої системи фінансування інноваційної діяльності створює умови для накопичення фінансових коштів, можливості їх концентрації на ключових напрямках інноваційних процесів.

Вихідні засади, на основі яких має будуватися система фінансування:

1) цільова орієнтація фінансування – його ув'язка із завданням швидкого й ефективного впровадження сучасних науково-технічних розробок;

2) обґрунтованість та юридична захищеність джерел фінансування;

3) множинність джерел фінансування;

4) широта і комплексність фінансування, тобто можливість максимального охоплення широкого кола технічних і технологічних новинок і напрямів їх використання;

5) адаптивність і гнучкість системи фінансування та її окремих елементів з метою обліку динамічно мінливих умов кон'юнктури ринку для підтримки максимальної ефективності. Вітчизняна і зарубіжна практика показує, що від своєчасності та адресності розподілу фінансових ресурсів багато в чому залежить ефективність інноваційної діяльності.

Система фінансування інноваційної діяльності покликана вирішувати наступні задачі: створення умов для швидкого та ефективного впровадження інновацій у всіх ланках народного господарства; збереження і розвиток стратегічного інноваційного потенціалу в пріоритетних напрямках розвитку; створення необхідних умов для збереження кадрового потенціалу науки, техніки, запобігання його витоку з інноваційної сфери.

Інноваційна діяльність має за мету досягнення конкурентоспроможності на мікро-, мезо- та макрорівнях, забезпечення позитивних структурних змін в економіці, усунення її технологічного відставання від провідних країн світу в результаті впровадження інновацій на основі наукових досягнень і передового досвіду, а також надання поштовху до

стабільного економічного розвитку підвищення прибутковості та ефективності діяльності економічних систем у цілому.

Лідерами у фінансуванні інноваційної діяльності є Швеція – 3,82%, Фінляндія – 3,5%, Японія – 3,15%, США – 2,59%, Німеччина – 2,51%, Австрія – 2,45%, Данія – 2,13% від ВВП. Частка витрат США, Великобританії, Японії, Німеччини та Франції становить 59% від усіх витрат на науку в усьому світі [3]. Основні характеристики фінансування інновацій у відсотках до ВВП у цих країнах наведено у таблиці. З цієї таблиці зрозуміло, що усі ці країни мають значні валові внутрішні витрати на НДДКР, які становлять в середньому 2-3% від ВВП, істотну державну підтримку у фінансуванні НДДКР у межах 0,3-0,1% від ВВП, а також значний венчурний капітал.

У світі, як і в Україні, спостерігається скорочення фінансування інноваційної діяльності комерційними банками, зумовлене світовою фінансовою кризою. Комерційні банки охочіше фінансують інноваційні проекти на етапах впровадження, а не на етапах розроблення, а також існуючі підприємства, а не ті, що недавно створені. Саме тому важлива роль стимулювання інноваційної діяльності у сучасних умовах господарювання належить безпосередньо державам.

Система фінансування інноваційної діяльності в державі потребує докорінної зміни ситуації щодо вибору адекватної стратегії інноваційного розвитку економіки. З огляду на це, пріоритетним нині є завдання визначення можливостей більш повного й ефективного використання всіх можливих джерел фінансування інновацій для забезпечення щорічного економічного зростання.

Основними джерелами фінансування інноваційної діяльності є:

- кошти Державного бюджету України;
- кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету АРК;
- власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;
- власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;
- кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб;
- інші джерела, не заборонені законодавством України [1].

Як видно з таблиці, у 2012 та 2017 рр. було виділено найбільше коштів, ніж у 2013–2015 рр. Це пов'язано з економічною нестабільністю в країні. Також залучених коштів менше, ніж власних, а фінансування від іноземних інвесторів надзвичайно зменшилось, порівняно з 2014 р.

**Структура джерел фінансування інноваційної діяльності
в Україні у 2011–2016 рр.**

Джерела фінансування	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Всього, млн. грн.	14333,89	11480,56	9562,63	7695,89	13813,67	23229,46	
з них за рахунок (у % до загального обсягу фінансування)	власних	52,92	63,90	72,92	84,98	97,20	94,86
	залучених	47,08	36,10	27,08	15,02	2,80	5,14
	державного бюджету	1,04	1,95	0,26	4,47	0,40	0,77
	кредитів	38,30	20,97	6,59	7,29	0,82	2,69
	вітчизняних інвесторів	0,32	1,35	1,29	0,11	0,54	0,58
	іноземних інвесторів	0,40	8,66	13,11	1,80	0,42	0,10

З однієї сторони, використання власних коштів для фінансування інновацій характеризується стабільністю, простотою та швидкістю їх залучення, можливістю гнучкого й оперативного прийняття інвестиційних рішень, мінімізацією вартості проекту на величину відсотку по кредитах, що забезпечує високу мобільність обігу грошових коштів та запобігання ризику неплатоспроможності й банкрутства під час їх використання. Проте постійна недостатність власних коштів та високий рівень ризику, що притаманний інноваційній діяльності, не завжди гарантує вітчизняним підприємствам високі темпи розвитку шляхом самофінансування інноваційних заходів [3].

Подальший розвиток підприємств, які впроваджують інновації потребує:

- поліпшення умов для інвестування в економіку України;
- створення законодавчої бази, ідентичної для вітчизняних та зарубіжних інвесторів;
- здійснення прямого бюджетного фінансування;
- часткової компенсації вартості виробництва продукції;
- відшкодування відсоткових ставок за кредитами, отриманими у банках;
- надання кредитів за рахунок коштів державного бюджету, кредитів (позик) і грантів міжнародних фінансових організацій, залучених державою або під державні гарантії;
- здійснення субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам;
- надання податкових, митних та валютних преференцій [2].

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» до основних елементів інноваційної інфраструктури відносяться державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії та фонди,

консалтингові фірми та інші установи. При цьому згідно Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» до останніх відносять випуск платіжних документів, залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення, послуги у сфері страхування, торгівля цінними паперами, професійна діяльність з управління активами інститутами спільного інвестування та ін. [4]. Проте сьогодні в процесі фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності кредити, страхування чи популярне в розвинених європейських країнах венчурне фінансування використовується недостатньо.

Література:

1. Віннікова І.І. Аналіз інноваційної активності промислових підприємств України. / Віннікова І.І. // Економіка та держава – 2015. – № 8 – С. 47-53.
2. Наукова та інноваційна діяльність у 2015 році: статистичний збірник. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
Сучасний стан та перспективи інноваційного розвитку промислових підприємств [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://nikolaychuk.at.ua/news/2010-11-17-52>.
3. Шаманська О.І., Олійник, В.П. Інноваційна діяльність підприємств України: проблеми сьогодення та перспективи розвитку / Шаманська О.І. // Ефективна економіка – 2013. – № 12 – С. 73-78.

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

ЧОРНЕНЬКИЙ О. В.

магістрант

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова

м. Харків, Україна

В епоху глобалізації за умов значного ускладнення зовнішнього середовища функціонування підприємств, питання їх сталого розвитку набули нового значення. Однак основою сталого розвитку на всіх рівнях господарювання будь-якого підприємства залишається його ресурсний потенціал. Тому однією з ключових проблем будівельних підприємств є

забезпечення необхідного рівня ресурсного потенціалу, структура і виробничі характеристики якого повинні відповідати вимогам економіки.

Ресурсний потенціал будівельного підприємства необхідно розглядати й оцінювати як сукупність ресурсів, що знаходяться в сполученні та взаємодії, а управління ресурсним потенціалом – як дії, направлені на досягнення економічного ефекту від їх залучення і використання.

Ресурси будівельного підприємства – сукупність потенційних можливостей підприємства, за яких забезпечуються реалізація основної функції підприємства, досягнення загальних і конкретних її завдань, що включають в себе такі складові, як майновий, фінансовий, кадровий та організаційно-технічний потенціали. Використання ресурсів характеризується кількома підходами, для яких характерні наступні особливості:

1) сумісність ресурсів і пов'язані з нею ефекти взаємного доповнення ефекту від застосування у виробництві;

2) протиріччя в підборі ресурсів і пов'язана з цим зміна продуктивності і ефективності виробництва, зумовлена виникненням синергетичних ефектів.

Ресурсний потенціал в його структурі і сутності може бути визначений декількома методами, найбільш ефективним з яких, на наш погляд, є функціонально-цільовий, що дає можливість поєднати ресурси з завданнями і цілями підприємства з урахуванням взаємодій, що забезпечують функціонування підприємства.

Процес управління ресурсами будівельного підприємства доцільно розділити на такі етапи:

1) виявлення і визначення факторів, які впливають на ресурсний потенціал, і повинні стати об'єктами керуючих впливів або реакцій з боку управління підприємством;

2) проведення аналізу та оцінки використання ресурсного потенціалу з точки зору ефективності;

3) створення плану оптимізації системи управління ресурсним потенціалом;

4) проведення заходів відповідно до підготовлених планів;

5) аналіз і оцінка результатів проведення заходів.

Ресурси підприємства доцільно розглядати не як окремі об'єкти, що мають власні «ізольовані» властивості, а як компоненти сукупності, що знаходяться в динамічному взаємозв'язку. Саме в такому розумінні ресурсного потенціалу ми приходимо до синергетичного ефекту від взаємодії компонентів потенціалу, оскільки останній являє собою саме

динамічну сукупність, яка змінює власні властивості в залежності від стану і взаємодії компонент. Цим потенціал істотно відрізняється від ресурсної бази, яка представляє собою основу для взаємодії і виражається кількісними та якісними показниками.

Для будівельного підприємства взаємодія відображається в теорії фірми, яка доводить, що взаємопов'язані ресурси в процесі накопичення породжують ефект прискорення акумуляції, і це положення найбільш цікаве з точки зору нарощення потенціалу. Адже просте накопичення не означає зростання потенціалу до того часу, коли взаємодія не створить нових властивостей сукупності ресурсів.

З точки зору проблеми управління ресурсним потенціалом необхідно відзначити ефективність управляючих впливів, побудованих на комплексних оцінках, що дозволяють скласти найбільш повне і адекватне уявлення про поточний стан справ, розвиток подій в середньостроковому періоді та можливості прогнозування в стратегічних цілях.

Ефективність будівельної діяльності, як і ефективність реалізації ресурсного потенціалу, багато в чому залежать від оптимізації структури витрат безпосередньо на будівельне виробництво. В цьому контексті слід наголосити саме на необхідності структурних змін саме на галузевому рівні, результатом яких має стати укрупнення суб'єктів господарювання, здатних акумулювати ресурси і перенаправляти їх в рамках об'єднання, максимально ефективно розкриваючи закладений у ресурсній базі потенціал.

КОРПОРАТИВНА БЕЗПЕКА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ШИРА Т. Б.

кандидат економічних наук, доцент

Українська академія друкарства

м. Львів, Україна

Існування та розвиток підприємства як соціально-економічної системи безпосередньо залежить від умов функціонування, тобто рівня їх безпечності. Формуються такі умови не лише завдяки діям державних органів влади чи громадській активності населення, але перш за все шляхом створення відповідних систем безпеки в межах кожного суб'єкта

господарювання. Для корпоративного сектору національної економіки притаманні як швидкі темпи зростання, так і збільшення проблем пов'язаних із формуванням безпечних умови функціонування та розвитку, вирішення яких в значній мірі лежить в площині формування відповідних систем корпоративної безпеки. Перш ніж розглянути ключові аспекти забезпечення корпоративної безпеки, вважаємо за потрібне з'ясувати сферу їх застосування, тобто розглянути термін «корпорація».

Підкреслимо наявність різних думок щодо виникнення перших корпорацій. Так, згідно тверджень відомого історика Момлезена, за часів Древніх Афін, Риму, Коринту і т.д. існували та активно розвивалися господарські утворення, основою яких було об'єднання та використання капіталів мешканців міст [5, с. 8-10, 25]. Виникнення перших акціонерних товариств – «товариське об'єднання публікантів» в Древньому Римі припадає на епоху Цицерона. Безперечно, що в історичному ракурсі йдеться скоріше про утворення структур, які лише за окремими елементами нагадують сучасні акціонерні товариства. Водночас серед науковців також поширена твердження, що першою корпорацією можна вважати мідний рудник, який знаходився в місті Фалун (Швейцарія), а його існування датується XIV ст.

Підсумовуючи можна стверджувати, що термін «корпорація» має глибокі історичні корені, а еволюційний шлях дозволив сформувати одну із найбільш досконаліших організаційно-правових форм підприємницьких об'єднань.

Сучасний етап розвитку корпорацій пов'язаний не лише із посиленням впливу на усі сфери розвитку людства через діяльність транснаціональних корпорацій, які за ресурсним потенціалом не лише не поступаються окремим країнам, а фактично контролюють більшість політичних процесів у світовому вимірі, але й певними юридичними відмінностями їх статусу. Так, для прикладу, в США до корпорацій відносяться приватні та публічні акціонерні товариства, а, згідно досліджень О. Сиродоевої, їх ключові ознаки можна визначити як «... обмежена відповідальність учасників за її боргами; вільне відчуження власниками своїх корпоративних прав; наявність централізованого управління; безстроковий період існування; висока міра роздробленості пакету акцій» [6, с. 21]. У Великій Британії під терміном «корпорація» розуміють будь-яку юридичну особу, а ті, діяльність яких спрямована на отримання прибутку поділяють на публічні та приватні акціонерні товариства. Як і в США, для корпорацій у Великій Британії характерні ознаки, які є доволі схожими, хоча особлива увага приділяється інформаційній прозорості. У Німеччині до корпорацій

відносять акціонерні товариства, товариства неакціонерного типу, зокрема товариства з обмеженою відповідальністю, та інші організаційні об'єднання капіталів. Найбільш суттєвою особливістю є віднесення до числа корпорацій саме товариств із обмеженою відповідальністю. У Франції відсутній законодавчо визначений термін «корпорація», а в Японії під ним розуміють діяльність партнерства (аналог товариства із обмеженою відповідальністю) та акціонерних товариств (поділяються на публічні та приватні).

В Україні наявне визначення корпорації лише у Господарському кодексі, де його суть подано як «...договірне об'єднання, що створене на основі складання виробничих, наукових та комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, із делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного із учасників органам управління корпорації» [3]. Таке визначення не можна визначити таким, що у повній мірі відповідає змісту корпорації в економічно розвинутих країнах, адже фактично обмежує коло її учасників підприємствами.

У науковій літературі трактування терміну «корпорація» також характеризується суттєвими відмінностями. Так, у вузькому розумінні, за твердженнями М. Гольцберга, під цим терміном потрібно розуміти «...юридичну особу, яка представляє об'єднання вкладників капіталу (акціонерів) для здійснення певної діяльності. Корпорації мобілізують інвестиційний капітал шляхом розміщення (емісії) і розповсюдження (продажу) цінних паперів» [2, с. 112]. У свою чергу, широке трактування представлено в науковій праці [4, с. 21] як «... будь-яка організована група людей та юридичних осіб, що об'єднані загальним економічним інтересом, професійною належністю, спільною економічною діяльністю, правилами поведінки». Поруч з цими визначеннями, на нашу думку, доцільно приділити увагу ще одному підходу, який передбачає віднесення до корпорацій не лише акціонерних товариств, але й інших різновидів господарських товариств. Такої точки зору дотримуються С. Глусь та Т. Беседіна. Так, С. Глусь подає визначення корпорації як «...АТ, ТзОВ або ТзДВ, управління якими здійснюється через складну централізовану систему органів, учасники її щодо неї здійснюють інвестиційну діяльність з метою отримання дивідендів, і така участь породжує у них сукупність корпоративних прав» [1, с. 15-16]. Вважаємо, що цей аспект є важливим, зважаючи на відсутність чіткого правового визначення в українському законодавстві та відповідності європейській практиці.

Здійснене узагальнення [1-6] дозволило визначити характерні ознаки, притаманні для корпорацій в згаданих вище економічно розвинутих країнах світу:

- корпорація є юридичною особою;
- корпорація засновується шляхом об'єднання капіталів через добровільні внески;
- обмежена відповідальність учасників, тобто інвесторів, що сприяє зменшенню їх ризиків, при одночасній здатності корпорації отримати необхідні фінансові ресурси;
- власність відокремлена від управління;
- суттєва концентрація управлінських функцій на вищих рівнях ієрархічної структури;
- корпоративні права визначаються часткою учасника в статутному капіталі.

Зважаючи на негативну тенденцію зміни більшості показників, які характеризують тенденції розвитку українських підприємств, значну кількість яких, зокрема АТ, ТзОВ та ТзДВ, можна вважати корпораціями, проблема забезпечення корпоративної безпеки є актуальною.

У нашому трактуванні мету корпоративної безпеки можна визначити як досягнення корпоративних інтересів завдяки ефективному використанню наявних ресурсів та здатності організації захисту, що уможливорює формування безпечних умов сталого розвитку підприємства.

Беручи до уваги процитовані вище визначення та сформовану мету, можна окреслити сукупність ключових завдань корпоративної безпеки підприємства (див. рис.).

Історія формування корпоративного сектору в Україні є порівняно короткою, а проблеми є наслідками як трансформаційних процесів в національній економіці, так і змінами у світовому економічному просторі. Розроблення необхідних теоретико-методичних, наукових та прикладних положень забезпечення корпоративної безпеки покликано сформувати необхідні безпечні умови розвитку кожного підприємства, тим самим забезпечивши стабілізацію економічних, політичних й соціальних процесів в країні.

Корпоративна безпека підприємства є новим і недостатньо дослідженим поняттям, інтерес до якого продиктований поточними умовами розвитку підприємництва в Україні. Сформульована мета та окреслені завдання складають необхідне інформаційне підґрунтя для подальших досліджень.

Рис. Завдання корпоративної безпеки підприємства

Вважаємо що в подальшому доцільно приділити увагу розробленню методологічних засад формування системи корпоративної безпеки українських підприємств.

Література:

1. Глусь Н. С. Корпорація та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту / Н. С. Глусь // автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. – К., 2000. – 21 с.
2. Гольцберг М. А. Акционерные товарищества. Операции с ценными бумагами. Фондовая биржа / М. А. Гольцберг. – К., 1992. – 112 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Довгань Л. Є. Корпоративне управління: навчальний посібник / Л. Є. Довгань, В. В. Пастухова, Л. М. Савчук. – К.: Кондор, 2007. – 174 с.
5. Кравчук П.Я. Сутність та передумови виникнення поняття корпоративної безпеки підприємства / П.Я. Кравчук // Науковий вісник Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – №1. – С.165–170.
6. Сыродоева О. Н. Акционерное право США и России (сравнительный анализ) / О. Н. Сыродоева. – М.: Издательство «Спарк», 1996. – 112 с.

СЕКЦІЯ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

ШОЛЯ Р. І.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин

Ужгородський національний університет

м. Ужгород, Україна

Сьогодні в економіці України спостерігаються негативні тенденції, які визначають рівень розвитку окремих процесів у регіональних економічних системах. Підприємницька сфера є чутливою до загальної нестабільності в країні, зокрема економічної, що проявляється через цінові коливання, дисбаланс інвестиційних процесів, вузькість внутрішнього ринку та неефективність реформ, що не зміцнює підприємницьку сферу, та політичної, що також впливає на економічний курс країни та є причиною відсутності чітко визначеної економічної стратегії.

У цілому гео економічне розташування та ресурсний потенціал Закарпатської області є базою формування сприятливого бізнес-клімату та підприємництва, а також їх позитивного впливу на соціально-економічні процеси в регіоні. У той же час у Закарпатській області, як і в інших областях України, є проблеми у підприємницькому середовищі, які гальмують його розвиток та стримують активізаційні заходи. Серед них слід у першу чергу відзначити недостатню кількість суб'єктів підприємництва у області, що є результатом прояву негативних ефектів. Кількісні характеристики розвитку суб'єктів господарювання Закарпатської області за період 2010–2016 рр. показані у таблиці 1.

Як видно з даних таблиці 1, частка Закарпатської області у загальнодержавному показнику кількості підприємств є низькою, відповідний показник кількості фізичних осіб-підприємців є теж невисоким і за період 2010–2016 р складав всього 2-3%.

**Кількісні показники розвитку підприємництва
у Закарпатській області у 2010–2016 рр.**

Показник	2010	2013	2014	2015	2016	Зміна за 2010–2016 рр.
<i>Підприємства</i>						
% до загальної кількості підприємств в Україні	1,5	1,5	1,8	1,8	1,7	+0,2
% до загальної кількості суб'єктів у регіоні	11,1	15,4	10,6	10,2	9,0	-2,1
на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	47	48	48	49	40	-7
<i>Фізичні особи-підприємці (ФОП)</i>						
% до загальної кількості ФОП по Україні	2,6	2,5	3,2	3,3	3,3	+0,7
% до загальної кількості суб'єктів у регіоні	88,9	84,6	89,4	89,8	91,0	+2,1
на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	373	263	409	426	407	+34

Джерело: сформовано автором на основі [1, с. 27-28]

Слід відзначити порівняно низьку кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, що вказує на невисоку підприємницьку активність у регіоні, незважаючи на природний потенціал та прикордонне розташування області. За 6 років ситуація погіршилася і показник знизився на 7 одиниць, що у відсотковому вираженні становить 14,9%, а у 2017 р. за даними Державної служби статистики в Україні у Закарпатській області кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення зросла до 46 одиниць [2]. Це значно менше загальнодержавного рівня, який у цьому ж році становив 80 підприємств. У цей період нижче рівня Закарпатської області він був у Донецькій – 25 одиниць, Луганській – 16 одиниць, Рівненській – 45 одиниць, Тернопільській – 45 одиниць, Чернівецькій – 43 одиниці. У всіх інших регіонах України підприємницька активність є вищою. Це негативно характеризує область, зважаючи на відсутність військових дій та наявність геоекономічних переваг регіону. Такий стан справ посилюється у зв'язку із загальноукраїнськими проблемами, що спричинили зниження купівельної спроможності громадян, нестабільність грошової одиниці, масовий відтік робочої сили за кордон, що ускладнює ведення підприємницької діяльності як підприємствами, так і знижує мотивацію до бізнесу у фізичних осіб-підприємців. У регіоні, як і в країні у цілому, відсутні стимули і, як часто наголошують, можливості до ведення прозорої діяльності у сфері підприємництва.

У Закарпатській області найбільше підприємств у 2015–2017 рр. зосереджено у сфері оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів та мотоциклів, сільського, лісового та рибного госпо-

дарств, промисловості, операцій з нерухомим майном, будівництва. Найменше підприємств у цей період було зосереджено у сфері освіти, фінансової та страхової діяльності, мистецтва, спорту, розваг та відпочинку.

У цілому, як вже було зауважено вище, в області кількісно переважають фізичні особи-підприємці, частка яких у 2017 р. майже у 8 разів перевищувала частку підприємств. Найбільше їх зосереджено у сфері оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, тимчасового розміщування й організації харчування, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, промисловості, надання інших видів послуг. Найменше фізичні особи-підприємці працюють у сфері освіти, фінансової та страхової діяльності, мистецтва, спорту, розваг та відпочинку, охорони здоров'я та соціальної допомоги, діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування. Слід зауважити, що ці види підприємницької діяльності не є високоприбутковими і часто підприємцями здійснюються без офіційного оформлення, що не сприяє формуванню та функціонуванню сприятливого бізнес-середовища регіону. Діяльність суб'єктів господарювання не зосереджено у галузях, де можливо створити високу додану вартість та інноваційно активізувати регіональну економіку.

Окремою важливою проблемою розвитку підприємництва є застарілість матеріально-технічної бази, що потребує оновлення та модернізації для забезпечення відповідності сучасним тенденціям інноваційного розвитку.

У регіоні гостро стоїть питання впливу робочої сили з трудовою метою за кордон. Потенційно ці люди могли б заповнити вакансії в області чи створити нові робочі місця у сфері підприємницької діяльності. Але однією з причин, за результатами соціологічних опитувань, часто називають низький рівень оплати праці, що не дозволяє забезпечити їм та їх сім'ям відповідного рівня життя, та відсутність економічних стимулів до створення власного бізнесу та несення обґрунтованого рівня відповідальності.

У регіоні має місце значна диференціація розвитку підприємництва у містах і селах. У сільській місцевості гостро стоїть питання відсутності державних механізмів активізації їх розвитку. У селах відсутня мережа та не поширена сфера компетенції агенцій розвитку підприємництва, немає можливості отримати належні та необхідні послуги консультативного характеру для започаткування та ведення власної справи, що значно

гальмує їх розвиток та «виштовхує» села на периферію розвитку підприємництва у Закарпатській області.

У складних умовах законодавчої невизначеності, недосконалості нормативно-правового забезпечення, обтяжливості податкової системи для діяльності суб'єктів господарювання, недовіри до рішень державних інституцій щодо покращення підприємницького клімату в регіоні та країні, декларативного характеру державних та регіональних програм, віддаленості влади від бізнесу та відсутності конструктивного діалогу між ними, суб'єкти підприємництва здійснюють свою діяльність, не реалізуючи потенційних можливостей та не досягаючи потенційних результатів.

Для врегулювання ситуації ці питання слід вирішувати шляхом посилення діалогу владних структур та представників підприємництва на державному рівні та в регіонах, що може проявлятися у спільних заходах обговорення проблем та перспектив, публічному обговоренні їх у засобах масової інформації. Це сприятиме здійсненню державою тих кроків, які активізують розвиток підприємництва в регіонах України та його вихід на новий якісний рівень.

Література:

1. Статистичний збірник «Регіони України» – Київ, 2017. – 687 с. – (Частина II).
2. www.ukrstat.gov.ua – офіційний сайт державної служби статистики України.

СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ІНТЕРНАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНІХ ЕФЕКТІВ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ДОСЯГНЕННЯ ПОЗИТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ НА ЛОКАЛЬНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

ФЕЩЕНКО О. О.

студентка

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Обізнаність у темі природокористування взагалі та окремо щодо зовнішніх ефектів зазвичай є доволі поверхневою серед населення, яке, як правило, є найчастішим одержувачем наслідків даних ефектів та певно й серед виробників, для яких даний аспект є у переважній кількості випадків витратним, а не прибутковим. Вивчення зовнішніх ефектів чи екстерналій є важливою складовою створення такого суспільства, в якому споживачі, виробники та екологія максимально ефективно взаємодіють й вигідно гармонують, суспільства розвитку та економіки стійкого розвитку.

Зовнішні ефекти (екстерналії) – вплив однієї сторони на іншу, що не компенсується. Інакше кажучи, екстерналії – це наслідки взаємодії учасників відносин, що можуть виникати як в результаті виробництва, так і в результаті споживання товарів чи послуг [1, с. 156]. Для зовнішніх ефектів характерні наступні принципіальні відзнаки:

- виникають, коли дії фірми чи індивіду безпосередньо впливають на витрати чи доходи будь-яких інших фірм чи індивідів;
- вони не знаходять повного відображення в ринкових цінах;
- для них є характерним вплив на третіх осіб, коли виробництво чи споживання товарів та послуг породжує некомпенсовані витрати у третьої сторони.

Загальна класифікація зовнішніх ефектів передбачає наступні види:

- за знаком: позитивні та негативні;
- за сферою виникнення: споживчі, технологічні, грошові, мережеві;
- за відношення до сторін контракту: внутрішні та зовнішні.

Зазвичай, розглядаються негативні екстерналії, тобто ті наслідки діяльності одного з агентів відносин, що несуть додаткові витрати для інших агентів чи третіх осіб. Такі ефекти є доволі розповсюдженими та мало керованими. Як правило, негативні зовнішні ефекти незалежно від їх кількості, якості, частоти та інших критеріїв не враховуються у витратах об'єкта, що наносить збитки, що не залишає можливості навіть часткового відшкодування завданих втрат. Така лінія поведінки несе численну кількість наслідків для учасників відносин, третіх осіб, навколишнього середовища та ін.

Методом мінімізації чи ліквідації негативного впливу екстерналій є інтерналізація.

Інтерналізацією називають перетворення зовнішніх ефектів третіх осіб у внутрішні витрати чи вигоду учасників ринку [2, с. 41]. Вченими розглядаються два підходи для реалізації даного економічного інструменту:

- громадські (Пігувіанські) вирішення;
- приватні (Коузіанські) вирішення.

Основна ідея громадського вирішення проблеми зовнішніх ефектів була сформульована Артуром Пігу та полягає в тому, що можливість мінімізації чи знешкодження негативного впливу екстерналій існує тільки при втручанні державного апарату тобто через введення коригуючих податків, субсидій, квотування.

Артур Пігу підкреслював, що забруднювачі навколишнього середовища, що виробляють негативні екстерналії, мають компенсувати пов'язані з цим витрати суспільства. Цього можна досягти за допомогою накладання спеціального податку, що має виправити недосконалості ринкового механізму.

Коригуючі податки – податки на випуск продукції, що характеризується негативними екстерналіями, які підвищують граничні індивідуальні витрати до рівня граничних громадських.

Коригуюча субсидія – субсидія виробникам чи споживачам продукції, для якої характерно отримання позитивних екстерналій та яка дозволяє наблизити граничні індивідуальні вигоди до рівня граничних громадських.

Однак дані податки та субсидії не можуть цілком вирішити проблеми, що виникають через екстерналії. Цьому сприяють декілька причин:

- на практиці доволі важко точно виміряти граничні витрати та вигоди;
- розміри шкоди також можуть бути визначені через юридичні та політичні дискусії лише приблизно;

- коригуючий податок, який мають сплачувати виробники, не завжди дає змогу досягти поставленої мети.

Приватні вирішення питання інтерналізації були запропоновані Рональдом Коузом, який сформулював поняття трансакційних витрат та підкреслював, що ринок може самостійно впоратися з наслідками екстерналій та втручання державного апарату не є обов'язковим.

Класичне визначення теореми Коуза має наступний вигляд: якщо трансакційні витрати дорівнюють 0, а права власності є конкретно специфікованими, то остаточне розміщення ресурсів є ефективним незалежно від первинного розподілення прав власності.

Загальний зміст теореми полягає в тому, що у результаті перерозподілення правами власності буде володіти той, для кого ресурс представляє більшу цінність. Таке правило діє в умовах чітко специфікованих прав власності та відсутності трансакційних витрат.

Ідея теореми базується на тому факті, що держава є зайвою ланкою у ланцюгу взаємовідносин виробник-споживач чи, конкретно кажучи, виробник негативних екстерналій-безпосередні споживачі негативних зовнішніх ефектів. Тобто той, хто спровокував негативні екстерналії відшкодовує їх напряду тому, хто їх зазнав. Роль держави у даному випадку – забезпечувати чітке розділення прав власності, для чого повинна бути розвинуті законодавчі та судові системи.

Недоліки теореми Коуза є наступними:

- важливою відзнакою та умовою є те, що усі сторони відносин мають бути чесними, добропорядними, відповідальними, тобто виробник екстерналій має безпосередньо відповідати за вчинені дії та серед споживачів відшкодування мають бути лише ті, хто дійсно відчуває даний негативний вплив, в іншому випадку можливий лише хаос та ще більші витрати;

- трансакційні витрати відсутні чи не враховуються, що у реальному житті є майже неможливою практикою;

- головним полем конфліктів у зв'язку з зовнішніми ефектами є ресурси, які належать до категорії природних, тобто ті, прав власності на які просто не існує.

Підводячи підсумки, можна зазначити, що для України на початковому етапі вирішення проблеми негативних зовнішніх ефектів можлива спроба застосування симбіозу двох форм інтерналізації – вдосконалення законодавчої та виконавчої бази в даному напрямку та введення практики прямого відшкодування від виробника до населення, здебільшого в районах з великою концентрацією забруднення навколишнього середовища.

Загалом, це цілком перспективний напрям розвитку для початку покращення екологічної ситуації в Україні, хоча б для зрушення з певної сталої точки бездіяльності.

Література:

1. Синякевич І. М. Економіка природокористування: Навч. посібник. – Київ: ІЗМН, 1996. – 156 с.
2. Шевчук В. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності, видавництво – Київ: «Геопринт», 2000 – 41 с.

СЕКЦІЯ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ

КОБРИНСЬКИЙ А. В.

магістрант

Чернівецький національний університет

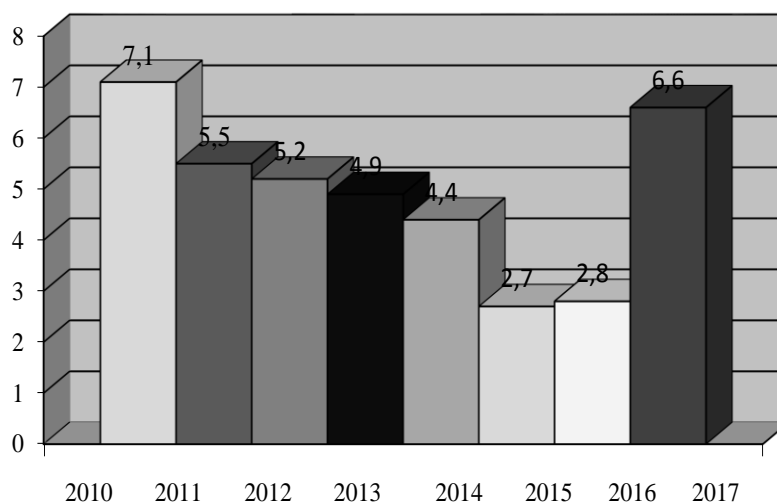
імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Соціально-економічні чинники, які впливають на стан та розвиток соціально-трудова відносин у підприємницькій діяльності є заробітна плата, диференціація в доходах, заборгованість з виплат заробітної плати, умови праці, вимушена неповна зайнятість, вивільнення працівників, тощо. Головним чинником, які впливають на соціально-трудова відносини є заробітна плата.

Варто відзначити, що у зв'язку із зростання державних соціальних стандартів, а саме мінімальної заробітної плати, кількість працівників, які отримали заробітну плату в межах мінімальної заробітної плати у 2017 р. склала 6,6% від загальної кількості, що було найвищим за останні 5 років (рис. 1).

Не зважаючи на зростання номінальної заробітної плати, упродовж останніх років та скорочення кількості працівників, які отримували заробітну плату нижче за середню, підвищення цін в умовах внутрішньоекономічної та світової глобальної кризи не дало відчутти ці позитивні зрушення на тлі наявного розриву в доходах.

Мінімальна заробітна плата: 2010 р. - 922 грн, 2011 р. - 1004 грн, 2012 р. - 1134 грн, 2013 р. - 1218 грн, 2014 р. - 1218 грн, 2015 р. - 1378 грн, 2016 р. - 1600 грн, 2017 р. - 3200 грн.

Рис. 1. Динаміка кількості штатних працівників, яким заробітну плату нараховано в межах мінімальної заробітної плати, що діяла у грудні відповідного року (у % від загальної кількості)

Джерело: складено на основі [1]

У 2017 р. більше половини штатних працівників (50,4%) отримували заробітну плату до 6000 тис. грн., в той час, як її середній розмір по економіці становив 7104 грн. Лише кожен 5-й працівник отримував зарплату від 6-х до 10-х тис. грн. (розподіл працівників за розміром зарплати наведено на рис. 2).

Наведені дані свідчать, що матеріальний добробут українських працівників не стільки залежить від трудової активності і рівня кваліфікації, скільки від місця проживання і сфери прикладання трудових зусиль. Чинником додаткового негативного впливу на стан соціально-трудова відносин слугує зниження купівельної спроможності отримуваних доходів в умовах інфляції, зростання вартості життя.

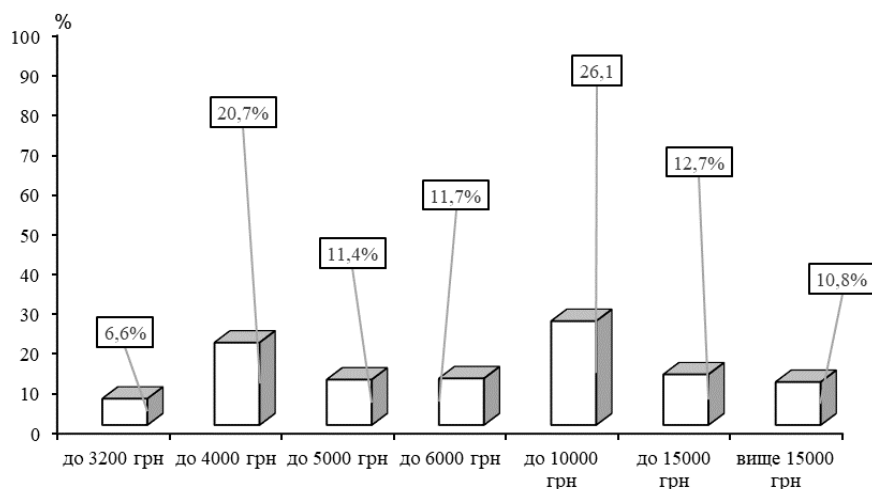

Рис. 2. Розподіл кількості штатних працівників за розмірами заробітної плати, нарахованої у грудні 2017 року (у % від загальної кількості)

Джерело: складено на основі [1]

За результатами моніторингового дослідження Інституту соціології НАНУ («Українське суспільство – 2017»), 5,5% мешканців України перебувають на межі злиденності, часто голодують. Для 36,6% населення вистачає грошей тільки на продукти харчування, 38,2% – переважно на споживання і тільки для 16,0% громадян доходів вистачає на все необхідне, крім заощаджень. Іншими словами, переважна більшість населення (96,5%) усі наявні кошти використовує для виживання й не має змоги відкладати для заощаджень. Повний добробут стосується лише 0,2%. У чверті населення (23,7%) немає змоги купувати необхідний одяг, у третини населення (32,5%) стає проблемою купівля найнеобхідніших продуктів харчування, у половини населення (49,9%) немає можливості харчуватися у повній відповідності із власним смаком [2, с. 13].

Наступним чинником, який впливає на стан соціально-трудових відносин у підприємницькій діяльності, є кількість невідпрацьованого часу внаслідок економічних причин. Суттєве зростання даного виду непродуктивних витрат робочого часу спостерігаються у 2014 р. порівняно із 2013 р. – на 266 год. в розрахунку на одного працівника. Дане явище пояснюється значною девальвацією національної валюти (у 4 рази), що спричинило значні труднощі щодо платоспроможності підприємців та можливості гарантування гідної заробітної плати працівникам. Саме тому, підприємці вимушено пропонували працівникам перебування у відпустках без збереження заробітної плати для економії фонду оплати праці.

Протягом 2016–2017 рр. ситуація значно покращилась. Проте, є окремі види економічної діяльності, у яких зафіксовано у 2017 р. значно більший

рівень непродуктивних витрат робочого часу, ніж у інших. До таких видів економічної діяльності належать: мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (342 год.); інформація та телекомунікації (314 год. на одного працівника), освіта (215 год.) та операції з нерухомим майном (214 год.).

Схожі тенденції демонструє динаміка невідпрацьованого часу штатним працівникам, який переведений з економічних причин на неповний робочий день (тиждень). Також важливим чинником від якого залежить розвиток соціально-трудових відносин, є стан умов праці (рис. 3).

Рис. 3. Питома вага працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, за окремими видами економічної діяльності (у %)

Джерело: складено на основі [1]

Можна зробити висновок, що частка працівників, які зайняті на роботах зі шкідливими умовами праці досить висока і складає 28,4% від загальної кількості працівників. Скорочення цієї частки значно відстає від скорочення кількості працівників у підприємстві, що свідчить про відсутність суттєвих зрушень у напрямку модернізації виробництва.

Лева доля працівників, які працюють на роботах зі шкідливими умовами праці задіяні у промисловості (35% від загальної кількості працівників). Найменше – у сільському господарстві, проте їх частка за останні 5 років зросла майже на 4%.

Таким чином, в Україні залишається високою частка працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам (28,4% облікової кількості штатних працівників у 2017 р.). За умов низької оплати праці, незадовільних умов трудової діяльності (несприятливих,

шкідливих) винятково важливу роль починає відігравати нерегламентована зайнятість, яка виявляє себе у двох основних формах: у самоорганізації економіки на мікрорівні через індивідуальну зайнятість і через вияви тіньової економіки. У результаті зменшення обсягів виробництва в умовах кризи (2013-2014 рр.) та її наслідків адміністрація багатьох підприємств вдалася до поширення практики вимушених відпусток та скороченого дня, одночасно, за оцінками експертів, дуже зросла тіньова зайнятість. Проаналізовані дані свідчать про те, що в Україні соціальна напруженість соціально-трудова відносин зменшується, але все ще має місце неефективне використання наявних людських ресурсів, недоотримання доходу найманими працівниками, порушення їх трудових прав.

Література:

1. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Кириченко И. Украинское подобие капитализма: жизнь в эконом-варианте. Зеркало недели. 2017. № 27 (807). 17 июл. – 6 авг. С. 13.

СЕКЦІЯ 7. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАВДАНЬ ТА ЕТАПИ ФІНАНСОВОЇ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

КАТІРНОГА І. М.

магістр

ПАРТИН Г. О.

*кандидат економічних наук,
професор кафедри фінансів*

*Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Санація є невід'ємною частиною сучасного менеджменту, оскільки її здійснюють для виведення підприємства із кризового стану. Саме слово «санація» походить від латинського «sanare», що в свою чергу означає «оздоровлення». У фінансово-економічній літературі під санацією розуміють комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи, відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді [1].

Основною метою фінансової санації є покриття поточних збитків і усунення причин їхнього виникнення, відновлення та збереження ліквідності і платоспроможності підприємства, скорочення усіх видів заборгованості, поліпшення структури оборотного капіталу, формування фондів фінансових ресурсів, необхідних для здійснення санаційних заходів виробничо-технічного характеру [4, с. 337]. Для фінансування санації підприємства можуть використовувати як власні кошти чи кошти інвесторів (власників), так і кошти кредиторів або держави. Відтак, залежно від джерел фінансових ресурсів, які використовують для фінансування санаційних заходів розрізняють санацію без залучення додаткових обсягів коштів і санацію із залученням нового фінансового капіталу.

Процес прийняття управлінських рішень щодо здійснення фінансової санації має ґрунтуватися на використанні даних, отриманих в результаті налагодження ефективної системи контролінгу діяльності підприємства, оцінювання його фінансово-економічного стану та ідентифікації кризових

явищ. Розробляючи санаційні заходи необхідно встановити глибину фінансової кризи. Розрізняють такі фази кризи [5]: а) фаза кризи, яка за умов проведення активної антикризової політики не несе загрози функціонуванню підприємства; б) фаза, яка несе загрозу для подальшого існування підприємства і вимагає проведення негайної фінансової санації; в) кризовий стан, при якому неможливе подальше функціонування підприємства і його необхідно ліквідувати.

Фінансова санація є найефективнішим засобом запобігання банкрутству підприємства. Тому у процесі санації доцільно виділити декілька основних складових, які можна розглядати як комплекси певних заходів (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Основні етапи процесу здійснення фінансової санації
на підприємстві та їх характеристика**

Етапи фінансової санації 1	Характеристика етапів санації 2
Кількісне оцінювання фінансово-економічного стану та причин кризової ситуації на підприємстві	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінювання макро- і мезооточення діяльності підприємства та стану ринків збуту продукції. 2. Формування системи показників оцінювання фінансово-економічного стану підприємства, розрахунок їх значення і визначення динаміки. 3. Ідентифікація джерел розвитку негативних тенденцій на підприємстві та його слабких місць. 4. Аналіз і оцінювання особливостей та причин кризової ситуації.
Прогнозування тенденцій розвитку кризових явищ на підприємстві та визначення доцільності санації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прогнозування впливу чинників макро- і мезооточення на фінансово-економічний стан підприємства. 2. Прогнозування рівня несистематичних і систематичних ризиків у діяльності підприємства в майбутньому. 3. Визначення доцільності санації.
Визначення завдань і розроблення комплексу управлінських рішень щодо проведення санації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення стратегічних завдань проведення санації. 2. Розроблення комплексу управлінських рішень для реалізації завдань санації підприємства, зокрема: плану маркетингу ринків збуту і стимулювання збільшення обсягів реалізації продукції; плану виробництва продукції та капітальних інвестицій; плану реорганізації і перепрофілювання діяльності; прогнозу обсягів надходження коштів з різних джерел та їх витрачання.
Практична реалізація управлінських рішень щодо санації підприємства, їх координація, контроль і оцінювання ефективності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організація практичної реалізації планів санації за центрами відповідальності. 2. Ідентифікація результатів здійснення санаційних заходів. 3. Аналіз відхилень фактичних значень показників ефективності санації від запланованих. 4. Прийняття рішень щодо використання виявлених резервів та подолання додаткових перешкод для досягнення завдань проведення санації.

Джерело: складено на основі [2; 4]

Процес санації підприємства включає як етапи оцінювання доцільності і розроблення ефективного плану фінансового оздоровлення, так і надскладний етап практичного впровадження запропонованих заходів, а також їх постійного коригування, залежно від зміни зовнішніх умов господарювання. Складність етапу здійснення санаційних заходів пов'язана з його значною тривалістю у часі, необхідністю витрачання обмежених ресурсів та різноплановістю відносини з учасниками, в тому числі з державою. Варто зазначити, що управління санаційними процесами виходить за межі безпосередньо підприємства. Воно є також об'єктом впливу з боку кредиторів і держави, а отже, виходить на макроекономічний рівень [3].

Отже, фінансову санацію необхідно розглядати через призму антикризових заходів щодо стабілізації і поліпшення фінансово-економічного стану підприємства. Щоб досягти позитивних результатів, процес фінансової санації має здійснюватися за певними чітко визначеними етапами. До системи санаційних заходів необхідно включити заходи щодо підвищення фінансової стійкості підприємства, ліквідності його активів, нарощення обсягів доходів і збільшення прибутку, а також реструктуризації підприємства з метою його переходу до нового якісного стану, як активного суб'єкта ринкових відносин.

Література:

1. Ліснійчук О. А. Основні складові механізму санації підприємств України / О. А. Ліснійчук // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2017. – № 4. – С. 339–345.
2. Лук'яненко Л. І. Організаційно-економічний механізм санації вітчизняних підприємств / Л. І. Лук'яненко // Ефективна економіка. – 2015. – № 11. – С. 79–83.
3. Сейсебаєва Н. Г. Теоретичні аспекти фінансової санації підприємства як інструмента антикризового управління / Н. Г. Сейсебаєва, М. Ю. Вернидуб // Економічна наука. – 2016. – № 24. – С. 75–78.
4. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств: підруч. / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
5. Партин Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Партин, Н. Є. Селюченко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. – 338 с.

ФІСКАЛЬНІ ПРАВИЛА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕФІЦИТУ СЕКТОРА ЗАГАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

КОНОВАЛЕНКО Д. В.

аспірант, науковий співробітник

відділу економіко-математичного моделювання

та інформаційно-аналітичного забезпечення

фінансово-економічних досліджень

Державна навчально-наукова установа

«Академія фінансового управління»

м. Київ, Україна

У світовій практиці одним із найважливіших інструментом регулювання дефіциту сектора загального державного управління (ЗДУ), зниження обсягів державного боргу та досягнення сталого розвитку економіки – є встановлення фіскальних правил.

Фіскальне правило накладає тривале обмеження на фіскальну політику через чисельні ліміти бюджетних агрегатів. Такі кількісні ліміти відображаються у національному законодавстві чи міжнародних договорах і є обов'язковими для виконання органами державної влади. Тобто, простір для фіскальної політики обмежується жорсткими рамками, які не можуть часто змінюватися [1, с. 130-131].

До основних видів фіскальних правил, які застосовуються у міжнародній практиці відносять [2, с. 7]:

- боргові правила;
- правила фіскального балансу;
- ліміти на видатки сектора ЗДУ;
- граничні показники доходів.

Такі показники перебувають у сфері безпосереднього впливу уряду і змінюють рівень дефіциту сектора ЗДУ, тому розгляд всіх показників фіскальних правил в питаннях регулювання дефіциту сектора ЗДУ є обов'язковим.

Слід також відзначити, що за даними МВФ, найчастіше фіскальні правила в країнах світу з економікою, що розвивається набувають вигляду [3]:

- боргові правила практично в усіх представлених країнах світу встановлюються на рівні відносно ВВП, при чому переважно на рівні 50-60% від ВВП;

- ліміти на видатки сектора ЗДУ, які в свою чергу також пов'язані із дефіцитом сектора ЗДУ та представлено у вигляді граничного значення. При цьому граничні значення набувають форм або обмеження реального зростання видатків (відносно реального росту фактичного або потенційного ВВП) або відносного рівня видатків до ВВП (в межах з 30% у Грузії до 50% в Угорщині);

- правила фіскального балансу, в означених країнах зазвичай набувають форм обмеження дефіциту сектору ЗДУ (або державного сектору, який зазвичай представлено обмеженням у 3% від ВВП), або обмеженням дефіциту сектору ЗДУ з урахуванням циклічності економіки або з урахуванням структурної компоненти, та зазвичай набуває вигляду: дотримання повного балансу або дефіциту в межах 0,5%-1% від потенційного ВВП (зважаючи на відношення боргу до ВВП країни);

- фіскальні правила, щодо граничних показників доходів, в країнах світу з економікою, що розвивається не застосовуються.

Як показує практика, країни з фіскальними правилами в середньому мають нижчий дефіцит порівняно з країнами без них. Дослідження фахівців МВФ показало, що використання фіскальних правил корелює з покращенням фіскальних показників країн світу. У загальній вибірці з 140 країн за період 1985–2015 рр. в країнах де було запроваджено фіскальні правила, дефіцит сектора ЗДУ в середньому складав 2,1% від ВВП, тоді як в країнах, у яких фіскальні правила були відсутні – 1,7% від ВВП [4, с. 15].

Слід зазначити, що наразі в Україні відсутні законодавчо встановлені фіскальні правила, які б відповідали міжнародному досвіду з регулювання дефіциту сектора ЗДУ. Ще однією проблемою до цього часу в Україні залишається – відсутність новітньої комплексної статистичної звітності державних фінансів у відповідності до міжнародних стандартів. МВФ розробляє та постійно удосконалює правила і стандарти з статистичної звітності державних фінансів, які на даний момент представлені Стандартом статистики державних фінансів зразка 2014 року (GFSM 2014) [5].

Застосування зазначених стандартів дозволяє отримати інформаційний портрет сектора ЗДУ у вигляді комплексу взаємопов'язаних балансів, які поєднують у єдине ціле показники доходів, видатків, трансакцій з фінансовими активами та зобов'язаннями, і можуть бути представлені як на різних рівнях сектора ЗДУ так і на рівні державного сектора загалом [6, с. 52].

Відсутність новітньої міжнародної комплексної статистичної звітності в сфері державних фінансів повністю унеможливорює здійснювати

адекватний розрахунок фіскальних показників, необхідних для встановлення фіскальних правил.

Але слід відзначити, що силами вітчизняних науковців, наразі проводяться дослідження з розрахунку фіскальних показників за міжнародними стандартами GFSM 2014. Однією з останніх розробок в даній сфері є модель економіки України «Ekvilibro», котра ґрунтується на принципах загальної економічної рівноваги та являє собою комплекс балансових і факторних взаємозв'язків сектору ЗДУ з реальним, зовнішньоекономічним та грошово-кредитним секторами та яка побудована у відповідності з міжнародними підходами з фінансового програмування [7, с. 27]. Така модель повністю дозволяє розрахувати дефіцит сектора ЗДУ для представлення фіскальних правил в умовах України.

Як видно з рис. 1, дефіцит сектора ЗДУ (без урахування циклічності економіки) не завжди відповідає фіскальним правилам для країн ЄС і перевищує зазначені 3% у 2010, 2012–2015 рр.

Рис. 1. Дефіцит сектора ЗДУ та державний борг, % ВВП

Джерело: побудовано за даними [7, с. 19]

Також слід зазначити що у 2018 році (план) та у прогнозних 2019–2021 рр. очікується полегшення навантаження на економіку через скорочення державного боргу до рівня 48,5% у 2021 році, що позитивно вплине на дефіцит бюджету, який буде в рамках фіскального правила (в середньому за 2018–2021 рр. дефіцит складе -2,7% від ВВП).

Як видно з рис.2, фіскальне правило циклічно-скоригованого дефіциту сектора ЗДУ не виконувалось з 2010–2014 рр., а починаючи з 2015 року вийшов на траєкторію профіциту, який збережеться аж до 2020 року з

мінімальним дефіцитом у 2021 році, що свідчить про успішне виконання фіскального правила протягом 2015–2021 рр.

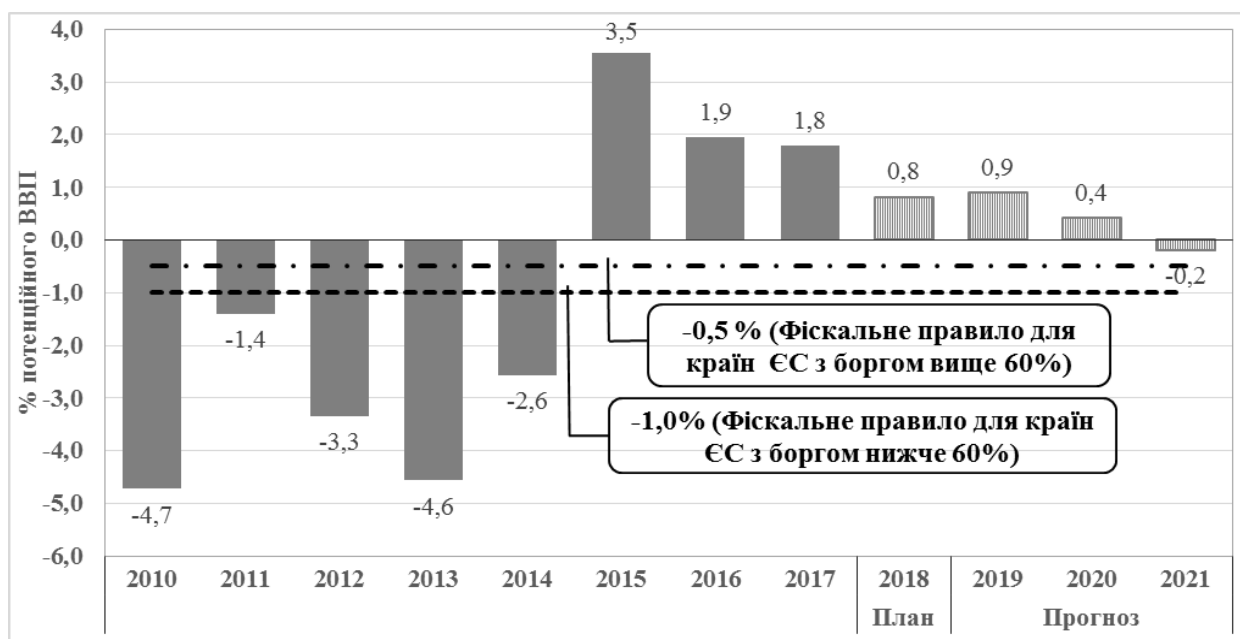

Рис. 2. Дефіцит сектора ЗДУ з урахуванням циклічності економіки (циклічно-скориговане чисте кредитування / запозичення), % потенційного ВВП

Джерело: побудовано за даними [7, с. 18]

Для України встановлення жорстких обмежень у бюджетній політиці є неприйнятним, а встановлені межі фіскальних показників зазвичай несуть більш рекомендаційний характер, де наприклад рівень дефіциту протягом одного року може переглядатись кілька разів.

Зважаючи на сутність фіскальних правил в яких зазначається, що простір для фіскальної політики має обмежуватись жорсткими рамками та які не можуть часто змінюватися, такі ліміти фіскальних показників України не можна назвати «фіскальними правилами». Але, як показали розрахунки дефіциту сектора ЗДУ в умовах України, можна стверджувати, що наразі присутні всі умови для успішного виконання фіскальних правил країн ЄС, тому поетапне впровадження фіскальних правил в Україні має стати першочерговою задачею Уряду країни в найближчі роки.

Література:

1. Боргова стійкість державних фінансів / за ред. Т. І. Єфименко, С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан; ДННУ «Акад. фін. упр.». – К., 2014. – 712 с.
2. Schaechter A. Fiscal Rules in Response to the Crisis-Toward the «Next-Generation» Rules. A New Dataset / Schaechter A., Kinda T., Budina N., Weber A. // IMF Working

- Paper – 2012. – 49 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12187.pdf>.
3. Fiscal Rules Dataset / IMF Fiscal Affairs Department – March, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/datamapper/fiscalrules/map/map.htm>.
 4. Caselli F. Do Fiscal Rules Improve The Fiscal Balance? A New Instrumental Variable Strategy / Caselli F., Reynaud J. // IMF – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2018/04/12/Second-Generation-Fiscal-Rules-Balancing-Simplicity-Flexibility-and-Enforceability-45131>.
 5. Government Finance Statistics Manual 2014 (GFSM 2014) // International Monetary Fund [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf>.
 6. Богдан І. В. Економіко-математичні моделі для діагностики фіскальної політики / І. В. Богдан, Д. В. Коноваленко, Т. Ю. Яра // Фінанси України. – 2018. – № 3. – С. 43-66.
 7. Богдан І. В. Економіко-математичне моделювання державних фінансів України / І. В. Богдан, Т. Ю. Яра, Д. В. Коноваленко // Фінанси України. – 2018. – № 7. – С. 27-49.

ВИКОРИСТАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ ПРИ ФОРМУВАННІ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

ПАВЛЮК А. С.

студентка

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Постановка проблеми. Суттєву роль у забезпеченні стабільності та стійкості функціонування банків відіграє ефективна депозитна політика, яка є основою для формування його позицій на фінансовому ринку. Депозитна політика сучасних банків формується під впливом ряду тенденцій, які ускладнюють їх функціонування: глобалізація національних фінансових ринків, розвиток інформаційних технологій, впровадження інновацій, жорстка конкуренція. Все це зумовлює необхідність впровадження ефективних управлінських технологій, які б дозволяли враховувати зміни у зовнішньому внутрішньому середовищі і які б дозволили прийняти дієве управлінське рішення.

Актуальність даного дослідження щодо використання українськими банками бенчмаркінгу, як інноваційного методу, підтверджується тим, що вітчизняна банківська система здійснює заходи з інтеграції у світовий фінансовий простір, де цей інструмент є одним з потрібних елементів розвитку банків у напрямі вдосконалення управління банківською діяльністю.

Аналіз досліджень та публікацій. Застосуванню бенчмаркетингу і його ролі в економічному розвитку країни та дослідженню депозитної політики банків приділено увагу таких науковців, як: І. І. Д'яконова, Л. Г. Кльоб, Ф. Котлер, Палеха Ю. І. [1-4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне авторам, роботи яких присвячено дослідженню депозитних операцій та застосування бенчмаркінгу в різних сферах економічної діяльності, необхідно визначити, що недостатньо дослідженими залишаються питання застосування різних видів бенчмаркінгу як інноваційного методу аналізу та фактору прийняття управлінських рішень щодо підвищення конкурентоспроможності банку при реалізації депозитної політики.

Мета статті полягає у дослідженні використання бенчмаркінг, як інноваційного інструменту, при формуванні депозитної політики вітчизняних банківських установ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема вдосконалення управління банківською діяльністю набула в даний час особливого значення через об'єктивну потребу спрямування зусиль комерційних банків на зниження ризиків під час реалізації інвестиційно-інноваційних програм і проектів, зорієнтованих на пріоритетні напрями розвитку української економіки, окремих її сфер і регіонів, що буде сприяти ефективному соціально-економічному розвитку. Депозитні ресурси вважаються одним із основних та важливих інвестиційних інструментів, роль та значення яких посилюється з кожним роком. Зважаючи на це, банки повинні ретельно підходити до питання формування депозитної політики, що є важливим та необхідним фактором формування їх ресурсної бази. З метою розробки ефективної депозитної політики та формування механізмів її реалізації кожному банку необхідно враховувати зміни в зовнішньому середовищі та проводити ретельний аналіз достатності асортименту та якості депозитних послуг, визначати головні конкурентні переваги найкращих банків або банків-лідерів, що можливо при використанні такого інструменту, як бенчмаркінг.

Термін «бенчмаркінг» (англ. bench – місце, marking – відзначати) не має однозначного перекладу на українську мову. Найчастіше перекладається як контрольні порівняння. Під бенчмаркінгом, зокрема, розуміють комплекс засобів, що дають змогу систематично знаходити, оцінювати позитивний досвід інших фірм, що є лідерами у галузі і використовувати його у своїй роботі [2, с. 112].

Найточніше визначення бенчмаркінгу дав Ф. Котлер, характеризуючи його як «процес порівняння товарів і бізнес-процесів компанії з товарами і процесами конкурентів чи провідних компаній інших галузей для пошуку шляхів підвищення якості цих товарів і ефективності роботи компанії» [3, с. 12]. Отримані результати бенчмаркінгу операцій можуть бути покладені в основу програми постійних покращень компанії на довготермінову перспективу.

Основний зміст та мета бенчмаркінгу при здійсненні депозитної політики полягають в ідентифікації відмінностей з порівнюваними еталономі банками, що досягли значних успіхів у цьому напрямі, визначення причин цих відмінностей та виявлення можливостей щодо вдосконалення об'єктів бенчмаркінгу і адаптації отриманих знань до умов власного банку з метою істотного поліпшення його діяльності [4, с. 341]. Об'єктами бенчмаркінгу при аналізі депозитної політики можуть бути мета та інструменти її реалізації.

Особливо швидко можуть досягнути успіху українські банки, які входять до складу міжнародних фінансовобанківських груп, адже вони мають змогу оперативно вивчати, аналізувати і запроваджувати у своїй діяльності кращий досвід іноземних банків. У великих банках він також є засобом вивчення і поширення досвіду тих підрозділів, які досягли значного успіху у здійснюваних бізнеспроцесах. Він дає структурним підрозділам уявлення про власні невикористані можливості [1, с. 230].

Отже, бенчмаркінг сприяє формуванню іншого стилю роботи, нової стимулювальної і конкурентної внутрішньобанківської культури ведення бізнесу. Технології бенчмаркінгу дають змогу банківським установам об'єктивно оцінювати результати своєї поточної діяльності, ретельно вивчати досвід банків-конкурентів і визначати напрями вдосконалення бізнес-процесів. Бенчмаркінг слід розуміти як не сліпе копіювання чужого досвіду (бізнес-тактику). Цей методичний підхід полягає у тому, щоб розробити формалізовану систему показників ефективності, вивчити, як досягається кожен із них, який їх безпосередній внесок у кінцевий результат, а вже потім усвідомлено приймати управлінське рішення для відтворення або впровадження необхідного набору бізнес-рішень.

Суть сьогоднішнього трактування бенчмаркінгу управління депозитної політики – це безупинний, систематичний пошук кращої практики банків-еталонів, також передбачає постійне порівняння своїх показників з показниками інших банків (конкурентів, лідерів), а з іншого боку – вивчення й впровадження успішного досвіду інших у своєму банку.

Існує досить багато видів бенчмаркінгу у залежності від класифікаційних ознак: конкурентний, функціональний, процесний, внутрішній. Також виділяють стратегічний, тактичний, глобальний, еталонний та інші види бенчмаркінгу.

Кожний етап розробки депозитної політики передбачає застосування окремого виду бенчмаркінгу, який здійснюватиме ефективний вплив на кожен окремо взятий етап.

Визначимо особливості застосування видів бенчмаркінгу при формуванні депозитної політики банку:

- Стратегічний дозволить відштовхуючись від стратегій залучення депозитних ресурсів банків-еталонів, визначити можливі альтернативи щодо ведення депозитної діяльності та рішень, що стосуються змін у цільовій підсистемі.

- Тактичний допоможе деталізовано проаналізувати необхідну інформацію та більш повно обґрунтувати завдання депозитної політики.

- Конкурентний дозволить на основі аналізу депозитних продуктів прямих конкурентів розробляється оптимальний асортимент депозитних продуктів з коригуванням на специфіку діяльності банку.

- Глобальний дозволить банку розробити депозитні продукти не тільки на основі досвіду головного конкурента, але й тих банків, що домоглися кращих результатів в даному сегменті ринку банківських послуг на макроекономічному рівні.

- Внутрішній дослідження депозитного продукту, що на даний момент займає лідерські позиції, вивчення його сильних та слабких сторін, та розробити такий депозитний ряд, реалізація якого буде сприяти вирішенню довгострокових цілей банку на ринку депозитних послуг.

- Еталонний використання еталонних критеріїв, на основі яких менеджери банку можуть більш коректно охарактеризувати принципи та підходи цінової політики, встановити конкурентоспроможні ціни, при цьому знизивши витрати, обрати інший або удосконалити існуючий тип депозитної політики.

- Функціональний дає можливість банку проаналізувати процеси, функції, методи й технології діяльності працівників і підрозділів на основі

найкращого досвіду у порівнянні з іншими банками, які не є конкурентами.

- Проблемноорієнтований детальний аналіз депозитних продуктів конкурентів, реалізація яких призвела до виникнення певних проблем та не дала очікуваних результатів щодо залучення ресурсів, та усунення і попередження їх при формуванні власної депозитної політики.

- Продуктоорієнтований дослідження депозитних продуктів конкурентів або передових банків та адаптації їх у своїй діяльності, що забезпечить удосконалення асортиментного ряду банку.

- Процесоорієнтований аналізі процесів та вивчення факторів здійснення банків-еталонів, а також й інших фінансових інститутів, що дозволяє удосконалити нецінові методи управління щодо залучення депозитів.

Отже, впровадження в систему управління депозитною базою банку бенчмаркінгу дасть можливість українським фахівцям визначити переваги та недоліки здійсненій депозитної діяльності порівняно з банком-лідером або конкурентами, провести ретельний аналіз параметрів депозитної політики банку, вчасно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, прийняти правильне управлінське рішення і як наслідок отримувати більші прибутки.

Література:

1. Д'яконова, І.І. Застосування бенчмаркінгу для удосконалення аналітичного забезпечення розробки депозитної політики банку [Текст] / І.І. Д'яконова, А.А. Ашурбекова // Інноваційна економіка. – 2012. – № 6(32). – С. 229-232.
2. Кльоба Л.Г. Методичні підходи до використання реінжинірингу і бенчмаркінгу в забезпеченні ефективного управління інвестиційною діяльністю банків / Л.Г. Кльоба // Регіональна економіка. – 2008. – № 3. – С. 110-119.
3. Котлер Ф. Маркетинг-менеджмент / Ф. Котлер; пер. с англ. – СПб: Питер Ком, 1998. – 896 с.
4. Палеха Ю.І., Горбань Ю.І. Інформаційний бізнес: підручник – К.: Вид-во Ліра-К. 2015. – 492 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

СТАРУХ А. І.

кандидат економічних наук

ЛАПКА В. Р.

студент

Філія Ужгородського національного університету у м. Львів

м. Львів, Україна

Ефективне функціонування валютного ринку України в сучасних умовах має прямий вплив на розвиток економіки нашої країни. Механізм валютної політики України є досить неоднозначним за своїм характером та впливом на національну економіку. Більшість заходів, що застосовуються у валютній сфері, або не відповідають загальносвітовим тенденціям, або не приносять очікуваного результату [1, с. 28].

Останнім часом в Україні спостерігається негативна динаміка основних показників валютного ринку, що має своє відображення на обсягах реалізації імпорتنих товарів, частки підприємств з іноземними інвестиціями, вартості товарів, виробництво яких містить імпорتنі речовини. Дестабілізація валютного ринку України, яка відбулась з початку 2014 року внаслідок низки політичних чинників, спекулятивних дій комерційних банків на валютному ринку, відтоку іноземного капіталу, паніки та недовіри населення до національної грошової одиниці, призвела до погіршення показників валютного ринку.

Сьогодні економічне життя України характеризується певними економічними проблемами, які спричиняють: дефіцит державного бюджету, штучне і надмірне цінове регулювання, зменшення виробництва й експорту. Ці чинники виникають, коли порушується динамічна рівновага економіки країни, що безпосередньо послаблює дію курсоутворюючих чинників [2]. Динаміка курсу національної валюти відносно основних валют за період з 2013 по 2017 рік зображено у табл 1.

Таблиця 1

Офіційний валютний курс гривні до іноземних валют

Назва валюти	2013	2014	2015	2016	2017
100 доларів	799	1188,7	2345	2621	2719
100 євро	1061,22	1571,6	2523	2984	2842
1000 рублів	251	311	410	380	450
100 фунтів стерлінгів	1223	1985	3515	3632	3377
100 злотих	247	385	628	684	383

Джерело: [3]

Курс національної валюти протягом 2014 року змінився від позначки 7.94 гривень за один долар до позначки 15.76 гривень за 1 долар, що свідчить про девальвацію гривні і її знецінення майже у 2 рази або у 200%. За 2015 рік офіційний курс національної валюти зменшився з 1576,86 грн/100 дол. США станом на 01.01.2015 р. до 2400,07 грн/100 дол. США станом на 01.01.2016 р. Сукупний обсяг інтервенцій НБУ на міжбанківському валютному ринку за підсумком 2015 року (4250,7 млн дол. США) є значно меншим, ніж аналогічний показник за 2014 рік (11127,0 млн дол. США).

Загострення ситуації на Сході, політична нестабільність у світі та приближення строків розрахунків України за зовнішніми боргами призвели до ще більшого знецінення гривні в 2017 році. Динаміка операцій з готівковою іноземною валютою зображено на рис. 1.

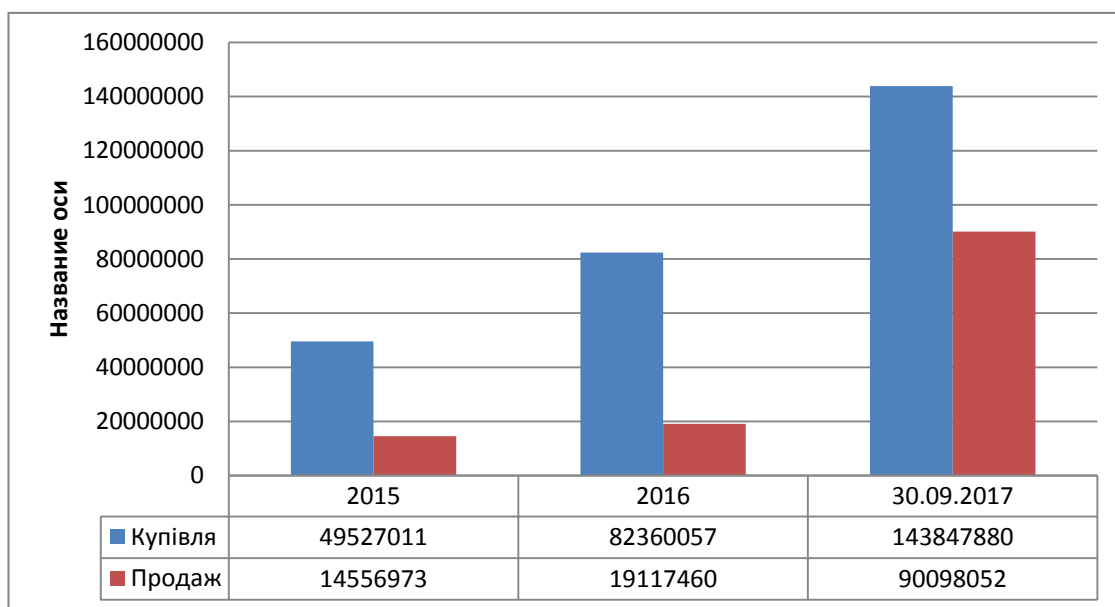

Рис. 1. Динаміка операцій з готівковою іноземною валютою за 2015–2017 роки (тис. грн.)

Джерело: розроблено автором за даними [3]

З рис 1 бачимо, що обсяг купівлі іноземної валюти з 2014 по 2016 роки збільшився на 9432086,90 тис. грн що вказує на те що населення України має недовіру до національної валюти та в свою чергу скупляє іноземну. Щодо продажу іноземної валюти то тут динаміка з 2015 по 2017 роки збільшилась майже 9 разів, і становила на 01.10.2017 90098052 тис. грн.

Обсяг продажу іноземної валюти, завжди перевищував обсягам її купівлі, що свідчить про доларизацію економіки. Це свідчить про те, що

гривня втрачає свою функцію нагромадження, адже більшість населення бажає зберігати свої заощадження у стабільній, міцній валюті. Це спричинено високим рівнем інфляції та інфляційними очікуваннями, державними позиками в іноземній валюті тощо. Однак, позитивною є тенденція, до відновлення збільшення обсягів продажу іноземної валюти з 2014 і до сьогоднішнього дня. НБУ всіма можливими способами намагається стабілізувати національну грошову одиницю і це є одним із основних стратегічних цілей на довгострокову перспективу.

На міжбанківському валютному ринку України загальний обсяг операцій з безготівковою іноземною валютою у доларовому еквіваленті становив 199220 млн. дол. США, що менше на 12%, ніж у 2015 р. Клієнти банків, що не є суб'єктами валютного ринку, здійснили операції з продажу безготівкової іноземної валюти на суму 59071 млн дол. США та операції з купівлі іноземної валюти на суму 60148 млн дол. США.

У 2016 році рівень інфляції постійно зростає, приріст ВВП відбувається дуже повільно, забезпеченість економіки фінансовими ресурсами погіршується, що негативно впливає на економічний розвиток України; поглиблюється тінізація фінансового ринку; спостерігається від'ємне сальдо платіжного балансу країни.

Тому, можна зробити висновок про те, що вітчизняний валютний ринок на сьогодні має негативну динаміку. Спостерігається суттєве ослаблення національної валюти та дестабілізація валютного ринку, що провокує непрогнозованість фінансових результатів діяльності економічних суб'єктів. При цьому дії держави не мають прямого впливу на курс національної валюти, а переорієнтовані на поповнення резервів. Така динаміка негативно впливає на всі сфери діяльності українських підприємств.

Література:

1. Вахтенко Т. П. Оптимізація валютно-курсової політики України // Економіка України. – № 1 (518). – 2005 р. – С. 28-35.
2. Єлісеєва О.Є. Аналіз тенденцій коливання валютного курсу в умовах кризи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/61.pdf.
3. Офіційний сайт Національного банку України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОВЕДЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКАМИ УКРАЇНИ

УКРАЇНЕЦЬ О. І.

студентка

Науковий керівник: КУЧЕРІВСЬКА С. С.

кандидат економічних наук, доцент

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Упродовж останніх років банківська система України функціонує в умовах високої економіко-політичної нестабільності, ведення бойових дій на сході України та зростання кредитної заборгованості в банках України, що, своєю чергою, безпосередньо погіршило якість активних ресурсів банків та водночас обмежило кількість необхідних економічних ресурсів суб'єктам господарювання, стримуюче вплинуло розвиток в усіх галузях економіки. Такі тенденції зумовили ситуацію, коли банки України другого рівня радше вкладають кошти в державні цінні папери, які мають нижчий рівень ризику, ніж видають кредити, адже ті інколи досягають рівня ризику в 100%.

Кредитні операції банків продовжують бути одним з головних видів активних операцій банку незважаючи на кризові явища в економічній системі.

За період 31.12.2015-31.09.2018 р. частка кредитних операцій в загальних активах банків України зменшилася на 5,39% (з 64,26% у 2015 р. до 58,87% у 2018 р.). Найбільший спад був у 2017 р. – до 56,35%.

Таблиця 1

Основні показники кредитної діяльності банків

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Частка кредитів в загальних активах банків України, %	64,26	57,9	56,35	58,87
Обсяги простроченої заборгованості за кредитами банків України, %	13,5	21,1	53,7	54,54

Джерело: складено автором на основі даних НБУ – Режим доступу: www.bank.gov.ua

Зменшення частки кредитів пов'язане як із принципом «доміно» – падіння доходів тягне за собою зменшення вільних грошових коштів, що веде до погіршення фінансового стану позичальників, так і зі зменшенням кількості платоспроможних банків та погіршенням їх кредитної здатності.

Хоча банки у своїй діяльності стикаються із різними ризиками, але найбільш масштабним серед них є кредитний, основним наслідком якого є поява проблемних кредитів [4].

Однією з найгостріших проблем взаємодії банківської системи України з реальним сектором економіки може стати істотне зростання загального обсягу простроченої заборгованості за кредитами банків, багатьом із яких це загрожуватиме різким погіршенням фінансового стану, неплатоспроможністю і навіть банкрутством [2].

Суттєвою проблемою є те, що частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, наданих банківською системою, станом на початок 2018 року складала 54,54%. Це свідчить про те, що є велика кількість непрацюючих кредитів, за якими банки повинні створювати резерви під кредитні ризики, що негативно впливає на інвестиційні можливості банків.

Для того, щоб кредитні операції приносили позитивний результат кожен банк повинен дотримуватися збалансованості між обережністю і ризиковістю в кредитній політиці, розробляти ефективні системи перевірки кредитоспроможності позичальників (велика відповідальність лежить на плечах персоналу нижньої ланки, адже саме вони визначають відповідність клієнта вимогам), на основі яких створювати адекватні резерви, маніпуляція з якими дорого обходиться банку. В цілому чим більш якісним буде кредитний портфель банку, тим меншими будуть резерви, а отже збільшиться саме та сума коштів, яка реально генерує дохід [4].

Корпоративний клієнтський кредитний портфель банків за підсумком 2017 р. представлений в основному коротко- та середньостроковими кредитами переважно в гривні (54% наданих кредитів). За цільовим спрямуванням переважають інші кредити (в т.ч. кредити в поточну діяльність).

За результатами 2017 р. середнє значення відсоткової ставки за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, складало 14,9% в національній валюті та 6,4% в іноземній валюті (14,6% та 6,4% відповідно на початку 2017 року).

Роздрібний клієнтський кредитний портфель протягом 2017 року зріс на 6,6% та склав 174,18 млн. грн. Значний вплив на динаміку показника мала тенденція до зниження вартості кредитного ресурсу (з початку року середня ставка за кредитами домогосподарств в національній валюті скоротилася з 30,5% до 27,0% на 01.01.2018 р.).

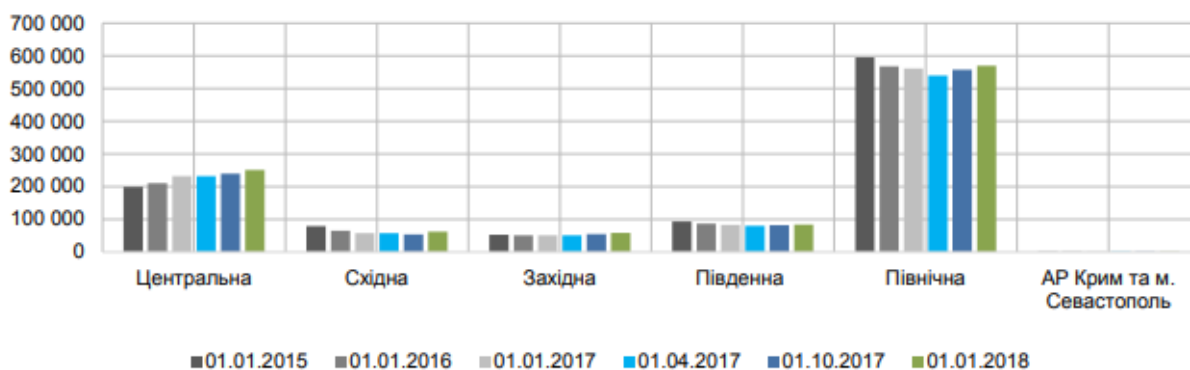

Рис. 1. Клієнтський кредитний портфель в регіональному розрізі за 2017 рік, млрд. грн. [1]

Близько 55,6% клієнтського портфелю в регіональному розрізі розміщено в північному регіоні країни (Київська обл. та Київ, а також Житомирська, Сумська та Чернігівська області).

Перспективними напрямками розвитку кредитної діяльності банків є:

1) удосконалення методів оцінювання рівня проблемних кредитів та застосування механізму сек`юритизації активів для банківської системи;

2) розвиток і вдосконалення інфраструктури банківської системи у сфері підтримки кредитної діяльності за рахунок створення регіональних бюро кредитних історій як центрів зосередження інформації щодо отримання та погашення кредитів мешканцями регіонів, суб`єктами малого та середнього бізнесу, комунальними підприємствами;

3) робота з проблемною заборгованістю, одним із методів зменшення якої є співпраця банків з колекторськими агентствами, що зменшить в цілому, банківські кредитні ризики та сприятиме зниженню відсоткових ставок [3].

Отже, впродовж останніх років банківська система України не справлялася з кризовими явищами економіки, що спричинило збільшення рівня кредитного ризику, як наслідок відбулося збільшення обсягів резервування та зменшення інвестиційних можливостей. Основним завданням для банків наразі є розробка заходів щодо стимулювання якісної кредитної діяльності банківського сектору.

Література:

1. Аналітичний огляд банківської системи України за 2017 рік – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2017.pdf.

2. Дзюблюк О.В. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів: монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: «Вектор», 2012. – 462 с.
3. Єгоровича С.Б. Сучасний механізм функціонування банківської системи: монографія / С.Б. Єгоровича, О.В. Гасія. – Полтава: ПУЕТ, 2016. – 217с.
4. Кредитно-фінансовий механізм в умовах глобалізації них викликів – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.knteu.kiev.ua/file/NjY4NQ==/c38d9ff8fe00806264de57015e370bd8.pdf>.
5. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

СЕКЦІЯ 8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

ВИНИКНЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

СВІРКО С. В.

*доктор економічних наук,
професор кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування*

ТРОСТЕНЮК Т. М.

аспірант кафедри обліку і аудиту

*Житомирський державний технологічний університет
м. Житомир, Україна*

Розбудова ефективного постіндустріального інформаційного суспільства безпосередньо пов'язана з стимулюванням сфер, в яких продукуються такі знання, як освіта та наука. Формування ефективної системи вищої освіти стає невід'ємною умовою успішної інтеграції України не тільки до освітнього, а й економічного світового простору.

Сучасний стан розвитку вищої освіти характеризується наявністю однією з розвинутих за обсягом мереж закладів вищої освіти на континенті, в межах якої на сьогодні здійснюється підготовка більше півтора мільйона студентів [3].

Традиційна структура мережі закладів вищої освіти в Україні, що характеризується на сьогодні співвідношенням 80/20 державної / комунальної та приватної форми їх власності, на тлі скорочення питомої ваги видатків на вищу освіту (3,5% ВВП у 2009 р., 2,7% ВВП у 2014-му, 2,3% ВВП у 2016-му) [1; 5] виглядає досить економічно нестабільною та фінансово нестійкою.

За цих умов постановка питання про формування у державних закладів вищої освіти підсистеми управлінського обліку, як елементу дієвої працездатної системи управління вказаними суб'єктами господарювання, виступає нагальною потребою, а її вирішення є вкрай актуальним та необхідним. Формування методично-організаційних положень управлінського обліку у державних закладах вищої освіти не можливе без опрацювання базових вихідних теоретичних положень, ключовими з яких є

виявлення причин необхідності запровадження такої підсистеми в управлінсько-облікову практику вказаних суб'єктів господарювання.

В цілому розвиток положень управлінського обліку в світі припав на часи великої промислової революції і відбувався наступним чином (табл. 1) [2; 4; 6].

Таблиця 1

Розвиток управлінського обліку в світі

Часовий термін	Економічні обставини та запити	Реакція облікової системи
XVIII ст. – XIX ст.	процеси укрупнення промислових підприємств, що розпочались наприкінці Великої індустріальної революції, вимагали розширення складу та функцій управлінського персоналу; подальший бурхливий розвиток виробництва, загострення конкуренції, ускладнення технологій та організації виробництва	деталізація інформації для прийняття управлінських рішень в межах повноважень управлінського персоналу; формування суцільного деталізованого обліку витрат та калькулювання продукції
на зламі XX ст.	новації в сфері виробництва, наукової організації праці, управління в цілому та контролю виробництва зокрема	щоденна звітність для контролю затрат матеріалів, праці та енергії на одиницю продукції, систему операційних і капітальних бюджетів та оперативної звітності про витрати та доходи, започаткувати нормування витрат та оперативний аналіз їх відхилень
початок XX ст.	нестабільна політична ситуація в світі, подальший промисловий розвиток та посилення конкуренції, зародження військово-промислового комплексу, фінансові та економічні кризи	науково-обґрунтовані методики обліку витрат
середина XX ст.	посилення планової та контрольної функції управління	методики аналізу рішень та обліку витрат за центрами відповідальності з метою забезпечення інформації для планування й контролю
кінець XX ст. – початок XIX ст.	подальший розподіл функцій управління вищого рівня та поточного на рівні виробництва, що призвело до розвитку ідей стратегічного управління	стратегічний управлінський облік; подальший розвиток методів калькулювання продукції;

Генезис бюджетного обліку в цілому та бухгалтерського обліку в державних закладах вищої освіти зокрема, вказує на нерозривний його зв'язок з державними фінансами, які, фактично, виступили основою у формуванні вищевказаних реакцій облікової підсистеми [6; 7]. Нагадаймо, що державні заклади вищої освіти виступають повноправними учасниками таких розподільно-перерозподільних відносин, а саме: при формуванні

дохідної частини Державного бюджету – через виконання своїх зобов'язань як суб'єкту господарювання шляхом сплати податків, обов'язкових зборів та платежів, а також поповнення спеціального фонду Державного бюджету власними надходженнями; при виконання видаткової частини Державного бюджету – як розпорядники бюджетних коштів.

Опрацювання історичного розвитку державних фінансів в контексті облікового аспекту через онтогенез державного рахунковедення, встановлено, що останні є нерозривними складовими єдиного механізму управління державою. Отже, логічним є вивчення питання зародження та становлення управлінського обліку в державних закладах вищої освіти України в контексті як розвитку системи державних фінансів та її сучасних та перспективних запитів, так і розвитку власне бюджетного обліку як складової національної системи бухгалтерського обліку.

Дослідження історичного взаємозв'язку бюджетного обліку та державних фінансів України не виявило свідчень про наміри та фактичну потребу у виокремлення фінансового та управлінського обліку в межах цілісної систем як бюджетного обліку, так і бухгалтерського обліку в бюджетних установах зокрема в минулому. Зважаючи на викладений раніше історичний шлях формування, становлення та еволюції фінансового та управлінського обліку логічним є припущення про можливість такого розподілу в межах бухгалтерського обліку бюджетних установ в розвинутих країнах світу. Вивчення літературних джерел свідчить на користь такого припущення: процес формування та становлення методології, методики та організації фінансового та управлінського обліку бюджетних установ слід ідентифікувати в межах другої половини ХХ ст.

Зміна економічної моделі нашої країни на засадах ринкових відносин поступово призвела до розвитку досить жорсткої конкуренції, яка, передусім, спостерігається в сфері освіти та охорони здоров'я. Нові умови господарювання вимагають модернізації механізмів управління бюджетною сферою загалом та державних закладів вищої освіти зокрема, серед основного інструментарію якого, як і раніше, чільне місце посідає бухгалтерський облік. З іншого боку, перебудова економіки України призвела до необхідності модернізації державних фінансів в цілому та системи їх управління зокрема.

Отже, нинішній етап розвитку бюджетного обліку в цілому та бухгалтерського обліку в державних закладів освіти зокрема, свідчить про формування реальних передумов та наявність, на користь останніх, переконливих аргументів щодо запровадження підсистеми управлінського обліку.

Література:

1. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика: Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой. – М. Финансы и статистика, 2002. – 952 с.
2. Гаррисон Р., Норин Э., Брюер П. Управленческий учет / Пер. с англ. О.В. Чумаченко. – К.: Companion Group, 2007. – 1024 с.
3. Голубчикова Ю.В. Статистичний аналіз динаміки та стану розвитку ВНЗ України / Ю.В. Голубчикова, А.З. Підгорний // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 7-14.
4. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n2093>.
5. Карпова Т.П. Управленческий учет: Учебник. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 350 с.
6. Нидлз Б. и др. Принципы бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова. – М: Финансы и статистика, 1993. – 496 с.
7. Свірко С.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: методологія та організація: монографія / С.В. Свірко. – К.: КНЕУ, 2006. – 243 с.

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ БАЗІ ПІДПРИЄМСТВА

СКРИПНИК С. В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Херсонський державний аграрний університет

м. Херсон, Україна

Необхідною умовою активної співпраці України із зарубіжними країнами є приведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності до загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів. Процеси реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку передбачають гармонізацію облікових правил у напрямку зближення діючої практики обліку з міжнародною практикою по спільному застосуванню міжнародних стандартів фінансової звітності, що характерно для більшості країн з розвинутою інфраструктурою ринкових відносин.

В системі управління суб'єктами господарювання бухгалтерський облік забезпечує формування інформаційного середовища, адже достатня поінформованість про результати господарської діяльності є важливою частиною конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Оскільки під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників можуть змінюватися

пріоритети у діяльності суб'єктів господарювання, що відзначається гнучкістю та адаптивністю до змін в діяльності таких підприємств, то виникає необхідність у переосмисленні і дослідженні загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку для формування і використання управлінським персоналом точної, своєчасної, правдивої і достовірної інформації. Характерною особливістю сучасного бухгалтерського обліку є те, що він покликаний спрямовувати дії керівництва підприємства на ефективну і рентабельну діяльність у перспективі. Тому основним завданням системи бухгалтерського обліку є надання необхідної інформації для різних категорій користувачів.

Формування міжнародної системи бухгалтерського обліку відбувається у тісному взаємозв'язку і з врахуванням сучасного світового економічного розвитку та його основних закономірностей, характерних особливостей і тенденцій розвитку національних і міжнаціональних облікових систем [1].

На шляху удосконалення та гармонізації національного законодавства у сфері бухгалтерського обліку і фінансової звітності відповідно до законодавства Європейського Союзу, міжнародних стандартів фінансової звітності в 2017 р були внесені зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», починаючи з основи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової – принципів. Внесені зміни [2] спрямовані на підвищення рівня прозорості та зіставності показників фінансової звітності вітчизняних компаній, що сприятиме покращенню інвестиційного клімату в Україні.

Потреба в розвитку методологічного базису бухгалтерського обліку і фінансової звітності вже досить тривалий час обґрунтовується в наукових працях Голова С. Ф. [3], Безверхого К. В. [4], Легенчука С. Ф. [5], Братчук Л. М. [7] та інших.

Так, Голов С. наголошував на необхідності системи багатоцільового бухгалтерського обліку, яка має бути досить гнучкою, щоб забезпечити різноманітні інформаційні потреби як зовнішніх, так і внутрішніх користувачів. Це потребує передусім перегляду принципів та методів бухгалтерського обліку. Поділяючи цю точку зору, вважаємо достатньо обґрунтованими запропоновані ним наступні принципи бухгалтерського обліку і фінансової звітності, які передусім спрямовані на задоволення інформаційних запитів різних інституцій [3]:

– принцип релевантної (доречної) економічної сукупності, завдяки якому при складанні звітності слід відображати інформацію про окремі

складові (сегменти) діяльності підприємства в цілому, діяльність кількох підприємств тощо, яка є актуальною для конкретних користувачів;

– принцип нарахування та/або касовий принцип, який був запропонований на протигагу принципу нарахування. Він визначає вибір основи для відображення доходів і витрат в бухгалтерському обліку залежно від призначення вихідної інформації та потреб її користувача та спрямований на прийняття управлінських рішень, коли розглядають майбутні (або дисконтовані) грошові потоки, а певні показники (точка беззбитковості, прибутковість капіталу тощо) визначають на основі грошових потоків. Крім того, його можна застосовувати для цілей оподаткування;

– принцип релевантності оцінки, вибір якої має залежати від мети та потреб користувача в системі багатоцільового обліку, на відміну від принципу історичної (фактичної) собівартості, яка є нерелевантною для прийняття управлінських рішень;

– принцип чутливості до ризику, основою якого є відображення у звітності фактичних і потенційних наслідків господарських операцій та подій й оцінка їх чутливості до ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства на відміну від формального характеру принципу обачності;

– принцип збалансованості грошових і негрошових вимірників, що базується на застосовуванні комплексу різноманітних вимірників, які дають змогу сформулювати актуальну інформаційну сукупність, для використання їх в різних формах звітності і на різних рівнях управління;

– принцип своєчасності, який на відміну від принципу періодичності є ознакою якості звітності і означає, що облікова інформація має бути надана користувачу саме в той час, коли вона йому потрібна. Зокрема в системі управлінського обліку це інформація про діяльність окремих сегментів, яка готується і надається менеджерами за менші проміжки часу (добу, тиждень, місяць) або в міру потреби у прийнятті рішень;

– принцип репрезентативності, який наголошує на тому, що облікова інформація, надана користувачам, має якнайкраще відображувати властивості актуальної інформаційної сукупності на відміну від принципу повного висвітлення.

Безверхий К. В. [4] наголошує на включенні до існуючого переліку принципів суттєвості і економічності (раціональності), які розширяють інформаційну базу для прийняття управлінських рішень. Зокрема, принцип суттєвості дозволяє оптимізувати обліково-синтетичне опрацювання обліково-звітної інформації, виділити релевантну інформацію без надмірної аналітичності й достатню для аналізу фінансово-господарської

діяльності підприємства, а принцип економічності передбачає встановлення балансу між коштами, витраченими на формування обліково-звітної інформації та економічної вигоди від її використання.

С. Ф. Легенчук допускає модифікацію окремих принципів бухгалтерського обліку [5] та наголошує на необхідності диференціації принципу безперервності для двох видів активів:

– при оцінюванні активів, для яких оцінка на основі додавання витрат є нормальною та співпадає з їх цінністю використовувати історичну собівартість;

– при оцінюванні активів, для яких оцінка на основі додавання витрат не є нормальною, використовувати ту оцінку, яка відображає їх цінність (економічну сутність) [6].

Аналізуючи базові принципи, визначені нормативними правилами, Братчук Л. М. пропонує принципи транспарентності (прозорості), цільового (стратегічного) спрямування та науково-технологічний спрямовані на прийняття стратегічних управлінських рішень [7].

Отже, на основі проведених досліджень можна стверджувати, що серед науковців немає єдиної думки щодо переліку і складу відповідних принципів. Однак, в сучасних умовах інформаційні запити користувачів постійно змінюються, як і змінюються їх пріоритети, що вимагає певних змін у методології бухгалтерського обліку і, відповідно, її методологічних інструментів, зокрема принципів. Тому кількісний та якісний склад принципів бухгалтерського обліку які є теоретичною основою облікового відображення операцій діяльності підприємства і визначені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», були переглянуті та зазнали кількісних і якісних змін, хоча й не кардинальних. Так, Законом України № 2164-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 05 жовтня 2017 року [7] були прийняті зміни, які спрямовані на удосконалення окремих положень, зокрема принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Із зазначених у Законі України десяти принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності залишилося сім: повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування, превалювання сутності над формою, єдиного грошового вимірника, інші принципи. Зникли принципи обачності, історичної (фактичної) собівартості та періодичності. Водночас, збережено та удосконалено принцип превалювання сутності над формою, згідно якого операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми. Тобто,

законодавство послаблює вимоги щодо формальних реквізитів первинних документів та наголошує на достатності загальної ідентифікації господарської операції та її учасників у бухгалтерському обліку. Крім того, додана норма, за якою до бухгалтерського обліку можуть застосовуватися інші принципи, визначені МСФЗ або НП(С)БО, або НП(С)БО в державному секторі залежно від того, які з наведених стандартів застосовуються підприємством.

Отже, зміни, які зазначені новою редакцією Закону України [7] щодо принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності можна охарактеризувати як позитивні, адже відбувається уніфікація національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними. Крім того, норма застосування інших принципів підприємствами, виходячи із МСФЗ, НП(С)БО чи НП(С)БОДС, дають можливість забезпечити певною інформацією користувачів і при цьому врахувати особливості його господарської діяльності.

Література:

1. Воронко Р. М. Облік у зарубіжних країнах: навчальний посібник. 3-є вид. Львів: Магнолія-2006. 2017. 744 с. URL: https://pidruchniki.com/1821100145757/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/vstup_oblik_u_zarubizhnih_krayinah.
2. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України № 2164-VIII від 05.10.2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>.
3. Голов С. Теорія багатоцільового бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 4. С. 3–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2011_4_2.
4. Безверхий К. Принципи бухгалтерського обліку та їх вплив на обліково-звітну інформацію підприємства. Галицький економічний вісник. 2012. № 6 (39). С. 76–92. URL: http://vuzlib.com.ua/articles/book/12008-Prin%D1%81ipi_bukhgalterskogo_obl%C3%91/1.html.
5. Легенчук С. Новий підхід до структури бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 10. С. 23–29.
6. Легенчук С.Ф. Теорія і методологія бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки: монографія [Текст] Житомир: ЖДТУ, 2010. 652 с.
7. Братчук Л.М. Принципи бухгалтерського обліку в управлінні інноваційною діяльністю. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. Випуск 5 (05). 2016. С. 316-321.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА В УКРАЇНІ

ШЕПЕЛЬ І. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Херсонський державний аграрний університет
м. Херсон, Україна*

Для зміцнення матеріально-фінансової бази місцевого самоврядування та нівелювання значної дохідної і майнової нерівності населення особливої актуальності набувають пріоритетні напрями формування ефективного механізму оподаткування нерухомого майна, що дозволить підвищити роль податків на нерухоме майно в податковій системі України. Це вимагає конкретних пропозицій щодо розроблення механізму оподаткування нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, та вдосконалення існуючих механізмів оподаткування земельних ділянок і операцій із нерухомим майном. Об'єктами оподаткування нерухомості в Україні є як житлова так і нежитлова нерухомість, тоді як об'єктом оподаткування у розвинених країнах виступають усі види нерухомості, серед яких житлова, комерційна, виробнича, земельна, промислова тощо (табл. 1)

**Перелік об'єктів нерухомості, що підлягають
оподаткуванню в Україні**

№ п/п	Об'єкти нерухомості, що підлягають оподаткуванню
	Житлова нерухомість
1	2
1.	Житловий будинок – будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, встановлених законом, іншими нормативно-правовими актами, і призначена для постійного у ній проживання. Розрізняють житлові будинки садибного типу (ЖБСТ) та квартирної типу різної поверховості. ЖБСТ –розташовані на окремій земельній ділянці, який складається із житлових та допоміжних (нежитлових) приміщень
2.	Прибудова до житлового будинку – частина будинку, яка розташована поза контуром його капітальних зовнішніх стін і яка має з основною частиною будинку одну (або більше) спільну капітальну стіну
3.	Квартира – ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного у ньому проживання
4.	Котедж – одно-, півтораповерховий будинок невеликої житлової площі для постійного чи тимчасового проживання з присадибною ділянкою
5.	Кімнати у багатосімейних (комунальних) квартирах – ізольовані помешкання в квартирі, в якій мешкають двоє чи більше квартиронаймачів
6.	Садовий будинок – будинок для літнього (сезонного) використання, який в питаннях нормування площі забудови, зовнішніх конструкцій та інженерного обладнання не відповідає нормативам, установленим для житлових будинків
7.	Дачний будинок – житловий будинок для використання протягом року з метою позаміського відпочинку
Нежитлова нерухомість	
1.	Будівлі готельні – готелі, мотелі, кемпінги, пансіонати, ресторани та бари, туристичні бази, гірські притулки, табори для відпочинку, будинки відпочинку.
2.	Будівлі офісні – будівлі фінансового обслуговування, адміністративно-побутові будівлі, будівлі для конторських та адміністративних цілей.
3.	Будівлі торговельні – торгові центри, універмаги, магазини, криті ринки, павільйони та зали для ярмарків, станції технічного обслуговування автомобілів, їдальні, кафе, закусочні, бази та склади підприємств торгівлі й громадського харчування, будівлі підприємств побутового обслуговування.
4.	Гаражі – гаражі (наземні й підземні) та криті автомобільні стоянки.
5.	Будівлі промислові та склади.
6.	Будівлі для публічних виступів (казино, ігорні будинки).
7.	Господарські (присадибні) будівлі – допоміжні (нежитлові) приміщення, до яких належать сараї, хліви, гаражі, літні кухні, майстерні, вбиральні, погребі, навіси, котельні, бойлерні, трансформаторні підстанції тощо.

У 2018 р. підпунктом 266.4.1. п. 266.4 ст. 266 ПКУ визначено, що база оподаткування об'єкта / об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності фізичної особи платника податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, зменшується [1]:

- а) для квартири / квартир незалежно від їх кількості – на 60 кв. метрів;
- б) для житлового будинку/будинків незалежно від їх кількості – на 120 кв. метрів;
- в) для різних типів об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (у разі одночасного перебування у власності платника податку

квартири / квартир та житлового будинку / будинків, у тому числі їх часток), – на 180 кв. метрів.

Також, сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, встановлюють пільги з податку, що сплачується на відповідній території, з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, громадських об'єднань, благодійних організацій, релігійних організацій України, статути (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, та використовуються для забезпечення діяльності, передбаченої такими статутами (положеннями) (п. п. 266.4.2 п. 266.4 ст. 266 ПКУ).

Так, підпунктом 266.5.1 Податкового кодексу України передбачено, що ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної, міської ради у розмірі, що не перевищує 1,5% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 м² бази оподаткування [2].

Граничний розмір ставок, передбачений для розрахунку податку в 2018 р. за звітний 2017 р., не повинен перевищувати 1,5%, або 48,00 грн за 1 м² бази оподаткування. Для розрахунку податку враховуватиметься мінімальна зарплата в 2017 році. Тобто, якщо ставка податку у вашому населеному пункті 0,5%, то податок за кожен «зайвий» квадратний метр становитиме 16 гривень. Якщо ставка 1% – 32 гривні за кв. метр, 1,5% – 48 гривень. У 2019 р. доведеться заплатити за кожен «зайвий» квадрат більше з-за того, що мінімальна зарплата в Україні зросла до 3723 гривень. Таким чином, якщо ставка податку у вашому населеному пункті 0,5%, то податок за кожен «зайвий» квадратний метр буде становити 18,6 гривні. Це 0,5% від мінімальної зарплати (3723 гривні). Якщо ставка 1% – податок складе 37,23 гривні за кв. метр, а при ставці 1,5% – 55,85 гривні.

Податкові повідомлення-рішення про сплату сум податку, обчисленого згідно з підпунктом 266.7.1 статті 266 ПКУ, та відповідні платіжні реквізити, зокрема, органів місцевого самоврядування за місцезнаходженням кожного з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, надсилаються (вручаються) платнику податку контролюючим органом за місцем його податкової адреси (місцем реєстрації) до 1 липня року, що настає за базовим податковим (звітним) періодом (роком). Податок на нерухомість фізичних осіб обчислюється Державною фіскальною

службою України на підставі Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Тоді яке податок на нерухомість юридичних осіб обчислюється юридичними особами самостійно виходячи з житлової площі об'єкта оподаткування на підставі документів на право власності об'єкта.

Розрахунок податку проводиться в декларації, яку необхідно подати до контролюючих органів до 20 лютого 2018 р. Термін сплати податку: фізичним особам – раз на рік (до 28 серпня 2018 р.); юридичним особам – щокварталу (до 30 квітня 2018 р., 30 липня 2018 р., 30 жовтня 2018 р., 30 січня 2019 р.). Отже, юридичні та фізичні особи повинні неухильно дотримуватись вимог Податкового кодексу України, щодо нарахування і сплати до бюджету податку на нерухомість, щоб уникнути небажаних штрафних санкцій і не погіршити своє фінансове становище.

Департаментом податкової, митної політики та методології бухгалтерського обліку Міністерства фінансів України рекомендовано відображати в бухгалтерському обліку витрати, пов'язані з нарахуванням і сплатою податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки відповідно до п. 18 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318, та відносити до складу адміністративних витрат (податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг)) [3].

Згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [3], витрати, пов'язані зі сплатою податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, відображаються на відповідних рахунках витрат.

Розглянемо приклад. Платник податку на прибуток – річник за 2017 рік нарахував: 5500 грн. щомісячних авансових внесків із податку на прибуток; 20000 грн. податку на нежитлову нерухомість; 30000 грн. податку на прибуток. У цьому прикладі податок на прибуток, зменшений на щомісячні аванси, дорівнює 24500 грн. (30000 грн. – 5500 грн.). Ця сума перевищує нарахований податок на нежитлову нерухомість (20000 грн.). Кореспонденція рахунків у цьому випадку може мати такий вигляд (табл. 2).

Таким чином, кредитове сальдо на кінець року за субрахунком 641/пп складе 4500 грн. Це податкове зобов'язання з податку на прибуток, що підлягає сплаті за підсумками звітного періоду згідно з ПКУ.

Таблиця 2

**Кореспонденція рахунків з обліку податку на нежитлову
нерухомість як частина податку на прибуток**

№ з/п	Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума, грн.
1.	Нараховано податок на нежитлову нерухомість за 2017 рік	641/пп*	641/пн	20000
2.	Сплачено квартальні платежі з податку на нежитлову нерухомість	641/пн.**	311	20000
3.	Сплачено щомісячні авансові внески з податку на прибуток	641/ппа***	311	5500
4.	Нараховано податок на прибуток за 2017 рік	98	641/пп	30000
5.	Зараховано щомісячні аванси в зменшення податку на прибуток	641/пп	641/ппа	5500

*641/пп – субрахунок для обліку податку на прибуток.

**641/пн – субрахунок для обліку податку на нежитлову нерухомість.

***641/ппа – субрахунок для обліку щомісячних авансових внесків з податку на прибуток.

Спеціальний механізм зменшення податку на прибуток на податок на нежитлову нерухомість ніяк не впливає на бухгалтерський облік останнього. З урахуванням того, що в р. III ПКУ з метою оподаткування не передбачено збільшувати фінансовий результат на суму податку на нежитлову нерухомість, цей підхід є вельми ліберальним. На таких самих принципах базується і бухгалтерський облік податку на об'єкти житлової нерухомості. Він теж рівноправно бере участь у розрахунку фінансового результату і, відповідно, об'єкта обкладення податком на прибуток.

Література:

1. Податковий Кодекс України: Затверджений Верховною радою України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Податок на нерухомість в 2018 році: скільки і за що доведеться платити [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.media/business/349593/>.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 № 291: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=z0893-99>.

ВПЛИВ ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА РИНКОВУ ВАРТІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

ШРАМ Т. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування*

ЧУГУЙ О. Ю.

магістр

*Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна*

Традиційну основу діяльності підприємства становить сукупність основних фондів, що знаходяться у власності власників підприємства, які несуть відповідальність за їх збереження і наймають працівників для використання з метою реалізації комерційних цілей. Цікавим є поява нової компоненти капіталу сучасного підприємства – інтелектуального капіталу, що не має матеріальної форми і певна частина якого не належить повністю власникові. Отже, сьогодні спостерігаються значні зрушення у структурі капіталу підприємства на користь його нематеріальної (інтелектуальної) складової, на кшталт, інформації, знань, досвіду персоналу та ін.

Застосування нових знань в економіці сприяє збільшенню ринкової вартості підприємств. Тому особливої значимості набуває завдання виявлення особливостей попиту та пропозиції на знання як суспільні блага загалом. У даному контексті ринок знань слід розуміти як сферу формування попиту та пропозиції на інтелектуальні продукти і послуги. Розкриваючи особливості формування ринку знань, підкреслимо, що знання відрізняються від більшості товарів і послуг: по-перше, характером своєї загальної і граничної корисності; по-друге, особливостями процесу реалізації.

Формування складових інтелектуального капіталу підприємства наведено на рис. 1.

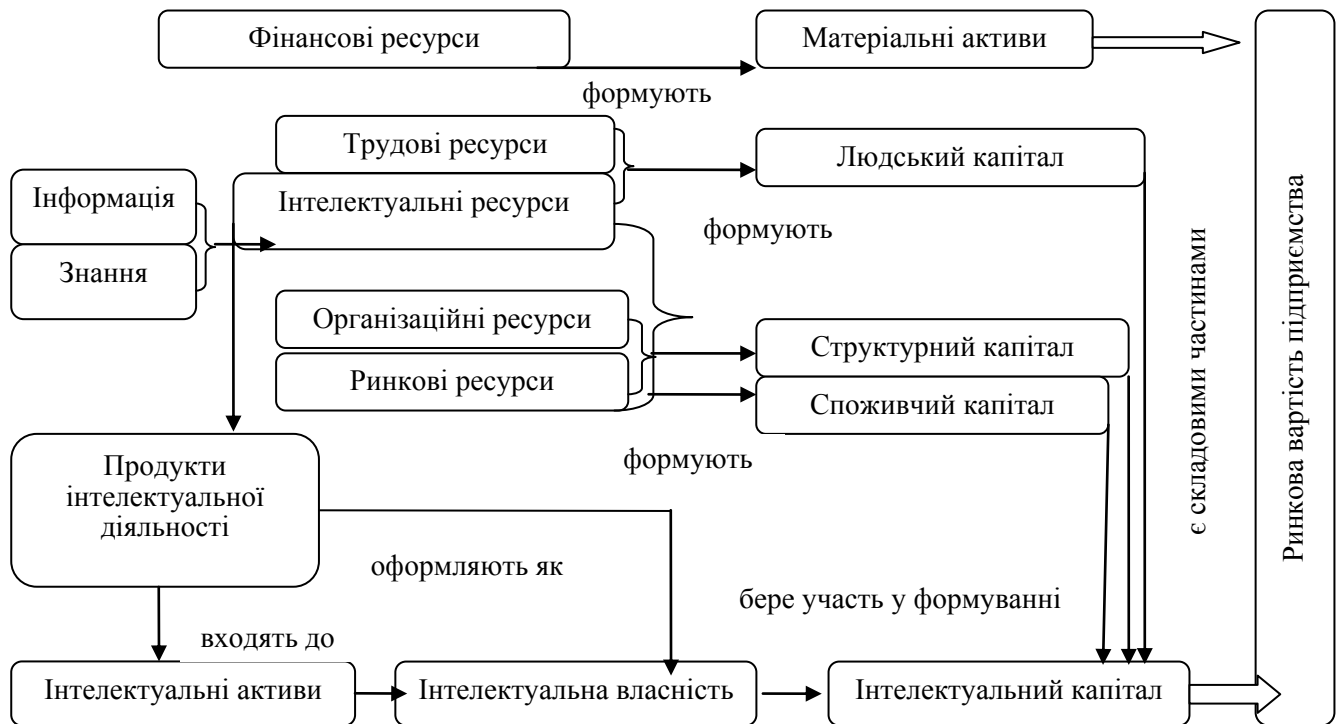

Рис. 1. Формування інтелектуального капіталу підприємства [3, с. 33]

Дослідники інтелектуального капіталу пропонують різні підходи до його оцінки. Найбільш поширеними методами вартісної оцінки інтелектуального капіталу є ринковий, дохідний і витратний.

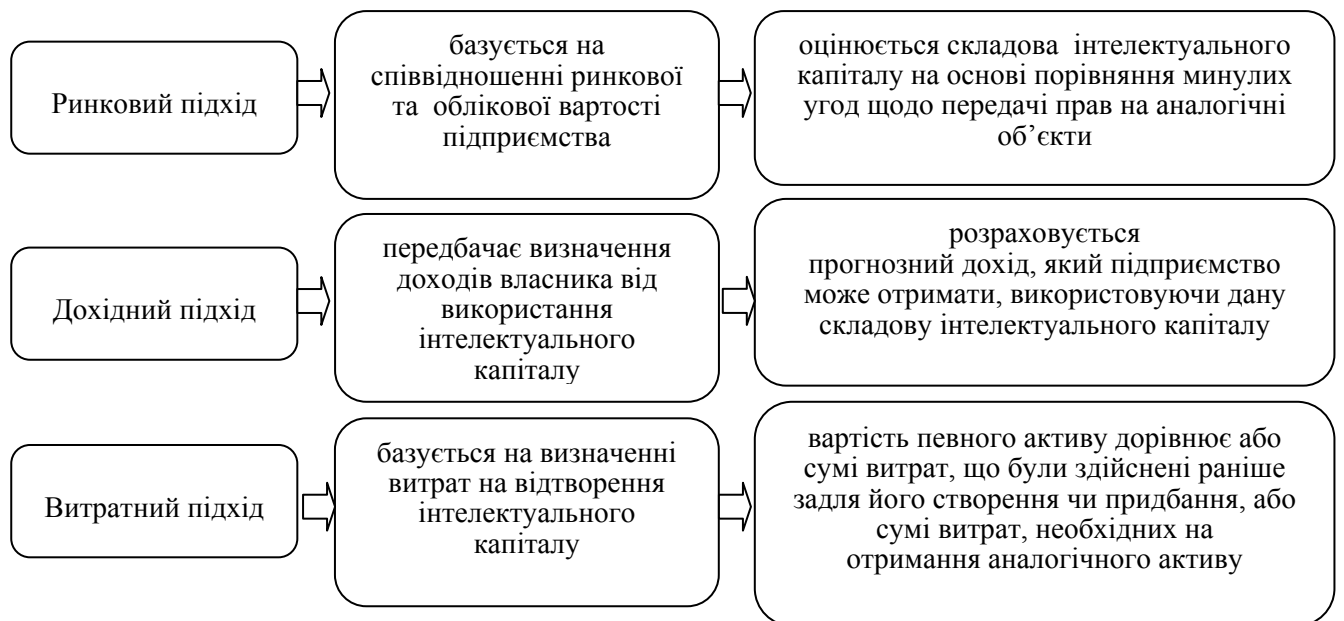

Рис. 2. Методи вартісної оцінки інтелектуального капіталу

Для ефективності використання інтелектуального капіталу визначається його величина – грошовий еквівалент, при цьому він розподіляється на нематеріальні активи і інтелектуальну власність. Неможливо здійснювати управління підприємством, якщо невідома вартість такого виду капіталу, оскільки управління не відбувається без урахування взаємозв'язку з показниками діяльності конкретного підприємства.

Однак, для оцінки людського та споживчого капіталів як складових інтелектуального капіталу застосовувати вартісні показники практично неможливо, тому ведеться пошук альтернативних варіантів.

На думку К. Свейбі при застосуванні вартісних (грошових) показників увага фіксується на результаті, а можливість виявити першопричини явищ та подій відсутня. Розв'язати цю проблему дозволяє використання нефінансових вимірників (рис. 3).

Методи оцінки інтелектуального капіталу		
Людський капітал	Споживчий капітал	Структурний капітал
<ul style="list-style-type: none"> - склад людських ресурсів організації і управління ними; - ступінь задоволеності персоналу; - освіта персоналу; - досвід персоналу, число років в рамках даної професії; - кількість робочих днів в році, витрачених на підвищення кваліфікації робітників; - текучість персоналу 	<ul style="list-style-type: none"> - склад клієнтів, способи взаємодії з клієнтами і ступінь задоволеності їх потреб; - клієнти, що формують імідж підприємства; - кількість клієнтів, їх вікова структура (тобто, як довго вони є клієнтами організації); - повторюваність заказів 	<ul style="list-style-type: none"> - масштаби, функції і вживання інформаційних систем; - склад, устаткування і ефективність адміністративних систем і організаційних структур; - цінності відносин; - стабільність організації, її вік, текучість управлінського персоналу, доля персоналу зі стажем роботи в даній організації менше 2 років

Рис. 3. Нефінансові методи оцінки складових елементів інтелектуального капіталу [1, с. 37]

Важливим аспектом дослідження методик є визначення напрямку оцінки в розрізі об'єкту оцінки. Тобто, деякі методики націлені на вимір загального розміру інтелектуального капіталу підприємства, тоді як є й ті, що дають змогу оцінити окремі частини інтелектуального капіталу, виходячи з його структури.

Всі методики, відомі на сьогодні, здебільшого, закордонного походження. Кожна з методик має бути адаптована до сучасних

методологічних реалій стану обліку в Україні. Це являє собою складність у застосуванні їх для сучасних вітчизняних підприємств, оскільки сучасна фінансова та статистична звітність не дає змогу надати необхідну вихідну інформацію для розрахунків [4, с. 122].

Але сьогодні інтелектуальний капітал є основою ефективного розвитку будь якого підприємства, оскільки дає можливість для його інноваційного розвитку, що дає конкурентні переваги перед конкурентами. У зв'язку з цим подальше дослідження з визначеної проблеми повинно спиратися на розробці універсальної методики оцінювання інтелектуального капіталу як чинника забезпечення економічної безпеки, при цьому набір показників, а також проєкції, за якими буде здійснюватись оцінка, можуть варіюватись залежно від специфіки завдань конкретного підприємства.

Література:

1. Ковтуненко К.В. Особливості обліку та оцінки інтелектуального капіталу як фактору інноваційного розвитку промислового підприємства: монографія / К.В. Ковтуненко, Л.В. Скороходова. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. – 125 с.
2. Мамонтова Н.А. Сучасні підходи до оцінки вартості інтелектуального капіталу / Н.А. Мамонтова // Проблеми науки. – 2010. – № 5. – С. 23-29.
3. Прокопенко І.В. Економічне оцінювання та регулювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств: дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спец.08.00.04 / І.В. Прокопенко. – Львів. – 2017. – 309 с.
4. Смоквіна Г.А. Підходи та інструменти оцінювання інтелектуального капіталу як чинника забезпечення економічної безпеки підприємства / Г.А. Смоквіна // Економіка: реалії часу. – 2016. – № 6 (28). – С. 114-126.

СЕКЦІЯ 9. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ SMART-ТУРИЗМУ

КИЙ Т.

*студентка факультету туризму
та міжнародних комунікацій*

КІШ Г.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри туристичної інфраструктури та сервісу
Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Україна*

Туризм є одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури країни та мегаполісів світу. В умовах децентралізації державного управління в Україні розвиток туризму повинен стати одним із стратегічних завдань подальшої стабілізації та соціально-економічного зростання країни, окремих територіально-адміністративних одиниць, дестинацій. Прогресивною та безальтернативною площиною вирішення цих завдань повинні стати інноваційні технології та інфраструктурні рішення.

Функціонування сфери туризму супроводжується безперервним кругообігом інформації, від розподілу й використання якої залежить конкурентоздатність всіх елементів глобалізованого ринку. Нові вимоги суспільства до необхідності змін у способах і засобах надання туристичних послуг, потреба у інноваціях в умовах сталого розвитку, забезпечення довготривалих контактів з партнерами та споживачами туристичних послуг із використанням «розумних технологій», є актуальною науковою та прикладною проблемою. Зазначені зміни обумовлені процесами розвитку інформаційного суспільства в країні та його трансформуванням в суспільство знань. Зміна векторів та пріоритетів на споживчому ринку, значущість інноваційної складової у процесі надання туристичних послуг, гармонізація комунікаційної взаємодії зі споживачами з використанням новітніх технологій вимагають нових підходів до управління містами та підприємствами сфери гостинності. У цьому контексті вагомого значення набуває необхідність наукового дослідження ефективної взаємодії дестинацій та бізнесу із туристом на

основі концепції «smart туризму» (smart (в перекладі з англ. «розумний»), іноді його ще називають digital tourism (в перекладі з англ. «цифровий туризм»). Дослідження стверджують, що smart-туризм (sustainable, meaningful, actions that lead to responsible trips) розглядають не як галузь, а як каталізатор змін, які відбуваються коли учасники поїздок здійснюють сталі, відчутні дії, які роблять поїздки відповідальними та сучасними [4].

На сьогодні спостерігається трансформація інформаційної складової суспільства та формування економіки знань. А туризм як одна з найбільш суспільно орієнтованих сфер економіки вимагає зміни векторів розвитку та пріоритетності в бік інноваційної складової в процесі надання туристичних послуг, поліпшення комунікацій зі споживачами за рахунок впровадження та використання якісно нових підходів управління містами та підприємствами сфери туризму. Саме тому впровадження технологій Smart City взаємопов'язане і орієнтоване, в першу чергу, на розвиток туризму, відповідно дедалі більше впроваджуються концепції Smart Tourism Destinations (STD) – розумні туристичні напрямки.

Концепція Smart Tourism Destinations базується на використанні ефекту синергії між інноваційними чутливими технологіями Smart City та їх соціальною складовою для підтримки туристичного досвіду. Впровадження та використання Smart Tourism Destinations для задоволення потреб туристів до, в процесі та під час туристичної подорожі в тому чи іншому місті дозволить підвищити його рівень конкурентоспроможності. Варто зауважити, що реалізація на практиці проектів Smart City в першу чергу передбачає впровадження нових технологій в різні сфери життєдіяльності міста і в першу чергу орієнтований на його туристичну складову, проте дана концепція має на меті розвивати населений пункт не лише як туристичну дестинацію, а як такий інноваційно орієнтований, прогресивний, який впроваджує ІТ-технології і нові підходи до управління та розвитку [2].

Вивчення характеру й механізму взаємовідносин, впливу різноманітних факторів на поведінку споживачів дає можливість визначити вірогідну реакцію туристів на інноваційний туристичний продукт, який створено в смарт-дестинації (при застосуванні Smart Tourism Destinations). В умовах сучасного інформаційного суспільства формується компетентний споживач та виразно проявляється феномен суспільного виробництва благ, що впливає на управління туристичними дестинаціями. Зважаючи на те, що впровадження смарт-моделі є важелем встановлення економічних зв'язків зі споживачами туристичних послуг та визначення суб'єктів управління відносинами зі споживачами, це

досягається впровадженням концепції Інтернету речей, смарт-комунікацій та інших елементів смарт-дестинацій.

Новітні технології виступають важелем для сталого розвитку туристичних дестинацій. Побудова взаємовідносин між освітою, культурою та бізнесом виступає «розумною» інвестицією в майбутнє задля теперішніх та майбутніх поколінь [3, с. 334].

Використання інформаційних технологій в галузі туризму зосереджується в туристичних фірмах, страхових та транспортних компаніях, екскурсійних бюро, готелях, кафе та ресторанах, а також при наданні послуг окремим туристам та туристичним групам. Аналіз інформаційних джерел дав змогу зафіксувати такі основні напрями наукових та технологічних досліджень у галузі ІТ для потреб туризму:

- Інформаційні технології для туристичних організацій – це туристичні інформаційні технології, що спрямовані на розвиток та підвищення конкурентоспроможності туристичної організації шляхом покращення рівня надання нею туристичних послуг.

- Інформаційні технології для туристів – це технології, призначені для формування туристичних продуктів, які надають інформаційну підтримку туристу на всіх етапах подорожі.

- Інформаційні технології для туристичних напрямків – це технології, що використовуються для формування туристичних продуктів, спрямованих на підвищення рівня привабливості туристичного напрямку з погляду екології, рівня надання послуг у сфері проживання та харчування, транспортної системи та інформаційної підтримки туриста [1, с. 5].

Наявні нині інформаційні технології, зорієнтовані на туристів, не надають їм належної інформаційної підтримки на всіх етапах подорожі (планування, реалізація подорож, післяподорожний період), а конкретні інформаційні системи здебільшого зорієнтовані на використання в умовах певного туристичного напрямку. Функціонуючі нині ІТ не надають для туристів персоналізованих порад та рекомендацій. Зазвичай враховуються побажання туриста, водночас недостатньо опрацьовується його персональна специфіка та особливості. При цьому практично не враховуються індивідуальні особливості кожного з членів туристичної групи. Водночас результати аналізу інформаційних джерел дозволяють зробити висновок, про те, що основною тенденцією розробки сучасних ІТ для потреб туриста є використання мобільних інформаційних технологій. Врахування цієї особливості в перспективних інноваційних розробках забезпечуватиме доступ користувача-туриста до інформації в будь-який момент часу та в будь-якій точці земної кулі. Проаналізувавши доступні наявні

інформаційні матеріали та результати наукових досліджень, виявлено, що найбільша увага розробників та дослідників приділяється ІТ технологіям, зорієнтованим на обслуговування туристичних напрямків та об'єктів. Означені вище наукові та технологічні питання вимагають дослідження, вдосконалення та модернізації.

Література:

1. Артеменко О. І., Пасічник В. В., Єгорова В. В. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ. АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАНЬ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ // ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ, МЕРЕЖІ ТА ТЕХНОЛОГІЇ, 2015. – С. 3-22 file:///C:/Users/Sony/Downloads/VNULPICM_2015_814_3.pdf.
2. Маховка В.М. Smart-технології у туризмі / В.М. Маховка // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет конференції «Управління туристичною індустрією: методологія і практика» 27-28 вересня 2017 року – Полтава: ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2017. – С. 75-77. http://77.121.11.9/bitstream/PolNTU/2507/1/%D0%9C%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B0_%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8_27-28.09.17.pdf.
3. Ткаченко Т.І., Туник О.М. Смарт-місто: інноваційна туристична дестинація // Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції «Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети» (м. Харків, 20.11.2015 р.). – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. – 224 с. – С. 248-250.
4. Туник О.М. Smart-туризм: новітні технології та виклики сучасності: матеріали VI Міжнародної науково-теоретичної конференції молодих учених, аспірантів, студентів «Творчий пошук молоді – курс на ефективність», (Хмельницький, 25 лютого 2015 р.). – ХКТЕІ. – С. 401-402.
5. Туник О.М. Смарт-туризм: система взаємовідносин в дестинації // Міжнародний туристичний бізнес: зб. наук. ст. студ. денної і заочної форми навч., Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – С. 329-335.
6. Тулашвілі Ю., Жовтан Т. Інтегрована Інформаційна Система для Підтримки Smart-Туризму <http://itcm.comp-sc.if.ua/2018/tulashvili.pdf>.
7. Boes K., Buhalis D., Inversini A. Conceptualising Smart Tourism Destination Dimensions // Information and Communication Technologies in Tourism 2015. ENTER 2015 Proceedings of the International Conference in Lugano. Switzerland: Springer International Publishing, 2015. P. 391-403.
8. Buhalis D., Amaranggana A. Smart Tourism Destinations Enhancing Tourism Experience through Personalisation of Services // Information and Communication Technologies in Tourism 2015. ENTER 2015 Proceedings of the International Conference in Lugano. Switzerland: Springer International Publishing, 2015. P. 377-390.
9. Wang D., Li X.R., Li Y. China's «smart tourism destination» initiative: A taste of the service-dominant logic // Journal of Destination Marketing & Management, 2013. 2 (2). P. 59-61.

НОТАТКИ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ
У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ:
НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ**

м. Дніпро
17 листопада 2018 року

Ум.-друк. арк. – 6,51.
Замовлення # 5010-18. Папір офсетний.
Віддруковано з готових діапозитивів.
Наклад – 100 прим.

Надруковано у малому видавничому центрі
Наукової економічної організації «Перспектива»
а/с 5738, 49107, м. Дніпро
www.perspektyva.dp.ua